

www.e-rara.ch

Aristotelis Stagiritae De Moribus ad Nicomachum Libri decem

Aristoteles

Basileae, 1566

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-117639>

[De Moribus Liber Decimus]

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

ZVINGGERI SCHOLIA.

Ο Θρυ. ἐδλωρ μὲν.] Versus Theognidis, supra cap. 9. à nobis recitati.
 ἐπὶ δούρ δ' αὖ εἰν διελθεῖν πῶδε ἡδονῆς.] Quidam, referente Lambino, hæc uerba reiiciunt, quòd
 superuacaneum uideatur proponere nunc uoluptatis disputationem, cum à principio libri seq. id ipsum
 repetat. At quid prohibet cum etiam supra in fine lib. 7. dixerit, λοιπὸν δὲ καὶ πῶδε φιλικὸς ἔρως. Et sta-
 tim in principio octauī subiungat, μετὰ δὲ πῶδε φιλικὸς ἔστιν αὖ διελθεῖν. Idem de fine libri quar-
 ti, et principio quinti dici potest.

FINIS LIBRI NONI.

ARISTOTELIS DE MORIBVS LIBER DECIMVS.

CAPVT I.

*Alterum accidens communissimum humanarum actionum, Volu-
 ptatem scilicet, eiꝰ contrarium Dolorem, hoc loco ex-
 plicari debere ostendit.*



ΕΤΑ¹ δὲ τούτων πῶδε C
 ἡδονῆς ἴσως ἐπιτεταί. A
 ελθεῖν. ² μάλιστα γὰρ το P.
 καὶ σωφροσύνῃ γέ I.
 ναι ἡμῶν. ³ διὸ παιδίδυ-
 σι αὖ νέες, οἱ ἀκίροντες ἡδονῆς καὶ λύπης.
⁴ δοκεῖ δὲ καὶ πρὸς τὴν τοῦ ἡδονῆς ἀρετὴν
 μέγιστον εἶναι τὸ χαίρειν οἷς δεῖ, καὶ μῖσθαι
 αὖ δεῖ. ⁵ διατείνει γὰρ ταῦτα διαπαντός
 τοῦ βίαι, ὅπως ἔχοντα καὶ διωκαμένους πρὸς
 ἀρετὴν τε καὶ τοῦ διδαιμόνα βίου. ⁶ τὰ
 μὲν γὰρ ἡδέα παρορῶνται, τὰ δὲ λυπη-
 ρὰ φεύγουσιν. ⁷ ὥστε δὲ τῶν τοιούτων ἡμι-
 στα αὖ λοξεῖ πρὸς τὸ εἶναι. ⁸ ἄλλως τε καὶ
 πολλὰ ἐχόντων ἀμειβόμενα. ⁹ οἱ μὲν
 γὰρ τὰ γὰρ δὸν ἡδονῶν λέγουσιν. ¹⁰ οἱ δὲ
 ὅτι ἡδονῆς, καὶ μὴ φάσιν. ¹¹ οἱ μὲν ἡ-
 σως πεπεισμένοι ὅτι καὶ ἔχουσιν. ¹² οἱ δὲ
 οἰόμενοι βέλπου εἶναι πρὸς τὸν βίον ἡμῶν,
 ἀπ-



EQVITVR¹ fortasse ut de
 Voluptate dicamus. No-
 stro² enim generi uidetur
 esse coniunctissima. Itaq;³
 qui pueros instituunt, eos
 uoluptate ac dolore mo-
 derantur & gubernant. Iam⁴ uero etiam
 ad uirtutem morum plurimum ualere ui-
 detur ijs rebus delectari, quibus oportet,
 easq; odisse, quæ odio dignæ sunt. ⁵ Hæc
 enim per omnem uitam pertinent & per-
 manant, cum magni sint ponderis, ma-
 gnamq; uim habeant & ad uirtutem; & ad
 uitam beatam. Iucunda⁶ enim potissi-
 mum sequuntur omnes, aspernanturq; &
 fugiunt ea, quæ molestiam afferunt. De⁷
 talibus autem, minimè uidetur esse tacen-
 dum: præsertim⁸ cum de ijs magna sit
 controuersia. Alij⁹ enim uoluptatē, sum-
 mum bonum dicunt esse: alij¹⁰ contrà,
 magnum malum: quorum¹¹ alij fortasse
 sibi persuaserunt etiam ita rem se habere:
 alij¹² utilius hominū uitæ esse putant da-

Ff 2 mnare

ἀρχαίνειν τὴν ἡδονὴν τῶν φάλων, ἢ εἰ μὴ ἐστὶ. ¹³ ῥέπειν γὰρ αὐτὴν πολλὰς πρὸς αὐτὴν, καὶ δ' ἐλθέειν ταῖς ἡδοναῖς. ¹⁴ διὸ δ' αὖ εἰς τὸναντίον ἀνάγειν. ¹⁵ ἐλθεῖν γὰρ αὐτὴν ὅπως ὡς τὸ μέσον. ¹⁶ μὴ ποτε δὲ οὐ καλῶς ὅσον λέγεται. ¹⁷ οἱ γὰρ ποτὶ τῶν γινώσκουσιν πάθει καὶ ταῖς πράξεσι λόγοι, ἢ τὸν εἰς πῖσιν τῶν ὀργῶν. ¹⁸ ὅταν ὅν δ' ἰσχυρῶν οἱ καὶ τῶν αἰδομένων, καὶ ταφρονομήνιοι καὶ τὰ λυγρὰ πρὸς αὐτοὺς εἴδωσι. ¹⁹ ὁ γὰρ ψέγων τὴν ἡδονὴν, ὁ φθείρει ποτὶ ἐπιμέλειαν. ἀρχαίνειν δὲ οὐ πρὸς αὐτὴν, ὡς τοῖς αὐτοῖς ὅσον ἀπασαν. ²⁰ τὸ διορίζειν γὰρ ἐκ τῆς τῶν πολλῶν. ²¹ εἰσὶν οἱ αἰσθηταὶ τῶν λόγων, ὁ μόνον πρὸς τὸ ἐπιδόξαι χρησιμώτατοι εἰναι, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν βίον. ²² συνωφελῶς γὰρ ὄντων τοῖς ὀφθαλμοῖς, πῖσιν οὐκ εἶναι. ²³ διὸ πρὸς τὴν πῖσιν αὐτὴν εἰσὶν οὐκ εἰσὶν αἱ αἰσθηταὶ.

dem faciunt. Itaq; ²³ eos, qui audiunt, ad uitam consentaneam acuunt, atque excitant. Sed de his satis.

mnare uoluptatem, eamq; etiam si malum non sit, in numero malorum locare. Multitudinem ¹³ enim ad eam propensam esse, uoluptatibusq; seruire. In ¹⁴ contrariam partem igitur eam reflectere ac retrahere oportere. Sic ¹⁵ em homines ad id, quod medium est, peruerturos. Sed ¹⁶ uerendum est, ne non satis recte uoluptas dicatur esse malum. Omnes ¹⁷ enim, qui de perturbationibus animi & actionibus habentur sermones, minorem, quam facta, fidem faciunt. Itaq; ¹⁸ cum ab ijs, quæ sensibus iudicantur, discrepant, primum cōtemnuntur: deinde si quid in eis ueri inest, funditus euertunt. Nam ¹⁹ qui uoluptatem uituperat, si quando eam concupiscere uisus est, sic ad eam uidetur propendere, quasi omnis uoluptas sit expetenda. Distinguere ²⁰ enim non est multitudinis. Videntur ²¹ igitur ueri sermones non solum ad cognitionem, uerum etiam ad uitam bene degendam esse perutilles. Nam ²² ubi cum factis congruunt, si-

LAMBINI ANNOTATIONES.

Q Vasi omnis sit expetenda.] ὡς τοῖς αὐτοῖς ὅσον. In corruptis codicibus legitur cum negatione, ὡς ὁ τοῖς αὐτοῖς ὅσον. quos Perionius & Gruchius secuti sunt: quamuis Parisienses quoque negationem habeant.

Z VINGGERI SCHOLIA.

Ο Ταν οὖν διαφρονῶσι.] Sic etiam in sacris, Cepit Iesus facere (primum, deinde) & docere. At Pharisei docebant tantum, non faciebant. Vtinam uerò inter Christianos hodie plures essent, qui præceptoris sui uestigijs insistere mallent, quàm Phariseorum fermento satiari: melius certè cum rebus humanis ageretur.

CAPVT II.

Voluptatis tractationem ag greditur. Et primum opiniones ueterum enumerat & examinat.

ΤΑ ¹ δὲ εἰρημνῶν ποτὶ τῆς ἡδονῆς C ἐπέλθωμεν. ² Εὐδῶξ & μὴ οὐκ A. τὴν ἡδονὴν τὰ γὰρ ὁμῶς εἶναι, ³ εἰς τὸ 2. πάνθ'.

N VNC ¹ quæ de uoluptate ab alijs dicta sunt, persequamur. Voluptatem ² igitur esse summum bonum putabat Eudoxus, ppter ea ³ quia omnia anima

πάντ' ὅρα μὲν ἐνέμνηα αὐτῆς καὶ ἔλλογα
 καὶ ἔλλογα. 4 ὅν πᾶσι δ' εἶν' τὸ ἀρετὸν ἐ-
 πικρὸν, καὶ τὸ μάλις ἀρετῶν. 5 τὸ δὲ
 πάντ' ὑπὸ τὸ αὐτὸ φερεῖται, ὡς πᾶσι ἀ-
 ρετὸν μὴ εἶναι. 6 ἐκαστον γὰρ τὸ αὐτῷ ἀ-
 γαθὸν ἐνέλεσται, ὥσπερ ἐν τροφῇ. 7
 τὸ δὲ πᾶσι ἀγαθόν, καὶ οὐ πάντ' ἐφίε-
 ται, τὰ γὰρ οὐκ εἶναι. 8 ὑπὸ δὲ οὐκ οἱ λό-
 γοι δὲ τὸν τῷ ἡδύς ἀρετῶν μάλλον, ἢ δι'
 αὐτῶν. 9 ἀφ' ὧν ὁρῶντες γὰρ ἐδόκει σώ-
 φρον εἶναι. 10 ὅ δὲ ὡς φίλ' ὅτις ἡδονῆς
 ἐδόκει ταῦτα λέγειν, ἀλλ' οὕτως ἐχειν
 κατ' ἀλήθειαν. 11 οὐχ ἡ πῶς δ' ὥς εἶναι
 φανερὸν ἐκ τῆς ἡμετέρας. 12 τὸν γὰρ λυ-
 πῶν καὶ αὐτὸ πᾶσι φερεῖται. 13 ὁ-
 μοίως δὲ τὸ ἡμετέρον ἀρετὸν. 14 μάλι-
 σά δὲ εἶναι ἀρετὸν, ὃ μὴ δι' ἑτέρον, μηδ' ἐ-
 τέρ' ἡμετέρον ἀρετῶν. 15 τοῦτο δ' ὁμο-
 λογεῖται ὡς εἶναι τὸν ἡδονῶν. 16 ὅ δὲ ἡμετέ-
 ρων πᾶσι, τίν' ὅτις ἡμετέρας. 17 ὡς
 καὶ αὐτῶν ὅταν ἀρετῶν τὸν ἡδονῶν.
 18 περὶ τῶν μὴ τῶν ὁρῶντων ἡμετέρων,
 ἀρετῶν τῶν ποιῶν. 19 οἷον τὸ δικαιο-
 πρᾶγ' ἐν σωφρονεῖν. 20 καὶ αὐτῶν δὲ δι'
 τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ αὐτῶν. 21 εἰκοι δὲ οὐ-
 πὸς γὰρ ὁ λόγος τῶν ἀγαθῶν αὐτῶν ἀρ-
 φᾶναι, ἐπὶ τῇ μάλλον ἐτέρῳ. 22 πᾶν
 γὰρ μετ' ἐτέρῳ ἀγαθῷ ἀρετῶν τῶν, ἢ μο-
 νῶν. 23 τοῦτο δὲ δι' ὅτις ὡς πᾶσι τῶν
 ἀναιρέων, ὅτις ἐκ τῶν ἡδονῶν τὰ γὰρ. 24
 ἀρετῶν τῶν γὰρ εἶναι μετὰ φρονήσεως τ'
 ἡδονῶν βίον, ἢ χωρὶς. 25 εἰ δὲ τὸ μῆκτον
 κρείττον, ἐκ εἶναι τὸν ἡδονῶν τὰ γὰρ. 26
 ὅ δὲ ὅτις γὰρ περὶ τῶν αὐτῶν τὰ γὰρ
 ἀρετῶν τῶν γίνεσθαι. 27 δι' ὅτις δ' ὡς
 ὅ δὲ ἄλλο ὅ δὲ τὰ γὰρ αὐτῶν εἶναι, ὃ μετὰ
 τιν' ὅτις καὶ αὐτὸ ἀγαθῶν ἀρετῶν τε-
 ρον

admixtum melius est, uoluptatem non esse summum bonum. Nullius enim rei adiunctione summum bonum optabilius fieri posse. Sed per se ipsum est neque aliud quicquam, quod cum alio per se bono coniunctum optabilius sit, summum

animalia & ratione prædita, & rationis expertia eam desiderare & appetere uide-
 ret. At 4 omnibus in rebus id, quod sit ex-
 petendum, esse bonum: & ut quicquid maxi-
 me expetendum, ita longè optimū. Quod
 5 autem omnia ad idem ferantur, hoc esse
 indicio, eam quiddam esse optimum. V-
 nūquidquid enim id quod sibi sit bonum,
 ut & cibum, reperire. Quod 7 igitur omni-
 bus est bonum, & quod omnia desiderant,
 id esse summum bonum. Atque 8 hæc sanè
 oratio fidem faciebat propter uirtutem,
 moresque hominis magis, quàm ipsa pro-
 pter se. Egregiè 9 enim præter ceteros tem-
 perans existimabatur. Quare 10 nō ut uo-
 luptati amicus hæc loqui putabatur: sed
 reapse ita esse uidebantur. Neque 11 uerò
 ex eius contrariio minus id perspicuum
 esse existimabat. Dolorem 12 enim per se
 omnibus esse fugiendum: itemque 13 eius
 contrarium optabile, atque expetendum.
 Id 14 porro maximè esse expetendum, quod
 non propter aliud, neque aliū rei gratia
 expetimus. Tale 15 autem quiddam esse
 sine controuersia uoluptatem. Neminem
 16 enim ex altero querere, cuius rei gratia
 uoluptate afficiat: quasi 17 per se sit opta-
 bilis & expetenda uoluptas, & 18 cuicun-
 que rei bonæ accedat, eam efficiat magis
 expetendā: quale 19 est iuste agere, & tem-
 peranter uiuere. Bonum 20 autem ipsum
 seipso amplificari atque augeri. Videtur 21
 ergo hæc ratio ostendere, eam in bonis
 esse numerandam, nihiloque magis bonū,
 quàm alterum ei adiunctum. Omne 22 eni-
 m bonum cum altero bono coniunctū,
 optabilius est, quàm ipsum per se, & ab al-
 io bono desertum. Ac 23 tali ratione sen-
 tentiam eorum, qui uoluptatem, summū
 bonū esse dicunt, Plato labefaciat. Opta-
 biliores 24 enim esse uitam iucundam
 cum prudentia coniunctā, quàm sine pru-
 dentia. Quod 25 si iucundum alteri bono

ρον γίνεται. 28 τί δὲ δὲ τοῦτο, ὅτι ἡ-
 μεις κοινωνοῦμεν; 29 τοῦτο γὰρ ὑπο-
 τίτται. 30 οἱ δὲ φησὶ ἀμύλοιοι, ὡς ἐκ ἀγα-
 θοῦ ὅτι πάντ' ἐφίεται, μὴ ὅτι λέγουσι.
 31 ὁ γὰρ πᾶσι δοκεῖ, ὅτι ἀναί φασιν. 32
 ὁ δὲ ἀναερῶν τούτων τὴν πίσιν, ὅτι πάν-
 τισι τὸ φαίνεται. 33 εἰ μὴ γὰρ τὰ ἀνόντα μό-
 να ὡς ἐγὼ αὐτῶν, ὡς αὐτὴ τὸ λεγόμενον.
 34 εἰ δὲ καὶ τὰ φρόνιμα, πᾶσι λέγουσι αὐτῶν;
 35 ἴσως δὲ καὶ γὰρ τοῖς φάσι τοῖς ὅτι τι φουσι-
 κῶν ἀγαθὸν κρείττον ἢ καδ' αὐτῶν, ὅτι ἐφί-
 εται τὸ οἰκεῖν ἀγαθόν. 36 ἐκ τοῦτο δὲ ὅτι
 ποῦ τὸ φανερὸν καλῶς λέγεσθαι. 37 οὐ
 γὰρ φασιν, εἰ ἡ λύπη κακὸν ὅτι, τὴν ἡδο-
 νὴν ἀγαθὸν εἶναι. 38 ἀντικεισθαι γὰρ κα-
 κῶν κακῶν, καὶ ἀμφοτέρω μὴ διετάρω. 39 λέ-
 γοντες τοῦτο ἐκ κακῶς, ὅτι μὴ ἐπὶ γὰρ τῶν
 εἰρημνίων ἀληθεύοντες. 40 ἀμφοῖν μὲν
 γὰρ ὅτι τῶν κακῶν, καὶ φονικὰ ὅτι εἰναι ἀμ-
 φῶν. 41 τῶν μὴ διετάρω, μὴ διετάρω, 42
 ἢ ὁμοίως. 43 νῦν δὲ φανερὸν, τὴν μὲν
 φονιγόντων ὡς κακῶν, τὴν δὲ ἀεὶ μὲν
 ὡς ἀγαθόν. 44 οὕτω δὲ καὶ ἀντικεισθαι.
 45 οὐ μὴ ὅτι εἰ μὴ τῶν ποιότητων ὅτι
 ἡ ἡδονή, ὅτι τὸ τὸ δὲ τῶν ἀγαθῶν. 46
 ὅτι γὰρ αἱ τῆς ἀρετῆς φονίγειαι, ποιότη-
 τες εἰσιν, ὅτι ἡ ὁ δὲ αἰμονία. 47 λέγουσι
 δὲ τὸ μὴ ἀγαθόν ὡς εἶδαι, 48 τὴν δὲ ἡ-
 δονὴν ἀρετῆς εἶναι, 49 ὅτι πᾶσι λέγεται τὸ
 μάλλον ὅτι τὸ ἥττον. 50 εἰ μὴ οὖν ἐκ τῶν ἡ-
 διεσθαι ὅτι κείνους, καὶ ποῦ τὴν δικαιοσύ-
 νην καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς, καδ' ὅτι φανερ-
 γῶς φασὶ μάλλον ὅτι ἥττον ὅτι τὰς ἀ-
 ρετάς ποῖς ὑπάρχειν, εἶσαι τὸ αὐτό. 51
 δίκαιοι γὰρ εἰσι μάλλον ὅτι ἀνδραῖοι ὅτι
 δὲ ὅτι δικαιοπραγίαν ὅτι σωφρονεῖν μάλ-
 λον ὅτι ἥττον. 52 εἰ δὲ γὰρ τὰς ἡδοναῖς, μὴ
 ποτ' ὅτι λέγουσι τὸ αἰτιον ὅτι αὐτοῖς αἱ μὲν
 ἀμύ-

bonum futurum. Quidnam 28 igitur est
 summum bonum, cuius quidem nobis
 sit communio? Tale 29 enim queritur.
 Iam 30 uero qui pertinaciter negant id es-
 se bonum, quod omnia desiderant atque
 appetunt, uereor ne nihil dicant. Nam 31
 quod omnibus uidetur, hoc esse dicimus:
 nec 32 qui hanc persuasionem labefactarit,
 multo probabiliora, certioraue dicturus
 est. Nam 33 si sola mentis expertia uolu-
 ptates appeterent, esset id aliquid, quod
 ab eis dicitur: sed 34 si etiam ea, quæ sapi-
 unt & prudenter sentiunt, quid causa est
 cur audiendi sint? Fortasse 35 uerò etiam
 in uitiosis naturale quoddam bonum in-
 est melius, quàm ipsorum sit captus, quod
 bonum sibi accommodatum appetit. Iam
 36 uerò neque quod de contrario dicunt,
 rectè dici uidetur. Negant 37 enim effici ex
 eo quod dolor malum sit, uoluptatem esse
 se bonum. Nam 38 & malum malo oppo-
 ni, & utrunq; ei, quod neutrum est. Atque
 39 hæc quidem dicunt non malè: uerunta-
 men si ad ea, quæ dicta sunt, exigantur, mi-
 nus uerè. Nam 40 si ambo mala essent, ne-
 cessariò ambo essent fugienda: sin 41 neu-
 trum esset malum, uel neutrum esset fugi-
 endum, uel 42 a quæ utrunq;. Nunc 43 ui-
 demus, dolorem fugi, ut malum: uolupta-
 tem expeti, ut bonum. Sic 44 igitur & op-
 ponuntur inter se. Neq; 45 uerò si uoluptas
 non est qualitas, iccirco non est in bonis
 numeranda. Nam 46 neq; uirtutis mune-
 ra & functiones sunt qualitates, neq; bea-
 titudo. Dicunt 47 autem bonum esse ter-
 minatum: uoluptatem 48 nullis terminis
 circumscriptam, quia 49 contentior & re-
 missior esse potest. Si 50 igitur ex perceptio-
 ne uoluptatis hoc iudicant, in iusticia quo-
 que, & cæteris uirtutibus, ex quibus per-
 spicue aiunt eos, qui uirtutes colunt, ma-
 gis & minus cuiusdam modi fieri, idem e-
 rit. Iustiores 51 enim alijs alijs sunt & for-
 tiores. fieri etiam potest, ut iuste aga-

mus, temperantèrque uiuamus magis & minus. Sin 52 ex uoluptatibus ipsis,
 uerendum est, ne causam non afferant: si quidem sunt aliæ puræ ac sinceræ, a-
 lia

ἐμὲ γὰρ, αὐτὸν μὲν τοῦ. 53 τί καλὸν δὲ, καὶ
 οὐδὲν τὸν ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 54 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 55 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 56 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 57 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 58 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 59 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 60 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 61 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 62 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 63 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 64 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 65 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 66 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 67 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 68 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 69 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 70 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 71 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 72 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 73 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 74 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 75 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 76 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 77 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 78 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 79 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 80 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 81 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 82 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 83 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 84 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 85 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 86 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 87 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 88 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 89 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 90 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 91 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 92 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 93 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 94 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 95 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 96 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 97 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 98 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 99 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ. 100 ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς τοῦ μὲν δὲ, δέχεται
 τὸ μὲν τοῦ.

lia mixta. Sed 53 quid prohibet, quemad-
 modum ualētudo, quæ terminata est, in-
 tendi potest, & remitti, sic & uoluptatem.
 Non 54 enim eadem in omnibus tempe-
 ratio corporis & conuenientia est: neque
 in eodem semper est una: sed ita remitti-
 tur & languescit, ut usque ad aliquem fi-
 nem permaneat: eo quod differt, quod inten-
 ditur & remittitur. Tales igitur quiddam
 in eo quoque, quod ad uoluptatē attinet,
 accidere potest. Et 55 cum summum bonū
 perfectum quiddam esse statuant, motus
 57 autem & ortus imperfectos: uoluptatē
 58 esse motum & ortum ostendere conan-
 tur. Sed 59 neque recte dicere uidentur,
 neque uoluptas est motus. Omnis 60 enim
 motionis propria uidetur esse celeritas &
 tarditas, si non per se, at cum alia motio-
 ne comparata: qualis 61 est ea, qua mun-
 dus mouetur. In 62 uoluptate autem neu-
 trum horum inest. Fieri 63 enim potest, ut
 quis citò fuerit affectus uoluptate, quem-
 admodum ut citò iracundia exarserit: sed
 64 ut uoluptate celeriter afficiatur, nō po-
 test, ne si cum alio quidem conferatur: ut
 65 ambulet autē, & augeatur, & quæ sunt
 huius generis omnia, potest. Nihil 66 igitur
 obstat, quo minus celeriter & tardē ad
 uoluptatem traducamur: sed ut celeriter
 uoluptatis munere fungamur, fieri non
 potest. uoluptatis autem munere fungī,
 dico uoluptate affici. Iam 67 uerò qui pos-
 sit ortus esse? Videtur 68 enim non ex re
 qualibet quauis oriri: sed ex quo quicquid
 oritur, in hoc dissolui, atque interire. Et, 69
 cuius rei ortus est uoluptas, eius rei interi-
 tus erit, dolor. Deinde 70 aiunt, dolorem
 eius rei, quæ est secundum naturam, penu-
 riam esse: uoluptatem, expletionem. At 71
 hi sunt affectus corporis. Si 72 uoluptas igitur,
 eius, quod secundum naturam est,
 expletio est: id, in quo fit expletio, enī uo-
 luptate affici queat. Corpus 73 ergo uolu-

ptate affici queat. At 74 non uidetur ita esse. Non 75 est ergo uoluptas expletio.
 Verum 76 cum fit expletio, potest aliquis uoluptate affici, & cum secatur, dolere.
 Hac 77 opinio autem ex doloribus ac uoluptatibus, quæ in alimento uersantur,
 uidetur

λυπῶν ἢ ἡδονῶν· 73 ἔνδεες γὰρ γινο-
 μένους ἢ πολυπληθύντας, ἡδέεται τῇ ἀνα-
 πληρώσει. 79 ὅσοι δ' ἔσονται πάσας συμ-
 βάλει τὰς ἡδονάς. 80 ἄλλοι γὰρ εἰ-
 σιμαῖτε μαθηματικά, ἢ τῶν ἡτ' τὰς ἀ-
 δήσεις αἰσθῆσις τῆς ὁσφρίσεως, ὡς ἀκροά-
 ματα δὲ, ἢ ὁράματα· πολλὰ δὲ ἢ μνη-
 ματα, ὡς ἐλπίδες. 81 τίνες δ' αὖτα γε-
 νέσεις ἔσονται; 82 ἔσθ' ὅς τις γὰρ ὧνδεαι γε-
 γήνηται, οὐ γήνοιτ' αὖ ἀναπλήρωσις.
 83 πῶς δὲ αὖτ' ἀποφροντας τὰς ἐπο-
 νείδους τῶν ἡδονῶν, λέγοι τις αὖ ὅτι οὐκ
 ἐστὶ τοῦδ' ἡδέα. 84 οὐ γὰρ εἰ τοῖς κακῶς
 διακρινόμενοις, ἡδέα τῶνδ' ὄζειν, οἰνέειν αὖ
 τὰ ὡς ἡδέα εἶναι ἀπλῶς, ὡς τῶνδε. 85
 καὶ ἀποφροντας τὰς οἰκονομίας ὑγιεινὰ ἢ
 γλυκέα ἢ πικρά, 86 οὐδ' αὖ λυγρὰ τὰ
 φαινόμενα οἷς ἀφαιρῶμεν. 87 ἢ ἔτι
 δὴ λέγοιτ' αὖ, ὅτι αἱ ἡδοναί, ἀρεταί
 εἰσι, ὡς μὲν ἀπὸ γε τῶνδε. 88 ὡς ποτὶ καὶ
 τὸ πλουτέειν, πλούτειν δ' ἔτι. 89 ἢ τὸ ὑ-
 γιαινεῖν, ὡς μὲν οἰκονομίας φαγόντι. 90 ἢ ὅτι
 ὅσοι εἰσὶ διαφρόντες αἱ ἡδοναί; 91 ἢ τε-
 ραι γὰρ αἱ ἀπὸ τῶν καλῶν, 92 τῶν ἀπὸ τῶν
 χαρῶν. 93 ἢ ἔτι εἰσι ἡδοναὶ τῶν τοῦ δι-
 καίου, μὴ ὄντα δίκαιον. 94 μὴ δὲ τῶν τοῦ
 μισοῦ, μὴ ὄντα μισον. 95 ὁμοίως δὲ
 ὡς αὖτ' ἡδοναί. 96 ἐμφανίζου δὲ ὁλο-
 κῆ ἢ ὁ φιλοῦ, ἢ τὸ ὡς τὸ νόστον, ἢ
 ὡς τὸ ἀγαθόν τῶν ἡδονῶν, ἢ διαφρόν-
 εῖς. 97 ὁ γὰρ πῶς τὸ ἀγαθὸν ὁμι-
 λῶν δοκεῖ, ὅς τις πῶς ἡδονῶν ἢ τὸ ὡς
 διζέται, τὸ δ' ἐπαινεῖται, ὡς πῶς ἔτι
 ὁμιλοῦται. 98 οὐδέ τις τ' αὖ ἐλοιτο ζῶν,
 παιδὶς διανοίαν ἔχων ὡς βίαν, ἡδονῶν
 ἐφ' οἷς τὰ παιδία, ὡς οἷον τε μάλιστ' 99
 ὅσοι χαίρουσι, ποιεῖν τι τῶν ἀχρίων, μὴ δὲ
 ποτε

uidetur esse nata. Homines 73 enim cum
 egent alimento, & cum antegressus dolor
 est, expletione delectari. Sed 79 hoc non
 in omnib. uoluptatibus accidit. Sunt 80
 enim doloris expertes tum mathematicæ,
 tum earum, quæ in sensibus posita sunt,
 ea, quæ ex odoratu percipiuntur, uolupta-
 tes: & uerò acroamata, & spectacula, mul-
 ta etiam res memoria repetita, multa de-
 nique sperata uoluptatem afferunt. Cu-
 ius 81 igitur rei hæc uoluptates ortus erūt
 Nullius 82 enim rei antegressa est penu-
 ria, aut egestas, cuius expletio consequa-
 tur. Iis 83 autem, qui turpes & probrosas
 uoluptates obijciunt, responderi possit,
 hæc non esse iucunda. Non 84 enim si ho-
 minibus malè affectis sunt iucunda, etiā
 absolutè iucunda sunt habenda: sed his
 tantum. Quemadmodum 85 neq; ea, quæ
 sunt agrotis salubria, aut dulcia, aut ama-
 ra: neq; 86 ea, quæ lippientibus uidentur
 alba, sunt reapse talia. Potest 87 etiam hoc
 modo respondèri, uoluptates esse expeten-
 das, sed non ab his rebus profectas: quæ-
 admodum 88 diuitem esse optabile est,
 sed non ex proditiōe: & 89 ualere, sed nō
 quolibet cibo uescenti. Postremò 90 di-
 cendū est, specie differre uoluptates. Aliæ
 91 enim sunt ea, quæ ex rebus honestis ca-
 piuntur, ab 92 ijs, quæ ex turpibus: neq;
 93 fieri ullo modo potest, ut quis iusti ho-
 minis uoluptate potiat, qui non sit ius-
 tus: neq; 94 musici, qui non sit musicus:
 similisq; 95 est ceterorum ratio. Atq; 96 e-
 tiam uidetur amicus, qui ab assentatore
 differt, uoluptatem non esse bonum, aut
 certè differre specie uoluptates, declarare.
 Ille 97 em̄ uidetur congrèdi & uersari cum
 amico, ut ei sit bono, hic ut uoluptati: &
 hoc uituperat, illud laudat omnes, quasi
 amicus sermones & congressus suos aliò,
 quàm assentator, referat. Neq; 98 uerò cui
 quam uita sit optabilis, ut per omnem ui-
 tam, cogitationē & mentem puerilem ob-

tineat: ijsq; rebus, quibus pueri letantur, quàm maximè fieri potest, delectetur: ne-
 que 99 quisquam gaudere cupiat turpissima aliqua & flagitiosissima re admissa, e-
 tiam

ποτε μέλλω λυπηθῶμαι. 100 ποδὲ πολλὰ τε σποδ' ἡ ποιησάμεθα αὖ, ὧς εἰ μὴ δειμάων ὑπὸ φόβοι ἡδονῶν. 101 οἷον ὄρεσιν, μνημονόειν, εἰδέναι, τὰς ἀρετὰς ἔχειν. 102 εἰ δ' ὅζ' ἀνάγκης ἐπονται τότοις ἡδοναί, ὅδ' ἡ δ' ἀφ' ὧν 103 ἐλοιμένα γὰρ αὖ ταῦτα, ὡς εἰ μὴ γένοιτ' αὖ ἀπ' αὐτῶν ἡδονῶν. 104 ὅτι ἡ οὖν ἔτε τὰ γὰρ δὲ ἡ δ' ἡδονῶν. 105 ἔτε πᾶσα ἀρετὴ, δ' ἡδονῶν ἐοικυῖν. 106 ἡ δ' ὅτι εἰσὶν ἀρεταὶ πινδὲ καὶ δ' αὐτὰς, ἀφ' ὧν εἰδέναι, ἡ δ' ἡδονῶν. 107 τὰ δ' ὅτι λεγόμενα ποδὲ πᾶς ἡδονῶν ὡς λυπηθῶμαι, ἡδονῶν.

tiam si nunquam sit propterea doliturus. ad 100 multa denique studium, atque operam nostram contulerimus, etiam si nullam uoluptatem sint allatura: cuiusmodi 101 sunt uidere, memoria tenere, scire, uirtutes denique habere. Nec 102 refert quodd his necessariò succedunt uoluptates. Hæc 103 enim sequeremur & expeteremus, etiā si nulla ex ijs proficisceret uoluptas. Non 104 esse igitur summum bonum uoluptatem, neque 105 omnem esse expetendam: effectus 106 nonnullas per se expetendas uel specie, uel ijs rebus, ex quibus oriuntur, differenteis, perspicuum uidetur esse. Atque 107 ea quidē, quæ de uoluptate ac dolore dicuntur, satis à nobis exposita sint.

LAMBINI ANNOTATIONES.

A Tomnibus in rebus id, quod sit, &c.] Εἰ πάντες δ' εἶναι τὸ αἰρετὸν ἐπιεικὲς, καὶ τὸ μέλλω, καὶ ἀρετῶν. Præpostere hæc interpretatur Perionius: in omni re quod bonum sit, esse expetendū, & optimum quicq; maximè.

Quale est iuste agere, & temperanter, &c.] Libri omnes impressi sic habent: οἷον τὸ δειμάων πρὸς αὐτὸν, καὶ σποδ' αὐτὸν, neq; dissentiant manuscripti, præterquam unus & alter, in quibus scriptum est, ὧς δ' αὐτὸν πρὸς αὐτὸν: atq; hanc scripturam secutus est uetus interpret. Quam lectionem si quis probabit, cōiungendum erit illud, ὧς, cum participio, πρὸς αὐτὸν, neq; uariabitur ulla ex parte sententia.

Nihilōq; magis bonum, &c.] καὶ ὅδ' αὖ μᾶλλον ἐτ' ὅδ' Poteram & sic interpretari, Nihilōq; magis bonum, quàm quiduis aliud Et ita Argyropylus: probatq; D. Thomas. Tamen si parum interest inter hanc, & illam interpretationem. Mihi quidem hæc, quam secutus sum, concinnior uidetur.

Quodd si iucundum alteri bono admistum.] Aristot. Εἰ δὲ τὸ μὲν τὸν ἀρετῶν Omnes, qui in hos libros scripserunt commentarios, sic accipiunt, τὸ, ut subintelligant, ἡδονῶν, id est, iucundum. quā uocem Latinam maioris lucis gratia, mea interpretatione representandam esse existimaui.

Quod omnia desiderant.] Οὐ πάντες ἐφίγνται. Libenter ex Perionio quaesierim, cur hæc uerba, ὡς πάντες ἐφίγνται, reddiderit Latine hoc loco, Quod omnes appetunt: in primo libro autem maluerit interpretari, Ad quod omnia referuntur. Eadem sunt uerba, eadem sententia est. Vtrum dicet se consilium mutauisse: An orationis formam, dicendiq; figuram uariare uoluisse? At hoc in ijs, quæ subtiliter disputantur, maximeq; in definitionibus, uel facere non oportet, uel ita facere, ut eadem sententia maneat. Suprà autem docuimus aliud esse, Referrī ad aliquid: aliud, Quippiam desiderare, aut appetere. Iam quod dixit, Omnes appetunt, non omnia, in eo uel secutus est codicem aliquem corruptum, uel suo arbitratu contra librorum Græcorum auctoritatem id fecit. Nam omnes libri emendati habent, πάντες, non πάντες.

Nam si sola mentis expertia.] Duos codices manuscriptos antiquissimos secutus sum, in quibus ita scriptum est, Εἰ μὴ γὰρ τὸ αὐτὸν μόνον ὁρῶντο αὐτῶν. Quam quidem scripturam confirmant Eustratius & Argyropylus Libri uulgati autem non habent uocem, μόνον, ac ne Florentini quidem, neq; Parisiensis. D. Thomas tamen & Latini eam subintelligunt. Mihi certè prorsus necessaria uidetur.

Quām ipsorum sit captus.] ἡ καὶ αὐτῶν. Adriano Turnebo approbato, atq; adeo auctore,

Gg hunc

hunc locum sic interpretatus sum. Significat Aristoteles, in malis, siue rationis expertibus, siue ratione uentibus, aliquid esse bonum naturale, sanum, integrum, incorruptum, melius deniq; quàm id, quod in illis est uitiosum, & corruptum. Hoc autem appetere id, quod sibi sit accommodatum, atq; amicum. Omnia porro appetere siue ulla uarietate uoluptatem. Summum igitur esse bonum uoluptatem, eamq; integre atq; incorrupte naturæ maximè conuenire. Suprà autem proximè, illa uerba, *ἵσως δὲ καὶ οὐ τοῖς πάροις*, sic uerti, Fortasse uerò etiam, in uitiosis: non, in uitiosis hominibus. Puto enim hoc, *πάροις*, neutrum esse, à recto casu numeri multitudinis, *παροις*: quod ita esse declarant ea uerba, *ἢ καὶ αὐτῶν*.

Verum tamen si ad ea, &c.] *ὅν μὲν ἐστὶ καὶ τὸ εἰρηδύω ἀλλήλοισιν*. Hæc uerba hanc sententiam continent: Dicunt illi uerum simpliciter, malum opponi & malo, & bono, quemadmodum duo extrema & inter se opponuntur, & medio: sed si, quæ dicunt, ad ea, de quibus querimus, exigantur, non reperiuntur uera. Nam si dicent, dolorem opponi uoluptati, ut malum malo: ergo erūt ambo fugienda, si neutrum erit malum, uel neutrum erit fugiendum, uel similiter utrunq;. At uidemus dolorem fugi, & c. Perionius hæc sic reddit Latine, Sed ab ijs, quæ dicta sunt, dissentiant, quàm apte, iudicent homines.

Sin neutrum esset malum, &c.] Secutus sum libros Florent. Parisiens. Venet. & D. Thomam. Sic Aristot. *τὸ μὲν δὲ οὐδὲν ἐστὶ καὶ τὸ μὲν δὲ οὐδὲν, ἢ οὐκ ἔστι*. Quæ sic interpretantur Perionius, & Gruchius, Sin neutrum sit, aut alterum, eadem ratio est. Omnino (ne quid dissimulem) uitiosè.

Si igitur ex perceptione uoluptatis.] *Εἰ μὲν οὖν ἐν τῷ ἡδέει*. Perionius, Si ex maiore & minore id iudicant. Equidem quid sibi hæc uelint, nescio. *ἢ δὲ*, est delectari, uoluptate affici. Quod si mihi dicat in uerbo, *ἡδέει*, subaudiri, *μᾶλλον καὶ ἥσσον*, ego tamen non probabo hanc interpretationem, *ἢ δὲ* *καὶ μᾶλλον καὶ ἥσσον*, maior & minor uoluptas.

In iustitia quoq; & cæteris uirtutibus, ex quibus perspicuè aiunt, &c.] Hic locus sic in omnibus libris & impressis & manuscriptis legitur, *καὶ πῶς τὸν ἀνακουσθῆναι, καὶ τὸν ἀδαν ἀπαρτῆσαι, καὶ ὅς ἐστι καὶ παρὶ μᾶλλον καὶ ἥσσον τοῖς ὑπάρχουσιν, καὶ κατὰ τὸς ἀρετὰς ἐστὶ τὸ αὐτὸ*. Quæ scriptura sine dubio corrupta est. Quorsum enim illa inanis iteratio, *καὶ*, & *κατὰ τὸς ἀρετὰς*? Quæ quidem doctissimos homines commouit, ut hæc postrema uerba, *κατὰ τὸς ἀρετὰς*, putarent esse delenda. Ego autem cum uiderem tantum omnium librorum consensum, antequam ea rejicerem, diligenter mihi considerandum esse existimaui, qua ratione huius loci peruulgatam scripturam tueri & seruare possem. Reperi tandem, ordinem uerborum tantum esse perturbatum, eaq; uerba, *κατὰ τὸς ἀρετὰς*, suo loco esse mota: quæ si restituantur in sedem suam, totum hunc locum perpuratum, & restitutum iri. Sic igitur lego, *Εἰ μὲν οὖν ἐν τῷ ἡδέει καὶ τῷ λιγύρει καὶ πῶς τὸν ἀνακουσθῆναι, καὶ τὸν ἀδαν ἀπαρτῆσαι, καὶ ὅς ἐστι καὶ παρὶ μᾶλλον καὶ ἥσσον τοῖς ὑπάρχουσιν, ἐστὶ τὸ αὐτὸ*. In hac emendatione (ut dixi) nihil præter ordinem mutatur, imò uerò nihil præter ordinis perturbationem innouatur, nisi quod copulatio, *καὶ*, etiam tollitur. Poterat & iisdem uerbis seruatis, eademq; sententia, quam ego ex uerbis elicito, neq; ulla ex parte uerborum ordine immutato, sed sublata copulatione, *καὶ*, & in eius locum translato articulo, *τοῦ*, hoc modo legi: *μᾶλλον καὶ ἥσσον τοῖς ὑπάρχουσιν τοῦ κατὰ τὸς ἀρετὰς*. Si quis autè ex me querat, qui dicantur, *οἱ κατὰ τὸς ἀρετὰς*: respondebo, sic appellari ab Aristotele eos, qui uirtutes colunt, seu uirtutum studiosos. Sic enim loquitur lib. 4. cum de magnificentia disputat, *τῶν δὲ κατὰ ἀρετὰς, ὁ δὲ ἡδὲ*: quæ uerba sic sum interpretatus. Eorum autè, qui sunt studiosi uirtutis, nemo stolidus est. Simile ferè illud est, in lib. de Categorijs, capite, *πῶς ποῖς καὶ ποῖται*, & in extremo: ubi docet, in ijs, quæ dicuntur ex qualitatibus, locum habere magis & minus. Sic igitur loquitur, *ἀλλ' οὐ τὸ γὰρ κατὰ αὐτὸς δὲ γόρως, ἀλλὰ μὲν οὖν τῶν ἐπὶ δέχεται τὸ μᾶλλον καὶ ἥσσον*. Quod si quis malet, illa uerba, *τοῦ κατὰ ἀρετὰς ποῖς*, coniunctè legi, ut, *ποῖς κατὰ ἀρετὰς*, intelligantur ij, qui ex uirtutibus cuiusdammodi facti, & quodam modo conformati sunt, æquè mihi probabitur. Sic enim idem Aristot. locutus est suprà lib. 1. *ἐπὶ τοῦ γὰρ τοῦ κατὰ ἀρετὰς κατὰ ἀρετὰς ποῖται*.

Siquidem sunt alia pura.] Omnes libri excusi habent, *καὶ ὅς ἐστι καὶ μὲν ἀμείνων*. Vnus scriptus, *καὶ ὅς ἐστι, id est*. Quoniam sunt: paruo discrimine.

Necq;

Nec voluptas est motus.] Sic definitur apud M. Tullium lib. 2. de Finibus, Voluptas est iucundus motus, quo sensus hilarantur.

Qualis est ea.] Sic Aristot. οἷον τὸ τὸ λόγους, πρὸς ἄλλο: atq; ita scriptum reperi in omnibus codicibus excusis emendationibus, non ut in nonnullis Germanicis, οἷον τῇ τὸ λόγους. Huius autem loci sententia non est obscura, si Eustratium audias, & D. Thomam, & ceteros, qui in hos libros scripserunt commentarios, aut scholia. Omnes enim sine ulla uarietate, hec uerba, εἰ μὴ λέγῃ αὐτῶν, οἷον τὸ τὸ λόγους, πρὸς ἄλλο, sic explicant: Omnis motionis propria est tarditas & celeritas, si non per se, at comparatione facta ad alias motiones, qualis est ea qua mundus mouetur, id est, prima sphaera. Hæc enim celeritatis & tarditatis non est capax per se, propterea quod equaliter perpetuò mouetur: sed si quis eam cum aliarum sphaerarum motionibus conferet, reperiet, eam motionibus illis longè celeriores esse. Verum si uerba Aristotelis alio ordine collocentur, & legantur, uidentur & planiora futura, & eam ipsam sententiam, quam modò exposui, planius oculis subiectura, hoc modo, πᾶσι γὰρ εἰς αὐτὸν εἰσι δυνάμεις τῶν ἄλλων, ὡς εἰ μὴ λέγῃ αὐτῶν, πρὸς ἄλλο, οἷον τὸ τὸ λόγους. Præterea non reprehendam, si quis dicat in illis uerbis, πρὸς ἄλλο, οἷον τὸ τὸ λόγους, subintelligi, τῶν ἄλλων, hoc modo, πρὸς ἄλλο τῶν ἄλλων, οἷον τὸ τὸ λόγους τῶν ἄλλων. quamvis sciam, hoc doctissimis quibusdam uiris non probari, à quibus mihi graue est dissentire.

Non exre qualibet.] Hæc de re præclare Lucretius lib. 1.

Aique hæc re nequeunt ex omnibus omnia gigni,
Quid certis in rebus inest secreta facultas, &c.

Id, in quo fit expletio, etiam uoluptate affici queat.] Sic Aristot. Ἐν ᾧ ἡ ἀναπληρωσις, τὸ δ' αὖ καὶ ἡ ἀδύναμις, τὸ σῶμα ἔχει. Hæc sic interpretatur Perion. Id in quo fuerit expletio, id profecto corporis percipiat uoluptatem. Quæ quidem interpretatio à uerbis & sententia Aristotelis abest longissimè.

Tum earum, quæ in sensibus posita sunt.] In omnibus libris impressis, à quibus manuscripti non dissentiant, sic legitur, καὶ τῇ λέξει τὰς ἀδύναμεις καὶ διὰ τὴν ἀσφύθειαν: quam lectionem sine dubio mendosam & corruptam ego detracta una litera u emendauit, scilicet; ut legatur, καὶ διὰ τὴν ἀσφύθειαν, cum antea καὶ legeretur, ut dixi: neque dubito, quin omnes docti hanc meam coniecturam sint probaturi.

Et uerò acroamata.] Acroama nomen est Græcum: significat autem narrationem iucundam, fabulam, cantilenam, quicquid deniq; audiendi sensum permulcet. Eo utitur M. Tull. in Orat. pro Archia poeta, Cum ex eo quæreretur, quod acroama, aut cuius uocem libenter audiret, &c.

Quibus pueri latentur quàm maximè.] Ἡρόδοτος ἐφ' οἷς τὰ παλαιὰ, ὡς οἷον τὴν μέλιττα. Perion. Voluptatibus perfruens, quibus pueri quàm maximè putant. Videtur usus esse corrupto codice, in quo scriptum sit, οἷον τὰ, id est, putant, pro, οἷον τὴν. Quamquam Argyropylus quoq; & uetus interpres ita legisse uidentur. Libri Florentini quidem & Parisienses & Veneti, quibuscum consentiunt manuscripti, habent, οἷον τὴν: quos secutus sum.

ZVINGGERI SCHOLIA.

Eudoxus & πῶν οὖν.] Eudoxus Gnidius, astrologus, geometer, medicus & legislator Gnidiorum, auditor Archytæ Tarentini & Platonis, claruit 103. Olympiade, teste Laertio.

εἰ δὲ τὸ μιντόν.] τὸ μιντόν uocat id quod ex iucundo & honesto, uerbi gratia, compositum est. Ad uerbum, Quod si compositum siue mixtum ex utroq; melius est.

ἵσως δὲ καὶ οὐ τὸν φάσκειν.] Videlicet φάσκειν uel ἀνδράποισ, particula quædam & ueluti scintilla boni inest, à natura. Dixerat: si rationis expertia solum uoluptatem sequantur, mirum non esse, cum ratione destituantur. At cum ratione etiam prædita eandem appetant, uidetur certè uoluptas summum bonum esse. Quo posito, prius illud membrum reassumit, & confirmandi causa inquit, Quamuis ratione ca

reant bruta, & pleraq; eorum uitiosa sint, appetitus tamen iste uoluptatis, quem communem habent cum ratione præditis, uidetur prouenire à naturali quadam inclinatione bona, quæ melior & præstantior sit, quàm sit ipsorum brutorum natura per se, à principio uidelicet externo & diuino proueniens.

[καὶ πῶς τὸν ἀναισθητὸν καὶ τὸν ἀναισθητὸν.] Lambinus locum hunc probè restituit, meo quidem iudicio. Ego etiam uerba ista, κατὰ τὸν ἀρετὴν, quæ fortassis in margine à quopiam interprete adscripta, in textum Aristotelis irrepserunt, neq; suo loco posita obscuritatem peperere, omiltere malim.

[μὴ δὲ πῶς τὸ μῦθος, μὴ ὅτι μῦθος.] Stratonicus citharædus tantopere delectabatur proprijs carminibus, ut assereret, populum, si sciret, quantam ipse cantando uoluptatem caperet, exacturum potius quàm daturum esse mercedem. Quo enim accuratior cognitio, eo maior delectatio, quæ cognitio- nem & iudicium sequitur.

CAPVT III.

*Ex sua porro sententia Voluptatis naturam declaraturus, ἀπο-
φάτινός primùm id facit, & quid uoluptas non
sit ostendit.*

TI 1 δὲ δὴν, ἢ πῶς, κατὰ φανέ- C
ς δόξιν γινώσκουσιν ἂν ἀπ' ἀρχῆς ἀναλα A
βῶσι. 2 ἀποκρίνεται ἢ ἢ ὁρατοῦ κατ' ὄντι- P.
νοῦ χρόνον τελεία ἐστίν. 3 οὐ γὰρ δὴν γν-
οίς δόξιν, ὅτις ὅρατος γινώσκουσιν τε-
λειώσεται αὐτῆς τὸ ἐστίν. 4 πρῶτον δ' εἰ-
πε καὶ ἢ ἢ δόξιν. 5 ὅρατος γὰρ τί δὴ. 6 καὶ
κατ' ὅρατος χρόνον λάβοι τις αὐτὸν ἢ δόξιν,
ἢς αὐτὸν τελείω χρόνον γινώσκουσιν, τελειωθῆ-
σεται τὸ ἐστίν. 7 διότι δὲ δὴν ἐστὶν ἐ-
στίν. 8 ὅτι χρόνος γὰρ πᾶσα κίνησις, καὶ τῶ-
ν πᾶν πᾶν. 9 οἷον ἢ οἷον δόξιν καὶ τελεία,
ὅταν ποιήσῃ δὲ ἐφίεται. 10 ἢ ὅτι ἀπαν-
τῶν δὴν χρόνον, 11 ἢ ὅτι τὸ τῶν. 12 ὅτι δὲ δὴν
μὲν τῶν χρόνον πᾶσα ἀτελής, καὶ ἐτε-
ρα τῶν εἰδῶν τῶν ὅλων καὶ ἀκλήλων. 13 ἢ
γὰρ τῶν λίθων σιμῶν, ἐτῶν τῶν τῶν
νῶν ἐστὶν ἐστίν, καὶ αὐτῶν τῶν νῶν
ποιήσας. 14 καὶ ἢ ἢ τῶν νῶν, τελεία δὲ
δὴν γὰρ γινώσκουσιν πᾶσα τὸ πᾶν κίνησιν. 15
ἢ δὲ τῶν κινήσεων καὶ τῶν τριγλῶν,
ἀτελής μὲν γὰρ ἐστὶν ἐτῶν. 16 τῶν εἰδῶν
αὐτῶν ἐστὶν ἐστίν, 17 καὶ ἐκείνῃ ὅτι οὐκ
χρόνον λαβεῖν κίνησιν τελείαν τῶν εἰ-
δῶν

QUID sit autem, aut qualis res sit, planius fieri poterit, si ab initio repetamus. Videtur enim aspectus quouis tempore perfectus esse. Nam nihil desiderat, quod cum postea contigerit, eius formam sit absoluturum. Huic similis est & uoluptas. Nanque totum quiddam est, atque integrum: neque quisquam uoluptatem ullo tempore summat, cuius, si longius producat, forma sit perfectior futura. Itaque ne motus quidem est. Omnis enim motus in tempore uersatur: & ad aliquem finem referatur: uerbi gratia, is, qui in ædificando consumitur, tum perfectus est, cum id, quod desiderat, effecerit. Aut igitur in toto tempore, aut in hoc. In partibus autem temporis omnes sunt imperfecti, speciebus & à toto, & ipsi inter se differunt. Lapidum enim compositio & structura alia est à columnæ striatione: & hi motus, alij sunt à templi perfectione. Ac templi quidem motus perfectus est: nihil enim desiderat ad id quod propositum fuerat. Fundamenti autem, & lacunar, imperfecti: uterque enim partis est. Specie igitur differunt, neque in ullo tempore, qualecūq; illud sit, perfectus in suo genere motus

18 ἀλλ' ἔπειτα, ὅτι τὸ παντί. 19 ὁμοίως
 ἢ καὶ ὑπὸ βαδίσεως ἢ τῶν λοιπῶν. 20 εἰ
 γὰρ ὅτι ἡ φορὰ, λίνυσις πόθεν ποῖ, 21
 καὶ ταύτης διαφορὰ κατ' εἶδος, ἥν-
 σις, βάδις, ἄλσις, καὶ τὰ τοιαῦτα. 22 ὁ
 μόνον δὲ ἔστω, ἀλλὰ καὶ ὅτι αὐτῇ τῇ βαδί-
 σει. 23 τὸ γὰρ πόθεν ποῖ, ὅταν τὸν ὅτι
 σαδῶ καὶ ὅτι μὲν, καὶ ὅτι τὸν καὶ ἐ-
 τέρῳ μὲν. 24 ὅδε τὸ διεξίνααι τὴν γραμ-
 μὴν τὴν δὲ καὶ κέντρον. 25 ὁ μόνον γὰρ γραμ-
 μὴν διαπορεύεται, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὸ
 πᾶν ὅσον. 26 ὅτι ἐτέρῳ δ' αὐτῇ κέντρον.
 27 δι' ἀκρίβειας ἢ οὐκ ὅτι λίνυσεως ὅτι
 ἄλλοις εἴηται. 28 εἴη δ' ὅτι ἅπαντι
 χρόνῳ τελείῳ εἴη, ἀλλ' αὖ πολλὰ ἀτελείς
 καὶ διαφύσσονται ὅτι εἴη, 29 εἴπερ τὸ πό-
 θεν ποῖ εἰς τοιοῦτον. 30 τῆς ἡδονῆς δ' ὅτι
 ὁπωσὺν χρόνῳ τελείῳ τὸ εἶδος. 31 δὴ-
 λον οὐκ ὡς ἐτέρῳ τε αὖ εἴη ἀλλήλων, ὅ-
 τιν' ὅλων τι καὶ τελείῳ ἢ ἡδονῇ. 32 ὁ δὲ
 δ' αὖ ὅτι ἐκ τῶν μὴ ὅτι διεχόμενα κινεῖται
 μὴ ὅτι χρόνῳ, 33 ἡδονῇ δὲ. 34 τὸ γὰρ ὅτι
 ὅτι νῦν, ὅλων τι. 35 ἐκ τῶν δὲ δὴ λόν, ὅ-
 ὅτι ὅτι καλῶς λέγουσι, λίνυσις ἢ γένεσις εἴη
 τὴν ἡδονῇ. 36 ὁ γὰρ πᾶν τῶν ταῦτα λέ-
 γεται, ἀλλὰ τῶν μερισμῶν καὶ μὴ ὅλων. 37
 ὅδε γὰρ ὁράσεως ὅτι γένεσις, ὅδε σιγῆς,
 ὅδε μονάδος. ὅδε τῶν ὅτι κίνησις, ὅ-
 δε γένεσις. 38 οὐδὲ δὴ ἡδονῇ. 39 ὅλων
 γὰρ π.

motus sumi potest: aut¹⁸ si maximè po-
 test, in toto potest. similiterq¹⁹ de incessu,
 & reliquis motibus sentiendum. Si²⁰ e-
 nim loci mutatio motus est alicunde ali-
 quod, huius²¹ quoq²¹ formæ dispares ac dif-
 ferentes, uolatus, incessus, saltus, & cætera
 huiusmodi, motus sunt alicunde aliquod.
 Nec²² solum ita seres habet in alijs loci
 mutationibus, uerum etiam in ipso ince-
 ssu. Nam²³ incessus alicunde aliquod, non
 est idem in stadio, atq²³ in eius parte: neq²³
 idem in una, atq²³ in alia. neq²⁴ eadem lo-
 ci mutatio est, qua hæc linea, & qua illa
 transiit. Non²⁵ enim linea solum tran-
 situr, uerum etiam linea, quæ in loco est.
 at²⁶ hæc in alio loco, quàm illa est. Subti-
 liter²⁷ igitur & enucleatè de motu in alijs
 libris disputatum à nobis est. Videtur²⁸
 autem non omni tempore perfectus esse,
 sed pleriq²⁸ imperfecti, specieq²⁸ differētes,
 si quidem²⁹ termini alicunde aliquod mo-
 tum informant. At³⁰ uoluptatis in quo-
 uis tempore forma perfecta est. Perspicuū
³¹ igitur est, motum & uoluptatem inter se
 differre, uoluptatemq³¹ totum quiddam &
 perfectum esse. Quod³² quidem etiam ex
 eo intelligere licet, quod fieri non potest,
 ut quis moueatur nisi in tempore: sed³³
 ut uoluptate afficiatur, potest. Nam³⁴
 quod in puncto temporis positum est, to-
 tum quiddam est. Atque³⁵ ex his perspi-
 cuum illud quoque est, minus rectè ab
 his dici, uoluptatem motum aut ortum
 esse. Non³⁶ enim omnium rerum dicun-
 tur esse motus & ortus, sed earum dunta-

xat, quæ partitionem recipiunt, & quæ non sunt tota. Neq³⁷ enim aspectus, neque
 puncti, neque monadis ortus est: neque horum quicquam uel motus, uel ortus est.
 Ergo³⁸ neque uoluptas, motus uel ortus est. Est³⁹ enim totum, atque integrum
 quiddam uoluptas.

LAMBINI ANNOTATIONES.

V Idetur enim aspectus.] ὁρασις. Propterea quod, ὁψις, est ipse uidendi sensus, ὁρασις autē, ocu-
 li functio, atq³⁷ alio, querebam nomen aliquod Latinum, quod Græco responderet. Ac nomen Aspe-
 ctus quidem, quia mihi etiam uidebatur uidendi sensum significare duntaxat, usq³⁷; eo fugi ac reieci, quoad
 apud M. Tull. orat. pro Cecinna, relegens reperi, Aspectus armatorum. & Philippica secunda, Aspe-
 ctus auctionis.

Aut igitur in toto tempore, aut in hoc.] Omnes, quos quidem uiderim codices, sine ulla uarietate sic habent, *ἢ ἐν ᾧ πᾶσι διὰ τὸ χρόνον, ἢ τὸ τῶν*: præter Germanicos, à quibus abest, *ἢ*, quos secutus est Perionius. Sic enim interpretatur, Aut certe in eo toto tempore, quæ scriptura postrema, una cum sua interpretatione, uitiōsa est.

Alia est à columnæ striatione.] Sic Aristot. *ἐστὶ δὲ τὸ λίσσιν ῥαβδωσέως. ῥαβδωσιν νίσσιν* (inquit Eustratius) λέγει Ἀριστοτέλης τὴν κατὰ μῆκος τὸ λίσσιν πῶς, ἥτις γίνεται ὅταν πρὸς ὁριζὸς γωνίας ἴστανται, id est, Rhadosin columnæ nominat Aristoteles, columnæ in longitudinem, collocatio nem, seu (si liceat dicere) defixionem, quæ tum fit, cum ad rectos angulos recta steterit. Sic quidem Eustratius. Sed Philandro, doctissimo uiro assentior, qui mihi Romæ probauit, *ῥαβδωσιν*, esse columnæ striaturam, seu striationem, *ἢ νίσσιν ῥαβδωσέως*, columnas striatas, *ἢ* quasi uirgatas.

Lacunaribus.] *Τετράλυφα. τετράλυφα*, (inquit Eustratius) *ξύλα ἐστὶ τὰ τετραὰ ἐν τοῖς πόδασι* ἔγγεγραμμένα, id est, Ligna sunt in extremis tabulæ partibus tripliciter insculpta. Ego affirmare non ausim, *τετράλυφα*, idem esse, quod apud Latinos, lacunar: sed cum uideam, *τετράλυφα*, texti esse ornamentum è lignis sculptis, seu celatis, neq; ullum Latinum uocabulum, quod ad eam rem significandam propius accedat, reperire possim, hoc mutuatus sum: ei gratiā habiturus, qui mihi aliquod aptius proficeret.

Si enim loci mutatio.] Sic, *φορὰν*, appellauimus. Nam Lationis nomen, quo alij utuntur, reformidauimus. Translatio autem nihilo magis mihi probatur. Iam, *φορὰν*, non ineptè Loci mutationem, Latine dici posse, ex ipso Aristotele intelligere licet, qui in libro de Categorijs, ubi motus parteis, seu formas enumerat, *φορὰν*, perspicuè, τὴν κατὰ τόπον μεταβολὴν appellat, his uerbis: *κινήσεως δὲ ἐστὶν ἑῷ ἐξ, γένεσις, φθορὰ, αὐξήσις, μείωσις, ἀλλοίωσις, ἢ κατὰ τόπον μεταβολή*. quamuis in Topicis id improbare uideatur.

Huius quoq; formæ.] Quoniam hoc loco breuius ac præcisius loquitur Aristoteles, ut sepe alibi solet, nos ea uerba, quæ subintelliguntur, perspicuitatis gratia, representauimus. Sic igitur Aristot. loquitur, *Εἰ γὰρ ἐστὶν ἡ φορὰ λίσσιν πόθεν ποῖ καὶ τῶντος διαφορὰ κατ' ἑῷ, πῶσις, βάδις, ἄλσις, καὶ τὰ τοιαῦτα*, repetendum ἀπὸ κοινῆς, *κινήσεως ἐστὶ πόθεν ποῖ*. Nihil est horum uerborum sententia placentius homini non hebeti. Argumentum est à genere: Si loci mutatio est motus à puncto unde, ad punctum quod: huius quoq; differentie, id est, partes seu formæ inter se differentes, motus erunt alicunde aliquò Perionius sic interpretatur: Si translatio motus est, quo hinc illuc itur: *ἢ* huius genera sunt uolatus, ingressus, saltatio, *ἢ* alia generis eiusdem, quæ uerba ab Aristotelis sententia plurimum distant.

Saltus.] *Ἀλσις*, Perionius, Saltatio. Aliud est, Salire, aliud, Saltare. Nemo ferè (inquit Marcus Tullius) saltat sobrius. Aliud igitur saltus, aliud saltatio. Neque uerò nomen saltus nobis fugiendum est. Eo enim utitur Marc. Tull. in Catone, Nec enim excursione, aut saltu, nec eminus hastis, nec comminus gladijs uteretur, *ἔκ*.

Motum informat.] *Εἰσδοποιόν*, id est, formarum efficiens, *ἢ* quodammodo parens. Quod perinde est ac si diceret, Puncta, unde *ἢ* quò loci sit mutatio, motionis formas efficere differenteis.

Perspicuum igitur est, &c.] Sic Aristot. *Ἄλλοθεν οὖν ὡς ἐτιγὰν τε εἰς ἀλλήλων, καὶ τῶν ἐλθόντων καὶ τελευτῶν ἢ ἡδονῆς*. Perionius minus attentè, minusq; consideratè ita interpretatur, Ita perspicuum est *ἢ* inter se specie differre uoluptates, *ἔκ*. Hic non colligit è superioribus Aristoteles, inter se differre specie uoluptates: sed motum à uoluptate eo differre, quòd nihil obstat, quo minus motus sit imperfectus: uoluptas autem est quiddam totum, *ἢ* integrum. Atq; ita explicat D. Thomas.

Neque horum quicquam uel motus.] Sic habent omnes libri uulgati, Parisiens. Veneti, Florent. *οὐδὲ τῶν ἡδονῶν λίσσιν, ἢ δὲ γένεσις*. quam lectionem cum reijcere ueritus sim, tum putauimus legendum deinceps, *ἢ δὲ διὰ ἡδονῆς*, quemadmodum legit *ἢ* Argropylus, ut mox dicemus. Huius autem uulgate scripturæ hæc sententia est: Neque aspectum, neq; punctum, neq; monada, seu (si dicere liceat) unitatem, esse motum aut ortum ergo neq; uoluptatem esse motum: quòd alij dicebant. Neq; me commouit quorundam librorum manuscriptorum auctoritas, in quibus ita scriptum est, *οὐδὲ τῶν ἡδονῶν λίσσιν*

οις. Quamuis enim hæc sunt uerissima, tamen cum paulo ante dixerit, *aspectus, puncti, monadis non esse motionem, ineptam repetitionem futuram existimavi, si statim subiungeret, Neq; cuiusquam horum motio aut ortus est. Præterea tota hæc disputatio pertinet ad eos refellendos, qui dicebant, uoluptatem esse motum. Colligit igitur hic à similibus illis, aspectu, puncto, monade, (quæ cum sint quædam tota, nō sunt motus,) neq; uoluptatem esse motum. Docuit autē primum, neq; aspectus, neq; puncti, neq; monadis esse motionem: deinde addidit, neq; horum quicquam esse motionem. Quod si nihil horum est motio, ergo neq; uoluptas motio est. Eo enim his similis uoluptas est, quod quiddam totum & perfectum est. Sciendum est autem, Totum, hoc loco ab Aristotele intelligi, integrum & perfectum quiddam, quod suas partes simul habet, non aliam alia priorem, quales sunt domus, aut corporis humani partes.*

Ergo neque uoluptas.] Sic arbitror hoc loco legendum, οὐδὲ δὴ ἡδονή: quantumuis reclamant licet omnes codices. Ac meam quidem sententiam adiuvat Argyropylus, præter ipsam rationem, quæ multo plurius est.

ZVINGGERI SCHOLIA.

Ως ἐτὶ οὖν εἶναι ἀλλήλων.] ἡδονὴ scilicet, & νύκτισ.

ἢ δὲ δὴ ἡδονή.] Sic correxit Lambinus, quamuis omnia exemplaria habeant, ἡδονῆς. Si ἡδονῆς legas, respondet ei quod dixerat, ἢ δὲ γὰρ ὁρᾷς ἑστὶ γένεσις. Sin ἡδονή, ei quod præcessit, οὐδὲ τούτων ἡδονή γένεσις.

CAPVT IIII.

Voluptatis naturam λεταφαινωσ persequitur, & quid sit enarrat.

ΑΙΣΘΗΣΕΩΣ ἡ δὲ πάσης πῶς
τὸ αἰσθητὸν γινώσκουσιν. ² τελείως
δὲ τῆς εὐδαιμονίας πῶς τὸ κέλαιον τῆ
ἐν τῷ αἰσθητῷ κελαιῶν. ³ ποιῶν
γὰρ μάλα ἐν δόξῃ ἡ τελεία γινώσκουσιν.
(⁴ αὐτὴν δὲ λέγουσιν γινώσκουσιν, ἢ γὰρ οὐδὲ,
μηδὲν ἀποφύετω.) ⁵ καὶ ἑκάστου ἡ βέλ
πιστα δὲ γινώσκουσιν, τὸ αἰσθητὸν ἀποφύετω.
νῦ πῶς τὸ κέλαιον τῆς εὐδαιμονίας τῷ ὑφ' αὐτῶν. ⁶ αὐ
τὴν δὲ αὐτὴν τελειότητα εἶναι ἡ δὲ δὲ. (⁷ καὶ
πᾶσαν γὰρ αἰσθητὴν δὲ γινώσκουσιν ἡ δὲ δὲ. ⁸ ὁμοίως
δὲ τὸ διάνοιαν καὶ θεωρίαν. ⁹ ἡ δὲ δὲ δὲ ἡ
τελειότητα. ¹⁰ τελειότητα δὲ ἡ τῶν εὐ
χοντῶν πῶς τὸ ἀποφύετω τῶν ὑφ'
αὐτῶν.) ¹¹ τελειοὶ δὲ τῶν γινώσκουσιν ἡ
ἡδονή. ¹² ὅτι αὐτὴν δὲ τῶν γινώσκουσιν ἡ
δὲ δὲ τελειοί, τὸ αἰσθητὸν τε καὶ ἡ αἰσθη
σις,

I AM uerò cum sensus omnis in id, quod
sub eum sensum cadit, suo munere fun
gatur: & ² perfectè quidem fungatur
is, qui bene affectus est, cum eorum, quæ
sub illo sensu posita sunt, pulcherrimo
quoque comparatus. Tale enim quiddā
maximè uidet esse perfectā muneris fun
ctio. (Atq; ⁴ utrum sensum suo munere
fungi dicamus, an id, in quo sensus inest,
nihil interlit.) In ⁵ unoquoq; autem gene
re optima est functio eius, quod optimè
affectum est, cum eorū, quæ sub eum sen
sum cadunt, præstantissimo quoq; com
paratum. Hæc ⁶ autem & perfectissima,
& iucundissima. (Habet ⁷ enim sensus
suam quisq; uoluptatem: itemq; ⁸ cogita
tio & cognitio. Atq; ⁹ ut quæq; uoluptas
est perfectissima, ita iucundissima est. Est
¹⁰ autem perfectissima eius, quod bene
affectum est ad eorum, quæ sub illum sen
sum, aut cogitationem cadunt, optimū.)

Perficit ¹¹ igitur muneris functionem uoluptas. Sed ¹² nō ita perficit, ut & res sensui
subiecta,

σις, ἀποδῶν ὄντα. ¹³ ὡς ὁρᾷ δὲ ἡ ὕγιαι-
 ναι. ¹⁴ καὶ ἐκείνῳ δὲ αἰδοῖται ὅτι γί-
 νεται ἡ ἡδονὴ δῆλον. ¹⁵ φανερόν γάρ ὅρα-
 ματα ἐκ ἀνοήτων ἐν ἡδέει. ¹⁶ δῆλον
 δὲ ἐπὶ μάλιστ' ἐπιδιδόναι, τε αἰδοῖται
 ἡ κρατίζει, καὶ πῶς τοῦτον γινώσκει. ¹⁷ τοῦ
 γὰρ δὲ ὄντων, τοῦτε αἰδοῖται ἐπὶ τοῦ αἰδα-
 νομένου, αἰεὶ ἔσαι ἡδονήν, ὑπάρχοντός γε
 τοῦ ποιήσαντος. ¹⁸ ἐπὶ τοῦ πεισομένου. ¹⁹ τε-
 λειοὶ δὲ τὴν γινώσκουσαν ἡ ἡδονήν, ὅς ὡς ἡ ἐ-
 ξις γινώσκουσα, ἀλλ' ὡς ὑπὸ γινώσκοντος
 πέλει. ²⁰ οἷον τοῖς ἀκακοῖς ἡ ὥρα.
²¹ ἔως δὲ ὅταν ποτε τὸ αἰδοῖται ἡ νοεῖται
 ἡ οἷον δὲ, καὶ τὸ κείνου ἡ θεωροῦν, ἔσαι γὰρ
 τὴν γινώσκουσαν ἡ ἡδονήν. ²² ὁμοίον γάρ ὄν-
 τῳ, ἐπὶ πῶς ἀλλήλα τὸν αὐτὸν τρόπον ἐ-
 χόντων, τοῦτε παθητικῶν καὶ τοῦ παθητικῶς,
 τὸ αὐτὸ πῶς γίνεσθαι. ²³ πῶς ἐν οὐ-
 δέας σωεῖται ἡδονήν. ²⁴ ἡ ὅτι κἄνται. ²⁵
 πάντα γὰρ τὰ ἀνθρώπεια ἀδωατὰ συ-
 νεχῶς γινώσκου. ²⁶ ὅ γινέται οὐδ' ἡ-
 δονήν. ²⁷ ἐπεται γὰρ τὴν γινώσκουσαν. ²⁸ ἐ-
 νια δὲ τὸρται λαοὶ ὄντα ὑπόρου δὲ οὐχ
 ὁμοίως, ὡς ταῦτα. ²⁹ τὸ γὰρ πρῶτον
 πᾶσι κέλειται ἡ διάνοια, καὶ ὡς τεταμέ-
 νως πᾶσι αὐτὰ γινώσκει, ³⁰ ὡς ὁρᾷ τὴν
 ὅτι οἱ ἐμβλέποντες. ³¹ μετέπειτα δὲ
 ὅ γινέται τοιαῦτα ἡ γινώσκουσαν, ἀλλὰ πᾶσι
 μελεμελῶν. ³² διὸ ἐπὶ ἡ ἡδονήν ἀμαυροῦται.
³³ ὅς γε γὰρ δὲ τῆς ἡδονῆς οὐδὲν τις αὐ-
 τὰ πάντας, ὅτι καὶ τὸ βίω ἀπαντὸν ἐφίγν-
 ται. ³⁴ ἡ δὲ βίω, γινώσκουσαν τίς ὅτι. ³⁵ καὶ
 ἐκαστος πᾶσι ταῦτα καὶ τῶν γινώσκει, ἀ-
 ἐπὶ μάλιστ' ἀγαπᾷ. ³⁶ οἷον ὁ γὰρ μουσικός
 τὴν ἀκούῃ πᾶσι τὰ μέλη, ³⁷ ὁ δὲ φιλομα-
 θής

ptas quoque inobscuratur. Existimare ³² autem possit aliquis, omnibus idcirco expe-
 tere uoluptatem, quia & uiuendi cupiditate omnes afficiantur: uita ³³ autē muneris
 functio quaedam sit: & ³⁴ in ijs elaboret quisque maximè, suoque munere fungatur,
 quae maximè adamat: ut ³⁵ musicus auditu in sonis & cantibus: disciplinarū ³⁶ stu-
 dior

subiecta, & sensus ipse cum bona sunt.
 Quemadmodum ¹³ bona ualeudo aliter
 causa est, cur aliquis ualeat, aliter medicus.
 Iam ¹⁴ perspicuum illud profectò est, in o-
 mnī sensu uoluptatem gigni. Dicimus ¹⁵
 enim, quaedam, quae cernuntur, & quae au-
 diuntur, esse iucunda. Atque ¹⁶ ea tum uide-
 licet iucundissima sunt, cum & sensus est
 optimus, & in id, quod tale sit, suam actio-
 nem explicat, suoque munere fungitur. Quā-
 diu ¹⁷ autem talia erunt & id, quod sensu
 percipitur, & id, quod sentit, semper erit
 uoluptas, dummodo praesens sit, quod ef-
 ficat, & quod patitur. Perficit ¹⁸ autem mu-
 neris functionem uoluptas, non ut habi-
 tus penitus insitus, sed ut finis quidā sub-
 sequens: ueluti ¹⁹ eos, qui florent aetate,
 formae maturitas. Quandiu ²⁰ autem id,
 quod sub sensum, uel intelligentiam ca-
 dit, tale fuerit, quale oportet esse & quan-
 diu id, quod iudicat aut contemplatur,
 tale: tam diu in functione muneris futura
 est uoluptas. Nam ²¹ cum similia sunt,
 cumque eodem modo inter se affecta sunt,
 & id, quod ad accipiendum, seu patien-
 dum, aptum est, & id, in quo efficiendi uis
 inest: eadem res ex illis existere solet sua-
 pte natura. Qui ²² fit igitur ut nemo conti-
 nenter delectetur: An ²³ quod defatiga-
 tur: Nulla ²⁴ enim res humana assiduā
 muneris functionē ferre possunt. ita ²⁵ ne-
 que perpetua uoluptas gigni potest. fun-
 ctionem ²⁶ muneris enim consequitur.
 Nonnulla ²⁷ autem delectant, quam diu
 noua sunt: sed posterius non aequè, pro-
 pter hanc causam. Principio ²⁸ enim incum-
 bit in ea cogitatio, & contentē in ijs suo
 munere fungitur, ut ²⁹ qui defixis oculis
 rem aliquam intuentur. Postea ³⁰ uerò ta-
 lis in fungendo munere contentio non
 adhibetur, sed muneris functio remissior,
 ac negligentior est. Quapropter ³¹ uolu-

θὰς τῇ δ' αὖτις πρὸς τὰ θεωρήματα. 37
 ἔγω δὲ ἢ ἢ λοιπὸν ἐκείνου. 38 ἢ δὲ ἢ
 δὸν ἢ τῶν τῶν ἐργασιῶν. 39 ἢ τὸ ζῶ
 δὲ, ἢ ὁρῶνται. 40 οὐλόγως δὲ τῶν
 ἢ δὸν ἢ ἐφικνται. 41 τῶν ἢ ἢ
 τὸ ζῶ ἢ ἢ ἢ.

diosus agitatione mentis in cognitione
 rerum: & 37 ita ceteri suo quisque in studio.
 At 38 uoluptas functiones muneris perfici-
 cit atque absoluit: & 39 uitam quoque, quam
 omnes expetunt. Non 40 temere igitur et-
 tiam uoluptatem appetunt. Vitam 41 enim,
 quæ cuique optabilis est, perficit.

LAMBINI ANNOTATIONES.

[Nunoquoque igitur.] Scio in omnibus libris impressis legi, καὶ ἢ ἢ δὲ. Sed arbitror ἢ esse
 reponendum. Vetus interpres neutrum habuit, neque δὲ, neque ἢ. Pendet autem sententia ab illo loco, iam
 uero cum sensus omnis, &c.

Atque ut quæque uoluptas est perfectissima, ita est iucundissima.] ἢ ἢ ἢ ἢ ἢ τῶν
 τῶν. Perionius preposterè hæc interpretatur, Ut autem quæque actio plurimum habet iucunditatis, ita est
 perfectissima. Articulus enim præpositus uoci, τῶν τῶν, postulat ut τῶν τῶν antecedit, si non or-
 dine, at sententia.

Sed non ita perficit, ut & res sensui subiecta, &c.] Sic omnes habent codices sine ulla ua-
 rietate, Οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τὸν πορ ἢ τῶν τῶν τῶν, καὶ τὸ αὐτὸν τῶν τῶν καὶ ἢ αὐτὸν τῶν τῶν: quorum uerborum
 hæc sententia est, Aliter functionem sensus perficit uoluptas, aliter & id quod sensu percipitur, & sensus.
 Nam uoluptas functionem sensus perficit uel ut forma, uel ut finis, quemadmodum infra docebit Aristote-
 les. Id autem, quod sensu percipitur, & sensus, ut mouentia quædam perficiunt. Atque hoc quidem modo D.
 Thomas explicat. Sed Eustratius & aliter explicat, & scripturam immutat: sic enim legendum censet:
 Οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τὸν πορ ἢ τῶν τῶν τῶν, καὶ τὸ αὐτὸν τῶν τῶν αὐτὸν τῶν τῶν. Putat enim mendum esse in no-
 mine, αὐτὸν τῶν τῶν, suspicaturque in eius locum scribendum esse, τῶν αὐτὸν τῶν τῶν, ut sit hæc sententia Aristotelis,
 Non eodem autem modo sensus functionem perficit uoluptas, quo modo id quod sub sensum cadit, sen-
 sum: sed id quidem, quod sub sensum cadit, sensum perficere dicitur, tanquam eum à potestate ad functio-
 nem muneris deducens: uoluptas autem muneris functionem perficere dicitur tanquam eam amplificans,
 maioremque efficiens. Ea enim, quæ ex terræ dimensione percipitur, uoluptas, terræ dimetiendæ studium
 & functionem exacuit, promouet, amplificat: itemque ea, quam ex fidium cantu caput fidicen, auget fidici-
 nis fidibus canentis functionem. Quemadmodum igitur medicus & bona ualetudo non eodem modo be-
 ne ualendi sunt causæ: sed medicus quidem extra eum est, qui conualuit, & homine bene ualente prior est:
 (ægotante enim homine erat medicus is, qui morbum depulsurus est: ille autem non erat ualens) at bona
 ualetudo & est in eo, qui bene ualet, uel ut habitus, uel ut forma (bona ualetudo enim hominem bene ua-
 lentem informat, cum à bona ualetudine bene ualens & sit & appelletur,) & uno eodemque tempore est,
 quo is, qui bene ualet: Sic id, quod sub sensum cadit, longè aliter sensum, eiusque usum & functionem perfici-
 cit, quam uoluptas. Nam id quod sensu percipitur, sensum eo perficit, quod sensum ipsum quodammodo li-
 cessu, atque ad munus fungendum prouocat, usumque & functionem ex eo, in quo potestas inest, elicit: uolu-
 ptas autem, propterea quod functionem muneris amplificat, sensum perficit, ut diximus.

Veluti eos, qui florent ætate.] Τὸν αὐτὸν τῶν τῶν, uel, τὸν αὐτὸν τῶν τῶν, soleo ita Latine reddere, Aetate
 florentes. Nam & pastores illi Virgiliani, Ambo florentes ætatibus, mihi uidentur Græco nomine,
 αὐτὸν τῶν τῶν dici posse. Et flos ætatis apud Lucretium, & Terentium, αὐτὸν τῶν, à Græcis nominatur.

Principio enim incumbit in ea cogitatio.] Secutus sum hoc loco librorum Florentinorum,
 Parisiensium, & aliorum aliquot typis impressorum lectionem, quæ talis est: Τὸ μὲν καὶ πρὸς τὸν πρὸς τὸν
 αὐτὸν τῶν τῶν, quamuis mihi non displiceat altera lectio, quam secutus est Argropylos, πρὸς τὸν αὐτὸν τῶν,
 id est, Excitata, & prouocata quodammodo cogitatio est. Vetus interpres autem sic legisse uidetur: Αὐτὸν
 τῶν

τὸ ἐπιθυμῖαν πᾶν ἐν αὐτῷ, id est, Propter cupiditatem incumbit, &c. quæ scriptura etiam reperitur in nonnullis libris manuscriptis.

ZVINGGERI SCHOLIA.

A ὁ ὁμοῖος δὲ πᾶσι.] Obscura est horum & sequentium uerborum connexio. Ego Resolutionem subesse existimo: quæ cum sua habeat membra, quorum probationes per parentheses interferuntur, subobscurum reddit locum.

ἡ δὲ ἐναγορ δὲ.] Sic omnia habent exemplaria, In unoquoque autem. Nam prosyllogismi propositio hæc esse uidetur, non conclusio, ut pro δὲ ἀνδρῶν scribendum sit. Itaque à Lambino uiro doctissimo. eodemque amicissimo dissentio.

αὐτῷ δὲ αὐτῷ.] nimirum αἰσθητικῶς ἐν διακρίσει.

ὁμοῖος δὲ καὶ διαφόριαν.] Hæc addit, ne quis in solis sensibus uoluptatem subesse existimet.

τελευτῇ δὲ.] Cur hic δὲ, pro δὲ, legere malim, ex Tabulis nostris constabit.

αὐτοῦ δὲ ὄντα.] Hoc est, optimè se habentia, & in suo genere perfectæ: ita quidem ut & uoluptas uera solidaque sit, quæ multa & stabili iucunditate hominem perfundat: & res sensibilis sensum non corrumpat, sed perficiat & delectet. Hæc αὐτοῦ δὲ significatione etiam infra cap. 5. num. 7. 5. utitur.

οἷον τοῖς ἀνθρώποις ἢ ὄρεα.] ἀνθρώπων hic intelligo (pace Lambini, uiri eruditissimi, uigorem ætatis, siue Aetatem consistentiæ, quam alij Virilem nuncupant: (uti etiam 8. Ethicorum cap. 1. num. 13. annotaui mus, ubi amicitiam τοῖς ἐν ἀνθρώποις πρὸς τὰς καλὰς πράξεις κοῖνῃς ἀντιφέρει ait:) in qua cum omnes Actiones ad summum peruenerint, necesse est Sanitatem subesse optimam, à qua similes actiones promanant: & simul quoque Pulchritudinem perfectissimam, ueluti accidens comitari, quæ in recta membrorum omnium proportionem inter se consistit. Neque enim ante eam ætatem membrorum debita quantitas uulgo reperitur, cum homo adhuc augeatur. Perfecta namque pulchritudo à perfecta proportionem, hæc à perfectis & completis (ut ita loquar) actionibus, actiones à temperatura perfectæ proueniunt.

CAPVT V.

Voluptatem in specie declarat, eiusdemque differentias recenset.

ΠΟΤΕΡΟΝ ἢ ὅτι τὸ ἡδονῶν
τὸ ἡδονῶν αἰσθητικῶς, ἢ ὅτι τὸ ἡδονῶν
ἡδονῶν, ἀφ' ἑαυτοῦ ὡς πρὸς τὸ ὄν. 2. σω-
φρονιστικῶς ἢ γὰρ τοῦτα φαίνεται, καὶ ἡ
εὐστροφία οὐδέποτε. 3. ἀνδρῶν γὰρ ἡδονῶν
γίγνεται, ὅτι γίνεται ἡδονῶν. 4. πᾶσαν τε
ἐν ὁρίῳ τῶν τελευτῶν ἢ ἡδονῶν. 5. ὅθεν δὲ
κοῦσι καὶ τῶν εἰδῶν διαφορῶν. 6. τὰ γὰρ
ἐν τῷ αὐτῷ εἶδει, ὡς ἐν τῷ αὐτῷ οἰόμεθα τε-
λευτῶν. 7. ὅθεν γὰρ φαίνεται καὶ τὰ φυ-
σικὰ, 8. καὶ τὰ ἐν τῷ τέχνῃ. 9. οἷον ζω-
καὶ δὲ ἀνθρώπων, 10. καὶ γὰρ καὶ, καὶ ἀνθρώπων
ματῶν,

VTRVM autem propter uoluptatē
uitæ retinendæ studio ducamur, an
uiuendi causa uoluptatem sequa-
mur, omittamus in præsentī disputare. Vi-
dentur enim hæc inter se esse copulata,
neque alterū ab altero posse seiungi. Nam
neque sine aliqua muneris functione gi-
gnitur uoluptas, & 4 omnē muneris fun-
ctionem perficit uoluptas. Quare 5 specie
quoque differre uidentur uoluptates Nam
6 quæ specie differunt, ab ijs, quæ specie
quoque differunt perfici existimamus. Vi-
dentur enim 7 & res naturales, & 8 ea, quæ
arte constant, ita se habere: exempli 9 gra-
tia, animalia, arbores, tabula 10 picta, sta-
tua,

κατα, καὶ οἰκία, καὶ σκολιό. ¹¹ ὁμοίως δὲ καὶ τὰς ὑπόγειας τὰς διαφύσσας τῶν εἰδῶν ἀπὸ διαφύσσοντων τῶν εἰδῶν τελειοῦται. ¹² διαφύσσει δὲ αἱ τῆς δαμονίας τῆς ἡγίας τὰς αἰδήσεις, ¹³ καὶ αὐτοὶ ἀλλήλων κατ' εἶδος. ¹⁴ ἡ δὲ τελειοῦται δὴ ἡδοναί. ¹⁵ φανερὸν δὲ ἂν ὅσον καὶ ἐκ τοῦ συνωκειώδους τῆς ἡδονῆς ἐκείνης τῇ ὑπόγειᾳ, ὡς τελειοί. ¹⁶ συνωκεῖ γὰρ τὴν ἐνδύγειαν ἡ οἰκία ἡδονῇ. ¹⁷ μάλιστα γὰρ ἐκείνη καλῶνσι καὶ διακρίβουσιν οἱ μετ' ἡδονῆς ὑπόγειοι. ¹⁸ οἷον γλωμετρίκοι γίνονται, οἱ χαίροντες τῶν γλωμετρῶν, καὶ κατανόουσιν ἐκείνη μάλιστα. ¹⁹ ὁμοίως δὲ καὶ φιλόμοσοι, ²⁰ καὶ φιλοποδοί, ²¹ καὶ τῶν ἄλλων ἐκείνοι, ὡς φιλόδοξοι εἰς τὸ οἰκῆον ὄργον, χαίροντες αὐτῶν. ²² συνωκεῖται δὲ αἱ ἡδοναί. ²³ τὰ δὲ συνωκεῖντα οἰκία. ²⁴ τοῖς ἐτόροις δὲ τῶν εἰδῶν, καὶ τὰ οἰκία ἐτόρα τῶν εἰδῶν. ²⁵ ἐπὶ δὲ μάλιστα τῶν αὐτῶν φανερὸν, ἐκ τοῦ τὰς ἀφ' ἐτόρων ἡδονῶν ἐμπόδους ταῖς ὑπόγειαις εἶναι. ²⁶ οἱ γὰρ φιλάλωι ἀδυνατοῖσι ταῖς λόγοις πρὸς εἶναι, ἐὰν κατακρύπτωσι αὐτῶν, μάλιστα χαίροντες αὐλητικῶν, πρὸς τῶν ὑπόγειας. ²⁷ ἡ κατὰ τὴν αὐλητικὴν ἐν ἡδονῇ, τὴν πόδιν τὴν λόγον ὑπόγειαν φέρει. ²⁸ ὁμοίως δὲ ὅσον καὶ αὐτῶν τῶν ἄλλων συμβαίνει, ὅταν ἅμα πόδιν αὐτοῦ ὑπεργῇ. ²⁹ ἡ γὰρ ἡδονῶν τὴν ἐτόραν ἐκέρχει καὶ ἐὰν πολὺ διαφέρει ἡ τῶν ἡδονῶν, μάλιστα, ὥς μετὰ ὑπεργῇ τῶν ἐτόρων. ³⁰ διὸ χαίροντες ὁ τρωῶν σφόδρα, ὅταν αὐτῶν ἐτόρον. ³¹ καὶ ἄλλα ποιῶν, ἄλλοις ἡρέμα ἀρεσκόμενοι, ³² οἷον καὶ ἐν τοῖς διάτροις οἱ τραυματίζοντες, ὅταν φανῶσι οἱ ἀγῶ-
νιστῶν.

quo maior sit illius uoluptas, adeo ut in altera re suo munere fungi nō possit. Itaque ³⁰ cum re aliqua, quæ cum illa sit, uehemēter delectamur, nō ferē aliud facimus: contra ³¹ cum aliquid aliud leuiter, modiceque probamus, aliud agimus: cuiusmodi ³² est id, quod fit ab ijs, qui in theatris edunt bellaria. Tunc enim uel maximē hoc faciunt,

tuæ, domus, uasa. Simili¹¹ igitur modo & muneris functiones, quæ specie differunt, ab ijs, quæ specie differunt, uoluptatibus perfici. Differunt¹² autem specie functiones cogitationis, à sensu functionibus: &¹³ hæc inter se. Ergo ¹⁴ & uoluptates eæ, quæ illas perficiunt. Atque¹⁵ hoc ex eo etiā cognosci poterit, quod suæ quæque uoluptas muneris functioni, quā perficit, coniuncta est. Auget¹⁶ enim & amplificat muneris functionem sua uoluptas. Nam¹⁷ diligentius quicque iudicant, accuratiusque persequuntur, & administrant, qui cum uoluptate munere funguntur. Verbi¹⁸ gratia, geometriæ fiunt periti, qui geometriæ studijs & actionibus delectantur, & unum quicque facilius ac planius intelligunt: itemque¹⁹ musicæ, &²⁰ artis ædificandi studio, &²¹ ceteri artifices magnos progressus in suo quisque studio & munere faciunt, si eo delectentur. Augent²² igitur studiū & actionē uoluptates. At²³ quicquid auget, hoc ei, quod auget, familiare & cōiunctum est. Quæ²⁴ autem ijs, quæ specie differunt, accommodata & coniuncta sunt, ea quoque specie sunt diuersa. Præterea²⁵ planius hoc ex eo fieri poterit, quod eæ uoluptates, quæ ab alijs, ac diuersis rebus proficiuntur, proprijs muneris functionibus impedimento sunt. Nam²⁶ qui tibiarum cantu delectatur, si aliquem, qui tibia canat, exaudierint, orationi, quæ habetur, animum aduertere non possunt: quoniam magis eos delectat tibiarū cantus, quàm negocium, quod agitur. Ea²⁷ igitur, quæ ex tibiarum sonis percipitur uoluptas, muneris functionem eam, quæ in oratione habenda expromitur, corrumpit: itemque²⁸ hoc in alijs usu uenit, cum quis simul duabus rebus operā dat. Quæ²⁹ enim muneris functio iucundior est, ea depellit ac discutit alteram, eoque magis,

νιζομένοι ὧσι, τὸ τε μάλιστα αὐτὸ δρωσιν.
 33 ἐπεὶ δ' ἢ ἢ οἰκεία ἡδονὴν ἔξακεῖβοι
 τὰς ἡδονὰς, καὶ χρόνιω τῶν καὶ βελ-
 τίους ποιεῖ, 34 αἱ δ' ἀλλοτρίαι, λυμάνον-
 ται, 35 δὴ λυρὸς πολὺν διεσῶσι. 36 χε-
 δόν γὰρ αἱ ἀλλοτρίαι ἡδοναὶ ποιεῖσιν, ὁ-
 πόρ αἱ οἰκείαι λύνται. 37 φθάνουσιν γὰρ
 τὰς ἡδονὰς αἱ οἰκείαι λύνται. 38 οἷον
 εἴ τω τὸ γράφειν ἀνδρὲς καὶ ἐπὶ λυρῶν, ἢ
 τὸ λογιζέσθαι, ὃ ἢ γράφει, ὃ δὲ τὸ λογιζε-
 ται, λυπηρὰς ὅσους τὸ ἡδονὰς. 39 συμ-
 βάλλει δὴ πᾶσι τὰς ἡδονὰς τὸναντίου
 ἀπὸ τῶν οἰκείων ἡδονῶν τε καὶ λυπηρῶν. 40
 οἰκείαι δ' εἰσὶν, αἱ αὐτὴν τῇ ἡδονῇ καὶ
 αὐτὴν γινόμεναι. 41 αἱ δ' ἀλλοτρίαι ἡ-
 δοναὶ εἰσὶν, ὅτι πᾶσι πλὴν τῶν πᾶσι
 πᾶσι ποιεῖ. 42 φθάνουσιν γὰρ, 43 πολλὰ
 ἔχουσιν. 44 ἀφ' ὧν οὐδὲν δὲ τῶν ἡδον-
 γὰρ ὡς οἰκεία καὶ φαυλότῃ, καὶ τὸ ἢ
 αἰρετῶν ὅσων, τῶν δὲ φθονῶν, τῶν δὲ ὁδε-
 τῶν, 45 ὁμοίως ἔχουσιν αἱ ἡδοναὶ. 46
 καὶ ἡ ἐκείνων γὰρ ἡδονὰς οἰκεία ἡδον-
 νη δὲ. 47 ἢ ἢ τῇ ἀποδείξει οἰκεία, ἐ-
 πιεικὴς. 48 ἢ δὲ τῇ φάσει, μοχθηρὰ. 49
 καὶ γὰρ αἱ αὐτὴν οἰκεία τῶν ἢ καλῶν, ἐπι-
 νεύει. 50 τῶν δ' ἀχρεῶν, φεικταί. 51 οἰ-
 κείωτάροι δὲ τὰς ἡδονὰς αἱ ἐν αὐταῖς
 ἡδοναὶ, τῶν ὁρῶν. 52 αἱ ἢ γὰρ διωρι-
 σμένη εἰσὶ καὶ τοῖς χρόνοις καὶ τῇ φύσει.
 53 αἱ δὲ σιωπῆς τὰς ἡδονὰς, καὶ ἀ-
 διόριστοι ὅσων, ὡς ἔχειν ἀμειβόμενον,
 εἴ ταυτὸν δὲ ἢ ἡδονὰς τῇ ἡδονῇ. 54
 ὁ μὲν οἰκεία γὰρ ἡδονὴν διανοία ἐστὶν, ὁ δ' αἱ
 ὁδοί. 55 ἀποπορὸν γὰρ. 56 ἀλλὰ δὲ τὸ
 μὴ χωρίζεσθαι, φαίνεται ταυτὸν πᾶσι. 57
 ὡς πόρ δὲ αἱ ἡδονὰς ἐπὶ τῶν, ἢ αἱ ἡδον-
 ναι. 58 ἀφ' ὧν δὲ ἢ ὁφείας ἀφ' ὧν καὶ ἀφ' ὧν
 τῶν, αἱ αὐτὴν ἢ ὁφείας γόνισης. 59
 ὁμοί-

cum inepti & mali sunt equorum agitato-
 res, aut histriones. Quoniam 33 autē pro-
 pria uoluptas muneris functiones cum li-
 matas atq; accuratas efficit, tum diutur-
 niores, ac meliores reddit: alienę 34 autem
 corrumpunt: perspicuum 35 est, inter eas
 multum interesse. Propemodum 36 enim
 idem, quod proprii dolores, efficiunt alie-
 nę uoluptates. Muneris 37 enim functio-
 nes corrumpunt proprii dolores: uerbi 38
 gratia, si cui scribere, aut ratiocinari sit in-
 iucundum ac molestum, ille non scribit,
 hic non ratiocinatur, quia molestia est hu-
 ius muneris functio. Euenit 39 igitur mu-
 neris functionibus à propriis uoluptati-
 bus contrarium eius, quod à propriis do-
 loribus efficitur. Sunt 40 autem ij proprii
 dolores, cęq; propriae uoluptates, quę
 muneris functionem per se subsequuntur.
 Diximus 41 autem alienas uoluptates si-
 mile quiddam dolori efficere. corrumpūt
 42 eū, sed 43 dissimili modo. Iam 44 cum
 functiones muneris bonitate & uitio in-
 ter se differant, alięq; sint expetendę, alię
 fugiendę atq; aspernandę, alię neutrę: si-
 milis 45 est ratio etiam uoluptatum. Sua
 46 enim cuiusq; functionis muneris uolu-
 ptas est. Atq; 47 ea quidē, quę bonę pro-
 pria est, bona est: quę 48 malę, uitiosa.
 Nam 49 & cupiditates rerum honestarum
 sunt laudabiles: turpiū 50 uitu-
 perabiles. Verū 51 muneris functionib.
 propinquiore & coniunctiores sunt eę,
 quę in eis insunt, uoluptates, quām appe-
 titiones. Hę 52 enim distinctę sunt & tem-
 poribus, & natura: illę 53 functionib. mu-
 neris sunt proximę & coherēt, itaq; sunt
 indistinctę & confusę, ut controuersia sit,
 an idem sit muneris functio, quod uolu-
 ptas. Non 54 tamen uidetur uoluptas, co-
 gitationis, aut sensus esse functio. Absur-
 dum 55 enim fuerit. Sed 56 propterea
 quod non separantur, idem esse non-
 nulli existimant. Quemadmodum 57 i-

gitur dissimiles sunt inter se muneris functiones, sic & uoluptates. Differt 58 au-
 tem uidendi sensus à tactu sinceritate, auditusq; & odoratus à gustatu. Similiter 59
 igitur

ὁμοίως δὲ διαφέρουσι καὶ αἱ ἡδοναί· 60 καὶ
τὸ τῶν αἰσθητικῶν διακρίναν, 61 καὶ ἐκάτε-
ραι ἀλλήλων. 62 δοκεῖ δὲ εἶναι ἐκαστὴ ζῶον
καὶ ἡδονὴ οἰκεία, 63 ὡς πορ καὶ ὄργανον. 64
ἢ γὰρ ἡ τῶν ὁρῶν. 65 καὶ ἐφ' ἐκά-
στη δὲ θεωροῦνται, τὸ τ' αὖ φανερὸν. 66 ἐ-
πὶ γὰρ ἵππου ἡδονὴ, ὁ κυνὸς, καὶ ἀνθρώ-
που, 67 καὶ ἀπὸ Ἡρακλείδους φησιν, ὅτι
σύμφωνα αὐτῶν ἐλθέτω μάλλον ἢ χρυσόν· ἡ-
δονὴ γὰρ χρυσὸν τροφὴ ὄνοις. 68 αἱ δὲ οὐκ
τῶν ἐπὶ τῶν ζῴων εἶδεν, διαφέρουσιν εἶδεν.
69 τὰς δὲ τῶν αὐτῶν, ἀσφαφεύς ὁ λόγος
εἶναι. 70 διακρίνεται δὲ τὸ μικρόν ἐπὶ γὰρ τῶν
ἀνθρώπων. 71 τὰ γὰρ αὐτὰ, ὅτι ἡ λυ-
πῆ, ὅτι δὲ τὸ πένθος καὶ ἡ λυπηρὰ καὶ
μίσσηται ὅτι, καὶ ἡ ἡδονὴ ὁ φιλικὸς. 72 ὁ
ὡς γλυκύων δὲ ὅτι συμβαίνει· ὁ γὰρ τὰ
αὐτὰ τῶν πένθους καὶ ὁ πένθος, ὁ ὡς ἡ
νοντι. 73 ὁ δὲ ὁρῶν εἶναι τὸ ἀδυνά-
τον. 74 ὁμοίως δὲ καὶ ἐφ' ἐπὶ τῶν
ποσὺν συμβαίνει. 75 δοκεῖ δὲ ὡς ἅπαντα τοῖς
ποσὺν εἶναι τὸ φαινόμενον τῶν πένθους.
76 εἰ δὲ ὅτι καλὸς λέγεται, καὶ ἀπὸ
δοκεῖ, καὶ ὅτι ἐκαστὸν μέτρον ἡ ἀρετὴ,
ὁ ὁ ἀγαθὸς, ὡς τὸ τῶν. 77 καὶ ἡδοναί εἶναι
αὐτῶν, αἱ τὰ τῶν φαινόμενα καὶ ἡδοναί, οἷς οὐ-
τὸ χαίρει. 78 τὰ δὲ τὰ τῶν ἀνθρώπων, εἰ
τῶ φανερὸν ἡδοναί, ὁ δὲ τῶν δαυμάτων. 79
πολλὰ γὰρ φθορὰ καὶ λυμὰ ἀνθρώπων
γίνονται. 80 ἡδοναί δὲ ἐκείναι, ἀλλὰ τὰ
τοῖς, καὶ ὅτι διακρίνεται. 81 τὰς δὲ ὡς ὁ
μολογούμενους ἀνθρώπων, ὁ δὲ τῶν ὡς ὁ
οὐκ ἡδοναί εἶναι, πλὴν τοῖς διακρίνεται.
82 τῶν δὲ ὡς ὁ δὲ τῶν δὲ τῶν, ποῖαν
ἢ πῶς φανερὸν τῶν ἀνθρώπων εἶναι; 83 ἢ ἐκ
τῶν ὁρῶν δὲ τῶν; 84 τὰ τῶν γὰρ ἐ-
πονται αἱ ἡδοναί. 85 εἰτ' ὡς ὡς ὅτι, εἰ
τῶ πένθος, αἱ τῶ πένθος ὁ μακροῦ ἀν-
θρώπου

igitur differunt & voluptates: & 60 ab his
ea, quæ in cogitatione uersant, & 61 utra-
que inter se. Videtur 62 aut sua cuiusque ani-
malis, ut 63 & munus, esse voluptas. Est 64
enim functioni muneris consentanea cu-
iusque animantis propria. Quod 65 in sin-
gulis si quis spectare uoluerit, perspicuū
esse poterit. Alia 66 enim equi voluptas
est, alia canis, alia hominis: quemadmo-
dum 67 ait Heraclitus, asino culmos & pa-
leas auro esse optabiliore. Iucundius e-
nim est asinis pabulum, quàm aurum. Eo-
rum 68 igitur, quæ specie differunt, specie
quoque differunt voluptates. Eas 69 autem,
quæ sunt eorundem, easdem esse probabi-
le est. Verum 70 in hominibus magna est
earum uarietas. Eadem 71 enim alios of-
fendunt, alios delectant: & his odiosa ac
molesta sunt, illis amabilia & iucunda.
Atque 72 hoc in rebus dulcibus usu uenit:
non enim eadem ei, qui æstu, febrique iacta-
tur, & ualenti dulcia uidentur. Nec 73 idē
calidum ægro atque imbecillo, & ei, cui cor-
pus firmum & bene constitutum est: simi-
literque 74 hoc in alijs accidit. Sed 75 in o-
mnibus, quæ sunt huiusmodi, id esse ui-
detur, quod uiro bono, uirtuteque prædi-
to uidetur. Quod 76 si hoc recte dicitur,
ut uidetur, & si uniuscuiusque rei mensura
uirtus, & uir bonus est, quā talis est: erunt 77
& ea perfectio voluptates, quæ huic ui-
dentur voluptates: & ea iucunda, quibus
hic delectatur. Neque 78 uerò mirum cui-
quam esse debet, si, quæ huic sunt aspe-
ra & molesta, ea alicui esse iucunda uide-
antur. Multæ 79 enim exoriuntur homi-
num pestes & corruptelæ. Non 80 sunt au-
tem illa iucunda, sed his, & sic affectis. Eæ
81 igitur, quæ sine controuersia sunt inho-
nestæ voluptates, nō sunt uidelicet dicen-
dæ voluptates, nisi fortè hominibus cor-
ruptis ac deprauatis. Sed 82 earum, quæ
uidentur esse bonæ, qualis, aut quænam
hominis dicenda uoluptas est: An 83 hoc

declarabunt muneris functiones? Has 84 enim suæ consequuntur voluptates. Siue
85 igitur una, siue plures sunt perfecti & beati uiri muneris functiones, eæ, quæ

ἡ δὲ αἰ τῶν τῶν τε λείδουσι ἡ δὲ οὐκ, κυρίως λέγουσι αὐτὸν ἀνθρώπου ἡ δὲ οὐκ ἔστιν. 80 αἰ ἡ λοιπὰ, δὲ οὐκ ἔστιν. 81 πολλὰς δὲ, ὡς πρὸς αἰ ἡ δὲ οὐκ ἔστιν.

has perficiunt, uoluptates, propriè dici possunt hominis esse uoluptates: reliquæ 80 autem secundo loco, & longo pòst interuallo, quemadmodum & muneris functiones.

LAMBINI ANNOTATIONES.

Differunt autem specie functiones cogitationis.] Διαφέρουσι διὰ τῆς διαφορᾶς, &c. In quibusdam codicibus corruptis reperitur hæc sententia bis scripta, semel hic suo loco: iterum supra alieno, statim post illa uerba, οὐ μὲν ἀλλὰ τῶν: quos secutus est Perion. neq; emendarunt alij posteriores interpretes.

Cùm inepti & mali sunt equorum agitadores, aut histriones.] Όταν φαῖλοι ἀγωνίζονται ὡς. Secutus sum hoc loco Eustrat. qui hæc uerba sic explicat: ἀλλοὶ τὸ συμβαίνειν οὐ τοῖς ἰπποδρόμοις, ἀλλὰ καὶ τῇ θειᾷ τῇ ἀγωνισμῶν τῇ ἡνιόχῳ ἀλλὰ τι περὶ τῆς, ἀλλ' ἐνέοις πάντῃ προσέχουσι, διὰ τὸ σφέδρα χαίρειν τοῖς τῇ ἰπποδρόμοις, καὶ τοῖς τῇ ἡνιόχῳ οὐδ' ὅτι. id est, Declarat id id quod accidit in ludis Circensibus. Nemo enim spectatorum certantibus aurigis aliud agit, immò uerò eos spectant attentissimè, propterea quòd equorum cursibus, & aurigarum functionibus delectantur, cùm boni sint aurige. Sic igitur Eustratius. Sed ἀγωνιστῶν ἀλλ' ἐνέοις ἐτιᾶν possunt histriones, quòd ex libro Aristotelis πρὸς τοὺς ποιητὰς, cuius cognoscere licet: ἡ ἐν ἀπὸ τῆς οὐκ, ἡ καὶ οὐκ ἀγωνιστῶν. Ibidem, εἰ καὶ ἐστὶν ἐν αὐτῷ τῷ ἀγωνισμῶν, πρὸς ἡλὲν τῶν ἀγωνιστῶν.

Euenit igitur muneris functionibus.] Sic Aristot. Συμβαίνει δὲ πρὸς τὸν οὐδ' ὅτι τῶν τιμῶν ἀπὸ τῆς οὐκ ἔστιν ἡ δὲ οὐκ, quorum uerborum sententia est aperta. At Perionius sic, (nec emendat Gruchius,) Contingit ergo circa actiones rem se habere contrà in uoluptatibus ijs, quæ naturæ accommodatæ sunt, atq; doloribus. Quæ oratio neq; satis emendata est, neq; sententiā Aristot. declarat.

Non tamen uidetur uoluptas.] Οὐ μὲν ἐστὶν ἡ δὲ οὐκ ἔστιν ἀλλὰ οὐκ ἔστιν, ἡ δὲ οὐκ ἔστιν, quibus uerbis hoc significatur, si uerbum de uerbo exprimas: Non uidetur tamen uoluptas cogitatio, aut sensus esse. Sed cùm Græci, & Latini philosophi, qui in hos libros scripserunt cōmentarios, hæc uerba διαφορᾶς & ἀλλοιότητος, sic accipiant, quasi dixerit, διαφορᾶς οὐδ' ὅτι, ἀλλοιότητος οὐδ' ὅτι: ego quoq; mihi faciendū esse putavi, ut hunc locum alioqui obscurum futurum, hoc modo interpretando luculentum redderem.

Quòd si hoc rectè dicitur, ut uidetur: & si uniuscuiusq; rei, &c.] Secutus sum eam scripturam, quæ reperitur in uulgatis omnibus emendatis codicibus, Florentinis, Venetis, Parisiensibus, & quibusdam manuscriptis. Est autem huiusmodi, Εἰ ἡ δὲ οὐκ ἔστιν λέγεται, καὶ ἀπὸ τῶν δὲ οὐκ, καὶ ἐστὶν ἐν αὐτῷ μέτρον ἡ ἀρετῇ, καὶ ὁ ἀγαθὸς ἡ ποῖός τ' ἔστιν ἡ δὲ οὐκ ἔστιν, καὶ αὐτὸ τὸ φανερὸν. Mendosa sunt autē exemplaria quedā Germanica, in quibus legitur, καὶ ἐστὶν καὶ ἐν αὐτῷ, tollendūq; est copulatio, καὶ, quæ est ante uocem ἐν αὐτῷ: eaq; uerba, καὶ ἐστὶν, sic sunt accipiendā, quasi dixerit, καὶ ἐστὶν, id est, Et si est. Repetitur enim particula, εἰ, ē superioribus. Quare mendosè uertit totum hunc locum Perionius hoc modo, Quòd si præclare ac uerè dicitur, profectò ut uidetur, sic etiam est, rerum omnium mensura uirtus & sapiēs, quia talis est. Putauit enim sententiā hic concludi & finiri, cùm pendeat usq; ad illa uerba, τὸ ἡ δὲ οὐκ.

Multæ enim exoriuntur hominum pestes, &c.] Sic Aristot. πολλὰ καὶ καὶ φθορὰ καὶ λύμαι ἀνθρώπων γίνονται. Perionius sic, Multæ enim sunt hominum deprauatæ, infestæq; affectiones. Non dicit Aristot. multas esse hominum deprauatas affectiones: sed multas existere hominū corruptelas, id est, Multa quotidie exoriri, quæ ingenia hominum corrumpant, ac deprauent.

Sed earum, quæ uidentur esse, &c.] Perionius hunc locum (disimulare non possum) ualde inconsideratè interpretatur. Verba Aristot. hæc sunt, τῶν δὲ ἐπὶ αὐτῶν δὲ οὐκ ἔστιν, ποῖαν, ἡ τῶν φανερῶν τῶν ἀνθρώπων ἐστὶν. Primum horum uerborum unus spiritus, una continuatio est. Ille autem discerpit, hoc

hoc modo, Bonorum autem sunt uerae uoluptates. Sed quæ tandem, qualis uel hominis propria uoluptas habenda est? Deinde in nomine, ἐπιεικῶς, subintelligitur, ἡδονῶν. Perionius uult subintelligi, uirorum. Ποστρεμό, Λουστῶν, participium est patrij casus, numeri multitudinis à recto, Λουστῶν, quod coheret cum nomine, ἐπιεικῶς. Quæ cum sint puerilia, & in promptu posita, non persequeretur, nisi Perionius in eis lapsus esset.

Siue igitur una, siue plures, &c.] Sic Aristot. Εἴτ' οὐρ μία ἐστὶν, εἴτε πλείους, αἱ τὸ τελείον καὶ μακρὸν αὐτῶν. Subintelligendum nomen, εὐδαιμονία, quod antecedit, non, ἡδοναί, ut interpretatur Perionius. Toties dixit Aristoteles, unamquamque actionem seu functionem muneris à sua uoluptate perfici: nunc hoc dicit, Siue una, siue plures sint uiri boni actiones, eas, quæ has actiones perficiunt, uoluptates, propriè dicendas esse hominis uoluptates.

ZVINGGERI SCHOLIA.

Οἱ καὶ φιλόσοφοι.] Sic econtrà οἱ φιλόσοφοι in conuiujs musicam tolerare nequeunt. Id quod ex Platonis symposio colligere licet, ubi cum citharistria in conuiuium introducta esset, Eryximachus medicus suadet, τῷ μὲν ἄρτι εἰσελθόντων αὐλητρίδα χαίρειν εἶναι, αὐλῶσαν ἑαυτῇ, ἢ εἶναι ἣ βόλυνται, ταῖς γυναιξὶ ταῖς οὖλον. ἡμᾶς ἣ δὲ αὐτὸν λόγον ἀλλήλοις συνείναι τοτὴν ἄστρον.

διὸ χαίροντες ὅτῳδ' οὐ σφόνδα.] Vtinam uerò ex eorum etiam ordine, qui literati uolunt haberi, quidam hanc sententiam diligentius perpenderent, nunquam profectò infāmi aleæ, alijs uel exercitijs ludicris, quæ apud indoctos fortasse laudem, at inter doctos reprehensionem merentur, tantopere indulgerent. Quasi uerò à grauioribus studijs nulli dentur alij recessus, præter eos, qui nobis cum baiulis & gloriosis militibus communes esse queant. Hoc ipso certè suam detegunt ignorantiam. Nam quo quisque doctior fuerit, hoc est, in studijs magis uersatus, eo maiore literarum amore flagrat, atque adeo in ijs assiduus esse uolet.

ὡς οὐ τοῖς θεάτροις οἱ τραγυματίζοντες.] Tragemata, bellaria, cibi secundæ mensæ, ἀπὸ τῶ τραγῶν, à rodendo brutorum instar. quòd præparatione alia non haberent opus. Tales sunt fructus omnes æstiu, qui crudi eduntur: myrtilli, ficus, messila, oua, teste Polluce lib. 6. Dicuntur etiam τραγῶνα & τραγῆλαι. Græci totos dies in theatris sedebant. (ob quam intemperantiam à Cyro Persarum rege notati sunt.) secum igitur in pera ferebant cibum, quo inter medios actus, uel etiam athletarum productiones uterentur. Si placerent spectacula, cibi obliuiscerantur: sin minus, aurium & oculorum uoluptate posthabita, bellaria comedebant. Hoc sibi uult, quod ait, τραγυματίζειν, hoc est, bellarijs uesci. An fortè bellaria mittere significat? ut ad eum morem alludat, quando præfeti ludorū, ne exploderentur histriones & athlete, importunam plebem proiectis retinebant bellarijs. Sic Aristophanes in Pace, ὁδὸς τῶ φιλῶν τῶν τραγυμῶν. Et in Pluto, ἰσχάδι καὶ τραγῆλαι τοῖς θεωμένοις προσέλλαν, bellaria spectatoribus projicere. Apud Romanos postea non bellaria tantum, sed & corollæ (unde corollaria dicta) aliæque munera spectatoribus mittere cepere, maiore luxu an insania nescio. Sepe etiam histriones imperitos pomis & similibus bellarijs è theatris exactos fuisse, tradunt historiæ.

διαφύγειν καὶ αἱ ἡδοναί.] Scilicet αἰδουμένην inter se. καὶ τῶν, uidelicet τῶν αἰδουμένων.

ἡ ἡδονὴ διαφύγειν εἶναι, ὅθ' ἡ αἰδουμένη.] Clarius uertit Lambinus, Cogitationis aut sensus functio.

ὅθ' οὐ σφόνδα.] Sic etiam gallo Aesopico granum frumenti unione præstantius esse uidetur.

Λουστῶν ὅθ' ὁ αὐτὸς τοῖς τοῖς εἶναι τὸ φανερὸν τῶν ἀσφαλῶν.] Si dictionem ἀπασι referas non ad uoluptates tantum practicas, quæ ex uirtutum uitiorum uel actionibus percipiuntur, sed in uniuersum ad uoluptates quasuis, etiam αἰδουμένης, id quod ratio ipsa dictare uidetur: certè ἀσφαλῶν hoc in loco non erit is tantum, quem uirum bonum uocamus (huic enim de solis uoluptatibus practicis iudicare fas est,) sed is in genere, qui obiectum illud, ex quo uoluptas oritur, rectè cognoscere & suscipere potest. Sic qui sensu uisus acutissimo præditus est, de pulchritudine exactè iudicabit. Qui auditu exquisito, de musicis uocibus,

uocibus. Et sic de ceteris. Eadem significatione supra cap. 4. num. 12. ἀνδρῶν ὁ ἀνδρῶν ἀρετὴν ἀπε-
 pellauit. ἀρετὴν alioqui passim Aristot. eum uocat, qui ethica uirtute excellit, & in actionibus secun-
 dām uirtutem assidue uersatur. Quæ quidem uocabuli significatio obscurum hunc locum reddit. Clarus
 tamen erit, si distinctionem adhibeamus: & ἀρετὴν quidem propriè de eo dici asseramus, qui uirtute
 practica exornatur: communiter uerò de eo, qui in quacumq; tandem animi facultate, uel animali, tum in-
 terna, uel putatiuocinandi, recordandi & imaginandi, tum externa, motus scilicet atq; sensus: uel uitali,
 uel deniq; naturali perfectus, aut quasi perfectus est. Vti etiam ἀρετὴ de quauis nature artis' ue perfectio
 ne effertur: quod in primi libri Scholijs ostendimus. Hac igitur significatione hic ab Aristotele τὴν ἀρε-
 τὴν sumi asserimus. Cumq; uocabulo Latino proprio destituamur, Lambinus hunc uirum bonum ap-
 pellat, quæcumq; tandem illa bonitas sit: addit etiam uirtute præditum, quandoquidem uirtus uniuscuius-
 que animi facultatum constantem habitum, qualiscumq; ille tandem sit, denotat: licet usus obtinuerit, ut
 de uirtutibus διαπονητικὴς ὁ νόμος καὶ τὸ βέλτερον dicatur. Ego uirum expertum atq; peritum uertere
 malim, quoniam his uocibus generalis illa ἀρετὴ significatio rectius exprimi posse uidetur.

CAPVT VI.

*Principijs omnibus uite beate expositis, reassumit denuò ipsum fi-
 nem, Beatitudinem scilicet: ut a quo ceu fundamento disputatio de
 moribus cepit, in idem reuoluatur. Ostendit autem
 Beatitudinis naturam & essentiam
 in genere.*

ΕΙΡΗΜΕΝΩΝ. ἢ τὸ πᾶσι τὰ ἀ-
 ρετὰς τε καὶ φιλίας καὶ ἡδονὰς, λοι-
 ποῦ πᾶσι δὲ δαίμονιας τύπῳ διελθεῖν.
 ἐπειδὴ τέλος αὐτῶν τίθεται τῷ ἀνθρώ-
 πῳ. ἢ ἀναλαβεῖν διὰ τὰ προεργημέ-
 να, σιωπῶντος αὐτοῦ ὡς ὁ λόγος. ἢ ἐ-
 πομεν δὲ, ὅτι ἀκριβεῖς. ἢ καὶ γὰρ τῷ κα-
 τὰ φύσιν πρὸς τὰ βέλτερον αὐτοῦ, φυνδὶ ζῶν
 πρὸς τὸ δυνεχρῶν τὰ μέγιστα. ὅ-
 τι διὰ ταῦτα μὴ ἀρεσκεί, ἀλλὰ μάλλον εἰς
 ἡδονὰς ἵνα διετέον, κατὰ πόρην τοῖς
 προτέρωθεν εἰρηται. ἢ τῷ δὲ ἡδονῶν, ἀ-
 μὲν εἰσιν ἀναγκαῖαι. ἢ δι' ἐτέρωθεν ἀρετὰς,
 ἢ αἰὲν κατὰ αὐτὰς. ὅτι δὴλον ὅτι τῷ δὲ
 δαίμονιας τῷ κατὰ αὐτὰς ἀρετῶν πινὰ
 διετέον, ἢ καὶ τῷ δὲ ἀλλο. ἢ ὁ δὲ γὰρ γὰρ
 ἡδονῶν ἢ δὲ δαίμονιας, ἀλλ' αὐτῶν. ἢ
 κατὰ αὐτὰς δὲ εἰσιν ἀρετὰς, ἀφ' ὧν μὴ-
 δὲν αὐτῶν κατὰ τὴν πρὸς τὴν ἡδονῶν. ἢ

πῶς

optabiles, à quibus nihil præter ipsam functionem muneris requiritur. Quales
 uidentur

EXPOSITIS ijs, quæ ad uirtutes,
 amicitias, & uoluptates pertinent
 reliquum est, ut de beatitudine, quo
 niam eam ultimum bonorum humano
 rum ponimus, formam eius adumbran-
 tes, differamus. Itaq; repetitis ijs, quæ su-
 præ diximus, breuior erit oratio. Diximus
 autem non esse habitum. Nam si ita esset,
 eius compos esse posset etiam is, qui in om-
 ni uita nihil aliud, quàm dormiat, & stir-
 pis uitam degat: & qui maximis calami-
 tatibus afficiatur. Quod si hæc non pro-
 bantur, sed functio quædam muneris po-
 tius statuenda est, quemadmodum super-
 rioribus libris ostendimus: & si mune-
 ris functiones aliæ sunt necessariae, & pro-
 pter alia expetendæ, aliæ per se: perspi-
 cuum est, beatitudinem in earum nume-
 ro, quæ per se sunt expetendæ, non earum,
 quæ propter aliud, habendam esse. Nul-
 lius enim rei beatitudo indiget: sed suis
 bonis contenta est. Per se autem eæ sunt
 uidentur

τοιαύτου δ' εἶν' ὁμοῦσιν αἰ κατ' ἀρετὴν
 πράξεις. (14 τὰ γὰρ καλὰ καὶ ἀπονόητα
 προσήειμ, τῶν δὲ αὐτὰ ἀρετῶν.) 15 ὁ δ' ἴψ' ἔν
 παιδιῶν δέ, αἰ ἐδίδει. 16 ὁ γὰρ δὲ ἑτέρω
 αὐτὰς ἀρουῶται. 17 βλάπτουται γὰρ
 ἀπ' αὐτῶν μάλλον ἢ ὠφελεῖται, ἀμε-
 λοῦντο δ' ἴψ' σωματῶν καὶ τῆς κτήσεως.
 18 κατὰ φύσιν δ' αὐτὰς τοιαύτας ἴσα
 ζωγὰς τῶν οὐδαιμονισμῶν οἱ πολλοί.
 19 διό τῶν τοῖς τυράννοις οὐδοκίμοις,
 οἱ γὰρ ταῖς τοιαύταις ἴσα ζωγὰς οὐδ' ἀπέ-
 λτοι. 20 ὅν γὰρ ἐφίγηται, γὰρ τῶν πρὸ
 χουσι σφῶς αὐτῶν ἡδῆς. 21 λέονται δέ
 οὐδ' ἴψ'. 22 δοκεῖ γὰρ οὐδαιμονικὰ ταῦ
 τ' εἶναι, ὅτι αὐτῶν δυνάστεως γὰρ τῶ-
 ροις ἀρχολάζειν. 23 ὅσον δέ ἴσως σμῆ-
 νοῖ τοῖς τοῖς εἰσι. 24 ὁ γὰρ γὰρ τῶν δυνά-
 στεων ἡ ἀρετὴ, ὁ δ' ὅντος, ἀπ' ὅν αἱ ἀπο-
 δίδαι ἐνδύγεται. 25 ὅς δ' αἱ ἀγνοῦσι τοῖς
 ὄντο δ' ἡδονῆς εἰλικρινὲς καὶ ἐλδοθεῖς,
 αὐτὰς τῶν σωματικῶν κατὰ φύσιν. ὅτι
 αὐτῶν τῶν οὐκ ἐν ἀρετῇ τῶν εἶναι. 26
 καὶ γὰρ οἱ παῖδες, τὰ τῶν αὐτοῖς πμώ-
 μνα, κράτιστα οἰοῦνται εἶναι. 27 οὐλογοῦ
 δὲ, ὅτι πρὸς τοῖς καὶ ἀνδράσι μὲν ἑτέρω φά-
 νεται τίμια, 28 ὅτι καὶ φάλοισι καὶ ὑπ-
 εἰέσι. 29 κατὰ φύσιν ἐν πολλὰς εἰρηται,
 καὶ τίμια καὶ ἡδῆς ὅτι τὰ τῶν ἀποδίδαι
 τοιαύτα ὄντα. 30 ἐκείνῳ δέ ἡ καὶ τῶν οἰ-
 κείων ἐφίμ, ἀρετῇ τῶν ἐνδύγεται. 31 καὶ
 τῶν ἀπονόητων δὲ ἡ καὶ τῶν ἀρετῶν. 32
 ἐκ γὰρ παιδῶν ἀρετὴ ἡ οὐδαιμονία. 33 ὁ γὰρ
 ἀποποι, τὸ τέλει εἶναι παιδῶν, καὶ πρᾶ-
 γματὶ δίδου καὶ κακοπαθεῖν τὸν βίον ἀ-
 παντα τῶν παῖδων γὰρ. 34 ἀπαντα γὰρ
 ὡς ἐπείμ, ἑτέρω χάριμ ἀρετῇ, πλὴν
 τῆς οὐδαιμονίας. 35 τέλει γὰρ αὐτῇ.

ασβ

ti. Non igitur in ludo uita beata posita est. Absurdum igitur sit enim ultimū bonorum
 esse ludū & iocum, totāq; uitam in negotio contere, plurimosq; labores adire, ac
 molestias suscipere ludendi ac iocandi causa. Omnia igitur enim ferē propter aliud se-
 quimur & optamus, praterquā uitam beatā, hæc enim omnium bonorū finis est.

Ii Res

uidentur esse tum consentaneæ uirtutis a-
 ctiones: (nam 14 in rebus honestis ac bo-
 nis agendis assidue uersari, in rebus per
 se expetendis numeratur:) tum 15 etiam
 ex ludis ij, qui remissionis animorum, &
 oblectationis causa sunt instituti. Non 16
 enim propter aliud eos sequuntur, cum 17
 detrimento ab ijs afficiatur potius, quàm
 utilitatem capiant, neq; corporum, neq;
 fortunarum curam habentes. Atq; 18 ad
 talem uiuendi consuetudinem confugiūt
 pleriq; eorum, qui habentur beati. Itaq; 19
 apud reges & principes magno sunt in
 honore & precio, qui in huiusmodi uitæ
 degendæ consuetudine sunt comes & ur-
 bani. Nam 20 quæ illi expetunt, in his
 sese præbent suaueis & iucundos. Quo
 21 genere hominum illi indigent. Hæc
 22 igitur ad uitam beatam iccirco ui-
 dentur pertinere, quia homines imperio
 ac potestate præditi talibus in rebus to-
 tos dies occupati sunt. Sed 23 ex huiusmo-
 di hominum uita fortasse huius rei argu-
 mentum sumi non debet. Neq; 24 enim in
 principatu & potētia consistit uirtus, ne-
 que mens, à quibus probæ muneris fun-
 ctiones proficiscuntur: neq; 25 si hi quia pu-
 ram & liberalem uoluptatem nunquam
 gustarunt, ad corporis uoluptates confu-
 giunt, iccirco nos oportet existimare has
 magis esse expetendas. Nam 26 & pueri,
 quæ apud ipsos in honore sunt & precio,
 arbitrantur esse optima. Probabile 27 est
 igitur quemadmodū alia pueris, alia ui-
 ris, magni precij esse uidentur: sic 28 alia
 uideri uitiosis hominibus, alia bonis ui-
 ris. Ea 29 igitur, ut sæpe à nobis dictū est,
 & magni precij & iucunda sunt, quæ uiro
 bono, uirtuteq; prædito talia sunt. Sed 30
 cum unicuiq; homini ea, quæ cuiusq; ha-
 bitui conuenit, muneris functio, optabi-
 lissima est: tum 31 uiro bono ea, quæ uirtu-

35 *παιδία* ἢ *παιδία* *παιδία* *χάρις*,
 ἡλιδίου φαίνεται καὶ λίαν *παιδία*. 37
παιδία δ' ὅπως *παιδία*, κατ' *Ανάχαρ*
σιμ, ὁρθῶς ἔχει *δοκῆ*. 38 *ἀναπάνσι* γὰρ
ἔοικεν ἢ *παιδία*. 39 *ἀδωατοῦ* τὸν δὲ
συνεχῶς *παιδία*, *ἀναπάνσι* *δύονται*.
 40 *ἔ* δ' ἢ *τέλῃ* ἢ *ἀναπάνσι*. 41 *γίνεται*
γὰρ *φύσις* *φύσις*. 42 *δοκῆ* δ' ὁ *δύ-*
δαίμων *βίῃ* κατ' *ἀρετὴν* *εἶν*. 43 *ἔ* τῷ
 ἢ *παιδία*, *ἀλλ'* *ἐκ* *παιδία*. 44 *βελ-*
τίω *τε* *λίγοι* *τὰ* *παιδία*, *τὴν* *γὰρ*
μετὰ *παιδία*. 45 *τὸ* *βελτίον*
ἀεὶ *ἢ* *μορῆς* *ἀνδρῶν* *παιδία*.
εἰ *τὴν* *φύσιν* *ἀνδρῶν* 46 ἢ δὲ *τὸ* *βελτίον*
κρείττον *δύδαμονικότερα* *ἢ* *δύ-*
δαμον. 47 *ἀπλάσι* *τὴν* *φύσιν* *ἀνδρῶν* *ἢ* *δύ-*
δαμον *ὁ* *τύχῃ* *ἀνδρῶν* *ἢ* *δύ-*
δαμον. 48 *δύδαμον* *δὲ* *ἢ* *δύ-*
δαμον *μετὰ* *δύδαμον*, 49 *εἰ* *μὴ* *ἢ* *βίῃ*. 50
ἔ γὰρ *φύσις* *παιδία* *ἢ* *δύ-*
δαμον, *ἀλλ'* *φύσις* *κατ'* *ἀρετὴν* *φύ-*
σις, 51 *κατὰ* *τὴν* *καὶ* *παιδία* *εἰ-*
ται.

do posita est, sed in actionib. uirtuti consentaneis, quæadmodum 51 & supra diximus.

LAMBINI ANNOTATIONES.

E T uerò ex ludis ij, qui remissionis.] καὶ τῶν παιδίων αἱ ἡδοναί. Perion. Atq; etiam ea, quæ pueris grate sunt & iucunde oblectationes. παιδία Græcis, ludus est Latinis. Nemo Græcè doctus sontrā dicet: at Perionius unus aliter sentit.

At quæ ex uirtute uita degitur, &c.] οὐτὶς δὲ παιδία. Perion. Quoniam ea demum sapiens uidetur. παιδία, hoc loco non sapientem, sed grauem, seu uim, & c. serijs rebus deditum significat. Itaq; βίῃ παιδία ab Aristotele appellatur, uita seuera & in rebus serijs posita: & παιδία, inter-
 dum ualet, res serias agere: & παιδία, τὴν γέλοισιν, id est, ridiculis, statim opponit. Celatum lectorem uolim, in codice Colonenfi ita scriptum esse, ἔτ' ἢ μετὰ παιδίας: quæ scriptura & longè facilius est, &
 me in interpretationem confirmat.

Nisi & uitam cum uirtute coniungam.] Εἰ μὴ καὶ βίῃ. Eustratius & Argypylus subinte-
 telligunt, παιδία, alij, δύδαμον: quam scripturam si quis magis probet, interpretari ita debet, Nisi
 & uitam beatam, ego illos secutus sum.

Z VINGGERI SCHOLIA.

I I Apà τοῖς τυράννοις.] Tyrannos ego interpretor, non reges & principes. Loquitur enim hic de
 malis & sceleratis principibus tantum, quemadmodum in Tabulis nostris ostendimus.

ἢ δὴ τέλῃ ἢ ἀναπάνσι.] At infra cap. 7. num. 23. theoricam beatitudinem εὐχολῆ esse inquit,
 Rectè utrobique. Aliud est Quies, aliud Reges: aliud εὐχολῆ, aliud ἀναπάνσι. Reges sequitur defatigationē
 à la

labore cen remedium. Quies uero labores ipsos ita temperat, ut actio placida & quieti simillima uideatur esse. Quale est otium philosophicum: quale erit in futura uita beatarum mentium, ἀνάπαυσις αἰτέρη, ἡ δὲ τελειότατη.

ἡ δὲ ἀνάπαυσις.] Scythia fuit Anacharsis, Græcie tamen auditor factus, tantum promouit, ut inter septem Sapientes à quibusdam fuerit connumeratus. Laertius lib. 1.

ἢ τὸ δὲ ἀνάπαυσις.] Vita secundum uirtutem seria est, & in agendo occupata. Quo ex loco rationem elicere possumus, cur ἀνάπαυσις alibi uir bonus & uirtute præditus appelletur, nimirum quia uirtus ociosa esse nequit, & præclaris actionibus semetipsam prodat. Eapropter paulo inferius τὰ ἀνάπαυσις apponit τοῖς γελόιαις. Suprà lib. 9. cap. 4. num. 12. τὸν ἀνάπαυσις omnium rerum mensuram appellauit.

CAPVT VII.

Beatitudinis species & differentias persequitur. Inter quas primum locum obtinet Beatitudo contemplatiua.

EΙΣ δὲ ὅστις ἡ οὐδαιμονία, κατ' ἀ- C
ρετὴν ἢ ὁρῶν, ὁ δὲ λογισμὸς κατὰ τὴν A
κράτιστον. 2. ὡς δὲ ἐν τῷ ἀρετῶν. 3. εἰ P.
τὸ δὲ νῦν ὅτι, εἴτε ἄλλο τι, ὅ δὲ ἢ τῷ φῦ- 7.
σιν δοκεῖ ἀρετὴν ἢ ἡγεῖσθαι, ὅ γινώσκον
κατὰ τὴν ἀρετὴν ἢ δαίμον, (εἴτε δαίμον ὅς
ἢ ὡς, εἴτε τῷ ἢ ἡμῶν τὸ δαίμον.) 4.
ἢ τὸ τε ὁρῶν κατὰ τὴν οὐδαιμονίαν ἀρετῶν
ἐν αὐτῇ τῇ τελείᾳ οὐδαιμονίᾳ. 5. ὅτι δὲ ὅστις
θεωρεῖται, εἰρηται. 6. ὁ μολογόμενος δὲ
τῷ αὐτῷ λόγῳ εἶναι, ὅτις πρότερον, ὅτι
ἢ ἀληθῆς. 7. κράτιστον τε γὰρ αὐτῷ ὅστις
ἢ ὁρῶν, (ὅτι γὰρ ὁ νῦν τῷ ἢ ἡμῶν ἢ
τῷ γνωσθῶν, κατὰ τὸ νῦν.) 8. ὅτι δὲ σω-
φρονεῖται, θεωρεῖται γὰρ διὰ μέγα σω-
φροσύνην, ἢ πρὸς τὴν οὐδαιμονίαν. 9. οἷον
δὲ τε δαίμον ἢ οὐδαιμονίαν πρὸς μέγα τῇ οὐ-
δαιμονίᾳ. 10. ἢ δὲ τῇ δὲ τῷ κατ' ἀρετὴν
ὁρῶν, ἢ τῷ τῷ σοφίαν ὁμολογόμε-
νος ὅστις. 11. δοκεῖ γοῦν ἢ σοφίαν θαυμάσιον
ἢ δαίμον ἐκ τῆς ἀρετῆς κατὰ τὴν βελτίαν.
12. ὁ δὲ λογισμὸς δὲ τῷ εἰδέναι τῷ ἢ ἡ-
δὴ τῷ ἀγνοεῖν. 13. ἢ τε λεγομένη
αὐτῶν, κατὰ τὴν θεωρητικὴν μέγιστον
αὐ

QUOD: si beatitudo, muneris fun-
ctio est uirtuti consentanea, proba-
bile est eam præstantissimam uirtu-
ti esse consentaneam. Atq; hæc fuerit e-
ius, quod in homine est optimum. Siue
igitur quid hoc mens sit, siue aliud quip-
piam, quod uidetur imperare ac præesse
debere natura, rerumq; honestarum ac di-
uinarum in sese notionem continere, (siue
diuinum sit hoc ipsum, siue eorum, quæ
in nobis sunt, diuinissimum:) huius mu-
neris functio ex propria uirtute, perfecta
& absoluta erit beatitudo. Esse autem in
contemplatione rerum positam, suprà di-
ximus. Quod quidem & superioribus
nostris disputationibus, & ueritati con-
gruere uideatur. Præstantissima enim hæc
est muneris functio: (nam & eorum, quæ
sunt in nobis, mens quiddam est longè
optimum, & omnium, quæ cognosci pos-
sunt, ea, quæ mente complectimur, longè
sunt optima.) Præterea uero & maximè
assidua: nam res assiduè contemplari ma-
gis, quàm quiduis agere possumus. Et
cum beatitudini admixtam & quasi impli-
catam esse uoluptatem arbitremur: tum
omnium muneris functionum, quæ uirtu-
ti congruunt, eam, quæ ex sapientia est, iu-

cundissimam esse omnes uno ore consentiunt. Videtur itaq; sapientia mirabilis
quasdam tum sinceritate, tum stabilitate uoluptates continere. Probabile est au-
tem eos, qui sciunt, quàm eos, qui quærunt, uitam traducere iucundio-
rem. Tum ea, quæ appellatur, uita bonis omnibus perfecte cumulata, nihilque externum
desiderans, in ea beatitudine maximè, quæ in rerum contemplatione uersatur,

αὐτῶν. 15 τῶν μὲν γὰρ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγ-
 καίων, ὁ σοφὸς, καὶ δίκαιος, ὁ δὲ λοιπὸς
 δεύεται. 16 τοῖς δὲ ποιότοις ἰκανῶς λιχο-
 ρηγνυμένων, ὁ μὲν δίκαιος δαΐται πρὸς ὅς
 δικαιοπραγῇσει, καὶ μετ' ὧν ὁμοίως δὲ ὁ
 ὁ σώφρων, ὁ δὲ ἀνδρῆς, ὁ δὲ ἄλλων ἐ-
 κας. 17 ὁ δὲ σοφὸς ὁ καὶ δ' αὐτὸν ὦν,
 δυνάμει θεωρεῖν καὶ ὅσων αὐτὸς ἦ, μάλ-
 λον. 18 βέλλουσι δ' ἴσως, σιωδρὺς ἔχων.
 19 ἀλλ' ὁμοῦς αὐταρκέσασθαι. 20 δόξει
 δ' αὐτὸν μόνον δι' αὐτὸν ἀγαπᾶσθαι.
 21 ὅσον γὰρ ἀπ' αὐτοῦ γίνεται πρὸς τὸ
 θεωρεῖσθαι. 22 ἀπ' ὧν πρᾶκτῶν, ἢ πωλείου
 ἢ ἐλατῆρι πωλεποιοῦμεθα πρὸς τὸν πρᾶ-
 ξιν. 23 δοκεῖ τε ἡ οὐδαιμονία ἐν τῇ ἁπο-
 λῇ εἶναι. 24 ἀχολοῦμεθα γὰρ, ἵνα χολάζω-
 μεν, 25 καὶ πολεμεῖμεν, ἵνα ἐρῶμεν ἀγω-
 μεν. 26 τῶν μὲν δὲ πρᾶκτικῶν ἀρετῶν, ἐν
 τοῖς πολιτικοῖς, ἢ τοῖς πολεμικοῖς αἱ ἀρε-
 γαι. 27 αἱ δὲ πρὸς ταῦτα πράξεις, δο-
 κοῦσιν ἀχολοῖν εἶναι. 28 αἱ μὲν οὖν πολεμι-
 καί, ὁ παντελὲς. 29 ὅδ' αἱ γὰρ αἰρεῖται
 τὸ πολεμεῖν, τὸ πολεμεῖν ἡμεῖς, ὅδ' αἱ πα-
 ρασκινάσκειν πόλεμον. 30 δόξαι γὰρ αὐ-
 παντελῶς μὴ αἰφύονος πρὸς εἶναι, εἰ δὲ φίλος
 πολεμῶν ποιῶν, ἵνα μάχῃ ὁ φόνος γί-
 γνηται. 31 εἰ δὲ ὁ ἡ πόλις πολιτικῶν, ἀ-
 χολῶν, καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ πολιτικόν, πρὸς
 πολεμικὴν δυνάμειος ὁ πᾶς, ἢ τὸν γε
 οὐδαιμονίαν αὐτῶν καὶ τοῖς πολίταις, ἐ-
 τέραν ὅσαν τὴν πολιτικῆς, ὡς καὶ ζῆτον, ὁ
 δὲ ἄλλος ὡς ἐτέραν ὅσαν. 32 εἰ δὲ τῶν μὲν
 καὶ τὰς ἀρετὰς πράξεων αἱ πολιτικαὶ ὁ
 πολεμικαί, καὶ αἱ μετέδαι πρὸς ἐχθροῖς.
 αὐτὰ δὲ ἀχολοῖ καὶ τέλους πινὸς ἐφίγειν,
 καὶ ὅδ' αὐτὰς αἰρεταί. 33 ἡ δὲ τὴν
 ἀρετῶν παρὰ τὴν τε ἀρετῶν δοκεῖ, θεω-
 ρητικὴ ὅσα, ὁ πρὸς αὐτὸν ὅδ' ὅνους ἐφίγειν
 τέ-

reperietur. Nam¹⁵ eorum sanè, quæ ad cul-
 tum uitæ necessaria sunt, & sapiens, & iu-
 stus, & reliqui omnes indigēt. Sed¹⁶ cum
 hi talibus abundè fuerint instructi: uir iu-
 stus erga quos, & cum quib. iustas actio-
 nes obeat, itemq; temperans, & fortis, &
 ceteri desiderabunt. At¹⁷ sapiens etiam
 cum secum erit, res poterit contemplari,
 tantoq; magis, quanto sapientior fuerit:
 fortasse¹⁸ uerò melius, si quos habeat ad-
 iutores: uerum¹⁹ tamen omnium maxi-
 mè se ipso contentus est. Videatur²⁰ au-
 tem ea sola beatitudo propter se diligi. Ni-
 hil²¹ enim ex ea redit præter contempla-
 tionem. Ex²² ijs autem rebus, quæ sub a-
 ctionem ueniunt, aliquid præter actionē
 aut plus aut minus consequimur. Præter
 ea²³ beatitudo in ocio uidetur esse sita.
 Versamur²⁴ enim in rebus gerendis, ut in
 ocio uiuamus: &²⁵ bella gerimus, ut in pa-
 ce uiuamus. Ac²⁶ uirtutum quidem ear-
 um, quæ ad agendum ualent, functiones
 aut in ciuilibus, aut in bellicis rebus posi-
 tæ sunt: atq; ²⁷ ea, quæ in his uersantur, a-
 ctiones negotiosæ uidentur esse. De²⁸ bel-
 licis igitur minimè dubium est, quin sint
 omnino negotiosæ. Nemo²⁹ enim bel-
 lum gerendum, neq; apparandum susci-
 pit, ut bellum gerat. Videatur³⁰ enim pla-
 nè impurus quidam sicarius ac scelera-
 tus, si cum amicis inimicitias suscipiat, ut
 prælia committantur, & cædes fiant. Ho-
 minis³¹ quoq; qui in repub. gerenda uer-
 satur, administratio negotiosa est: quæ,
 præter ipsam reip. administrandæ curam
 atq; operam, potentiam & honores, aut
 beatitudinem tum ei, tum ciuib. com-
 parat, à facultate ciuili diuersam ac diffe-
 rentem: quam etiam ut diuersam uideli-
 cet quaerimus. Si³² ciuiles igitur & bel-
 licæ actiones omnibus ijs, quæ uirtutibus
 consentaneæ sunt, actionibus pulchritu-
 dine ac magnitudine antecellunt: hæ au-
 tem sunt negotiosæ, finemq; aliquē expe-

tunt, neq; ppter se sunt expetendæ: mentis³³ uerò functio grauitate & studio rerū se-
 riarum uidet præstare ceteris, cum in rerū contēplatione uersetur, & præter eam nul-
 lum

τέλους, ἔχοντε ἡδονῶν οἰκίαν· (αὐτῇ ἡ
σωσῶνται τῶν ἡδονῶν) 34. ὁ αὐτὰρ
κῶν δὲ ὁ χολασμόν, καὶ ἀπρὸς, ὡς ἀν-
θρώπων, καὶ ὅσα ἄλλα τῷ μακαρίῳ ἀρ-
νέμεται, ἡ τῶν τούτων τῶν ἡδονῶν φαίνε-
ται ὄντα. 35. ἡ τελεία δὲ οὐδ' αἰμονία αὐ-
τῇ ἐν ἀνθρώπων λαβῶσα μῆκος βί-
ας τελειοῦ. 36. ὁ δὲ γὰρ ἀτελής ἐστὶ τῷ τῆς
οὐδ' αἰμονίας. 37. ὁ δὲ ζῶντι αὐτῇ ἐν κρείτ-
τῳ βίῳ, ἢ ἡ τῇ ἀνθρώπων. 38. ὁ γὰρ ἡ ἀν-
θρώπος ζῶν, ὅτε βιώσεται, ἀλλ' ἢ θεῶν
πρὸς αὐτῇ ἰσάρεται. 39. ὅσα δὲ ἰσάρεται
ὅτε τῷ σωθῆναι, ὅτε τῷ καὶ ἡ ἡγεσία,
τῆς ἡ τῶν ἄλλων ἀρετῶν. 40. εἰ δὲ θε-
οῦ ὁ νῦν πρὸς τὸν ἀνθρώπων. 41. ὁ δὲ ἡ
ὅτε βίῳ, θεῶν πρὸς τὸν ἀνθρώπων
βίον. 42. καὶ δὲ ὁ ἡ τῇ πρὸς αἰμονίας, ἀν-
θρώπων φρονεῖν, ἀνθρώπων ὄντα, ὅτε θνη-
τὰ τὸν θνητῶν. 43. ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἡδονῶν
τα ἀπαυδαίνουσι, καὶ ἀπαντα ποιεῖν
πρὸς τὸ ζῶν ἡ τῇ τῷ κρείττονι τῷ ἡ αὐτῇ.
44. εἰ γὰρ καὶ τῇ ὅσον μῆκος ἐστὶ, διω-
μα ὁ πρὸς τῇ πολὺν μάλλον ἰσάρεται
πάντων. 45. ὁ δὲ εἰ δὲ αὐτῇ ἡ καὶ εἶναι
ὅτε, 46. εἰ πρὸς τὸν ἀνθρώπων καὶ ἀνθρώπων. 47.
ἀνθρώπων ἐν γίνονται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸν αὐτῷ βίον
ἀνθρώπων, ἀλλὰ πρὸς ἄλλων. 48. ὁ λεχθῆναι
τῇ πρὸς τὸν ἀνθρώπων καὶ νῦν. 49. ὁ γὰρ οἱ
καὶ ἐκείνῳ τῇ φύσει, ἀνθρώπων ὁ ἡδι-
σμόν ἐδ' ἐκείνῳ. 50. ὁ δὲ τῇ ἀνθρώπων δὲ
ὁ ἡ τῇ τὸν νοῦν βίῳ, 51. εἰ πρὸς μάλα τῷ
τῷ ἀνθρώπων. 52. ὅτε ἄρα ὁ οὐδ' αἰμο-
νίας τῷ.

quod autē à nobis dictum est, etiam huic loco conueniet. Nam 49 quod cuiusque proprium est natura, idem & optimum cuique est, & iucundissimum. Ergo 50 & homini optima ea uita est, quæ menti conuenienter traducitur: si 51 quidem hæc pars homo est maximè. Hæc 52 igitur uita est beatissima.

lum alium finem expetere, propriamque uoluptatem habere: (hæc autem muneris functionem amplificat:) copiam 34 autem bonis omnibus cumulatam, nihilque præterea desiderantem, & liberam cessandi omniâque facultatem, & occupationem defatigationis expertem, quantum res humana ferunt, & quæcunque alia beato tribuuntur, in hac functione muneris inesse constat: si 35 igitur ita est, perfecta sanè fuerit hæc hominis beatitudo, si perfectam uitæ longitudinem adepta sit. Nihil 36 enim eorū, quæ sunt beatitudinis, inchoatum & imperfectum est. Erit 37 autem talis uita melior, quàm hominis natura ferat. Non 38 enim quæ homo est, ita uiuet: sed quæ diuinū quiddā in eo inest. Quāto 39 autē hæc particula toti, & cōcreto antecellit, tanto & eius functio muneris ei functioni præstat, quæ alijs uirtuti consentanea est. Si 40 igitur mens cū homine comparata diuinū quiddam est: uita 41 quoque menti consentanea diuina sit necesse est, si cum humana conferatur. Neque 42 uerò nos oportet humana sapere ac sentire, ut quidam monent, cū simus homines: neque mortalia, cū mortales: sed 43 nos ipsos, quoad eius fieri potest, à mortalitate uindicare, atque omnia facere, ut ei nostri parti, quæ in nobis est optima, conuenienter uiuamus. Nam 44 etsi mole parua est, potestate tamen & honoris gradu longè omnibus antecellit. Et 45 uerò pars hæc unusquisque nostrum esse uideatur, si 46 quidem id, quod principatum obtinet, etiam melius est. Absurdum 47 igitur fuerit, si quis non suam, sed alienam uitam expetat, & sequatur. Præterea 48

LAMBINI ANNOTATIONES.

V Idetur itaq; sapientia.] Δουέι γουὺ ἡ σοφία. Secutus sum libros Venetos, Florētinus, & ceteros fere omnes vulgatos: in quibus ita scriptum est. Vetus interpres & Argyropylus legerunt, ἡ φρόνησις: quod si quis probet, non repugno.

Fortasse uerò melius.] Sic omnes libri habent, Βέλτιον δ' ἴσως συνόρυγες ἔχουσιν. Vetus interpres autem uidetur legisse, συνόρυγες ἔχουσιν: quam scripturam si quis probet, sic erit interpretanda: Fortasse uerò praeſtiterit adiutores habere.

Nemo enim bellum gerere.] Ratio est superiorum illorum, Versamur enim in rebus gerendis, &c. quaedam interposuit suo more.

Si cum amicis inimicitias suscipiat.] Εἰ δὲ φίλους πολεμίας ποιοῖτο. Perionius, Si quis amicos ad bellum instruat. Recte sic interpretatus esset Perionius, si πολεμίας ab Aristotele scriptum esset. Nisi forte putat πολεμίας, & πολεμίας, idem esse: quod longe aliter est. Hanc sententiam sic Homerus Iliados 1. expressit:

Αφρότης, ἀθέμιτος, ἀνέστιος ἔστιν ἐνέειν,

ὅς πολεμίας ὄρεται ἐπιδουλεύς, ὀκρυόεντος.

Sic M. Tullius Philip. 13. in princip. Nam nec priuatos focos, nec publicas leges uidetur, nec libertatis iura cara habere, quem discordiae, quem caedes ciuium, quem bellum ciuile deletat: cumq; ex numero hominum eijciendum, ex finibus humanae naturae exterminandum puto.

A facultate ciuili diuersam, ac.] Sic habent omnes libri impressi: neq; dissentiant manuscripti: ἑτοίμην δὲσαν τὴν πολιτικὴν, &c. quorum uerborum hanc sententiam esse puto: Reipub. quoq; administratio negotiosa est. nam praeter reip. gerendae curam, & operam, is, qui reip. administrat, sibi ac ciuib. potentiam, & honores, aut beatitudinem comparat: quae quidem beatitudo a ratione reip. gerendae differt, eamq; beatitudinem querimus, ut ab illa plurimum differetem. Eustratius uidetur uim afferre uerbis Aristotelis, & in locum nominis, πολιτικὴν, substituere uelle, θεωρητικὴν. Itaq; sic hunc locum explicat, Et talis beatitudo seu felicitas, alia est ab ea beatitudine, quae in contemplatione posita est, quam beatitudinem in contemplatione positam nunc querimus. Ego per uulgatam Aristotelis lectionem secutus, et interpretatus sum, eiusq; sententiam eam, quae mihi uerbis Aristotelis maxime uidebatur conuenire, paulo antè in medio posui.

Haec autem sunt negotiosae.] Αὐτὰ δ' ἔχουσι. Perion. Haec autem officia sunt actiua. Actiui dicuntur ij, qui ad agendum apti sunt, qui in actione uersantur: & uirtus actiua a M. Tullio appellatur, quod aliquid agat. Res autem ipse non dicuntur actiuae, sed negotiosae potius.

ZVINGGERI SCHOLIA.

E Τοῦσαν δὲσαν τῆς πολιτικῆς.] Politicæ administrationis finis non est ipsa administratio, neque in ea beatitudo consistit: sed incolumitas & salus Reip. omniumq; ciuium in uniuersum, quae diuersa est ab administratione, rectam tamen administrationem sequitur. Neq; placet Eustratius, qui nulla auctoritate in locum πολιτικῆς, substituit θεωρητικῆς.

ἀλλ' ἡ θεῶν τι ἐν αὐτῷ ὑπάρχει.] Eapropter philosophos heroicæ cuiusdam naturae, inter homines atq; deos mediæ esse asseruit Anniceris Cyrenæus, quando Platonem ui tempestatis in Aeginam delatū, & quia Atheniensis erat, iam iam occidendum liberauit. Socrates certè demonem familiarem habuisse fertur, hoc est, ut multi interpretantur, diuinæ particulam auræ, rectam uidelicet rationem. Hinc Plato in Timæo, τὴν ἀσχυρίαν esse definit, τὴν ἀσχυρίαν ξυνομοῦ ἐν αὐτῷ ἐν μάλα λινοσυμπλοκῇ ἔχειν. Et Epicharmus, ὁ τῆς ἐν αὐτῷ ποιοῦν ἀσχυρίαν ἀρετῆς.

ἄλλ' ἡ δὲ κατὰ τὸν Ἡσιόδου.] Quidam Solonis, alij Hesiodi, alij Simonidis hanc sententiam esse uolunt, Noli alium sapere. & Nosce teipsum. Simonidis circumferuntur hi uersus:

αὐτὸς αὐτῷ

αὐθροῦσι· ἐὼς μὴ ποτε φήσας, ὅ, τι γίγνεται,
μὴδ' αὐθροῦσι δῶρ, ὅσων χέρον ἐσέεται.

Item Antiphontis apud Stobaeum sermone 21.

εἰ θνητὸς εἰ βέλτε, θνητὰ καὶ φρονεῖ.

Euripides uerò in Bacchis sic ait:

τὸ σοφὸν δ' ἔσ' ἀφ' ἡμῶν,

τότε μὴ θνητὰ φρονεῖν.

Sophocles quoq; in Mastigophoro Aiace similiter:

θνητὰ φρονεῖν καὶ τῶν θνητῶν φύσιν, ὅσα

κατὰ φύσιν, ὡς οὐκ ἐστὶ πλεονεξία διὸς ὁδὸς

τῶν μελλόντων τιμῆς, ὅ, τι καὶ τελέεσθαι.

CAPVT VIII.

*Altera species Beatitudinis, ordine & dignitate posterior,
est Beatitudo actiua.*

ΔΕΥΤΕΡΩΣ ¹ δ', ὅ καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν. ² αἱ γὰρ κατ' αὐτῶν ἐξέρχονται, ἀνθρωπικά. ³ δίκαια γὰρ καὶ ἀνδρεία τὰ ἄλλα, τὰ καὶ τὰς ἀρετὰς, πρὸς ἀλλήλους πράττοντες, ὅν σωματικὰ γυμνασίου καὶ χρείας τὰ πράττεισι παντοίας· ὅν τε τοῖς πάθεσι τὸ πρὸς ἐκείνων διατηροῦν. ⁴ ταῦτα δ' εἰν φαίνετο πᾶσι τὰ ἀνθρωπικά. ⁵ γὰρ δὲ καὶ συμβαίνειν ἀπὸ τοῦ σώματος δοκεῖ, ὅ καὶ πολλὰ συνωκισθῶσι τοῖς πάθεσι καὶ τοῖς ἡδύς ἀρετῇ. ⁶ συνωκισθῶσι δὲ καὶ ἡ φρόνησις τῇ τοῖς ἡδύς ἀρετῇ, καὶ αὐτὴ τῇ φρονήσει, ⁷ ἔπειτα δὲ καὶ τῇ φρονήσει ἀρχαί, καὶ τὰς ἡθικὰς εἰς ἀρετὰς τὸ δ' ὁρῶν τῶν ἡθικῶν καὶ τῶν φρονήσεων. ⁸ σωματικὴ μὲν δ' αὐτῶν καὶ τοῖς πάθεσι, καὶ πόδι τὸ σῶμα θέρων αὐτῶν. ⁹ αἱ δὲ τὸ σωματικὸν ἀρετὰς, ἀνθρωπικά. ¹⁰ καὶ ὁ βίος δ' ὁ κατ' αὐτὰς καὶ ἡ δόξαιμονία. ¹¹ ἡ δὲ τοῦ νοῦ, λεχωειμῶν. ¹² τοῦτο γὰρ πόδι αὐτῆς ἐκτετακται, ὡς καὶ γὰρ μέγιστον τὸ πλεονεξία. ¹³ δόξαι δ' αὐτῶν καὶ τῆς ἐκείνης.

SECUNDO ¹ autem loco ea, quae alijs uirtuti consentanea est. Muneris ² enim functiones ei convenientes humanae sunt. Iusticia ³ enim & fortitudinis, & aliarum uirtutum muneribus inter nos fungimur, in rebus contrahendis, in necessarijs ac difficilibus & nostris & aliorum temporibus, uarijsq; actionibus, denique in perturbationibus quod cuique decorum est cōseruantes. Haec ⁴ porro omnia uidentur esse humana. Nonnulla ⁵ autem & à corpore uidentur proficisci, multisq; ⁶ in rebus uirtus morum cum perturbationibus esse coniuncta. Quin ⁷ prudentia quoque cum uirtute morum, & haec cum prudentia copulata est: siquidem ⁸ prudentiae principia ex uirtutibus morum cōstant, & quod recti in uirtutibus inest, prudentia moderatur. Cum ⁹ sint autem haec perturbationibus quoque implicata; in eo etiā, quod ex animo & corpore conflatum est, inerunt. At ¹⁰ eius, quod compositum & concretum est, uirtutes, humanae sunt. Ergo ¹¹ & uita ei consentanea, & beatitudo. Mentis ¹² beatitudo autem se iuncta est. de ¹³ ea enim haecenus dictū sit. Nam subtilius & persius de ea disputare, maioris negocij est, quā id quod nobis propositum est. Videatur ¹⁴ aut & exterarum

τὸς χορηγίας ἢ μὲν μικρόν, ἢ ἐπ' ἐλαττον
 δίδωται τῷ ἡθικῷ. 15 τῷ μὲν γὰρ ἀναγκαί-
 ων ἀμφοῖν χρεῖα καὶ ἐξ ἑσῶ ἐστὶ μάλ-
 λον δὲ παρὰ τὸ πᾶν τὸ σῶμα ὁ πολιτικός,
 καὶ ὅσα τοιαῦτα μικρόν γὰρ ἂν πᾶσι φέ-
 ρει. 16 πρὸς δὲ τὰς ἐνδύσεις, πολὺ δίδω-
 σι. 17 τῷ μὲν γὰρ ἐλδυνδερῶν δίδωσι χρε-
 μάτῳ, πρὸς τὸ πρᾶττον τὰ ἐλδυνδία, 18
 καὶ τῷ δικαίῳ δὲ εἰς τὰς ἀνταποδόσεις,
 (19 αἱ γὰρ βελήσεις, ἀδικαίαι. 20 πρῶτοι-
 οῦνται δὲ καὶ οἱ μὴ δίκαιοι βδέδωται δι-
 καιοπραγίῃ.) 21 τῷ δὲ ἀνδρείῳ δὲ, δυν-
 νάμειος, εἰς τὸν αὐτὸν πᾶσι κατ' ἀρε-
 τῆν. 22 τῷ δὲ σώφρονι, δόξιας. 23 πρὸς
 γὰρ δὴ πᾶσι ἐστὶ ἢ ἑστὶ ἢ τῷ ἄλλω. 24
 ζητεῖται δὲ, πότῳ τοῦ λυσιτελεῖν τῆς
 ἀρετῆς ἢ πρᾶξις, ἢ αἱ πράξεις, ὡς ἐν
 ἀμφοῖν ἔστι. 25 τὸ δὲ τέλος τοῦ δὴ ὡς
 ἐν ἀμφοῖν ἂν εἴη. 26 πρὸς δὲ τὰς πράξεις,
 πολλὰ δίδωται καὶ ὅσα ἂν μέγιστος ὡς
 καλῶς, πλείονων. 27 τῷ δὲ θεωροῦντι,
 ἐδῶκεν τῷ τοῖς τῶν πρὸς γὰρ τῶν ἐνδύσεων
 χρεῖα, ἀλλ' ὡς εἰπὼν, καὶ ἐμπόδιον ὅτι
 πρὸς γὰρ τῶν θεωρίαν. 28 ἢ δὲ ἀνθρώπος
 ὅτι, τῷ πλείονι συζῆ, αἰρεῖται τῷ κατ'
 ἀρετὴν πρᾶττον. 29 δίδωται οὖν τῷ
 τοῖς τῶν πρὸς τὸ ἀνθρωπίνον. 30 ἢ γὰρ τε-
 λεία δύσλαιμονία, ὅτι θεωρητικὴ τις ὅτι
 ἐνδύσεις, καὶ ἐν τῷ ὅτι ἂν φανείη. 31 αὖ-
 τοῖς γὰρ μέγιστος ἡ περὶ τὴν φανερὰν μακαρί-
 τος καὶ δύσλαιμονος εἶναι. 32 πράξις γὰρ ποίας
 ἀρετῆς καὶ χρεῖων αὐτοῖς; πότῳ τὰς δι-
 καίας; ἢ γὰρ οἱ φανοῦνται συναλλάτ-
 τονται καὶ πρᾶττον τὰς ἀρετῶν, καὶ
 καὶ ὅσα ἄλλα διδῶνται; 33 ἀλλὰ τὰς ἀν-
 δρείας, ὑπομνήσκοντας τὰ φοβερὰ, καὶ λιν-
 δυνάμοντας ὅτι καλόν; 34 ἢ τὰς ἐλδυν-
 δίας; τίς δὲ δίδωσιν; ἀπορροῖ δ' εἰς ἐσῶ
 αὐ-

norum bonorum copia parum admodū
 egere, aut minus, quā ea beatitudo, quae
 moribus continetur. Demus¹⁵ enim utri-
 que rebus ad uictum necessarijs uel perae-
 quae opus esse: (quamuis in corpore, & ca-
 teris huius generis magis elaboratis, qui
 se ad remp. administrandam contulit:) pa-
 rum enim referat: sed¹⁶ ad muneris fun-
 ctiones multum referet. Liberali¹⁷ enim,
 pecunia opus erit ad actiones liberales,
 &¹⁸ iusto ad remunerationes, rerūq; cre-
 ditarum solutiones, (obscurae¹⁹ sunt e-
 nim hominum uoluntates, multiq; ²⁰ si-
 mulant se res iustas agere uelle, etiam ij,
 qui non sunt iusti:) uiro²¹ forti autem co-
 pijs, & potentia, si quidem aliquid suae uir-
 tuti cōsentaneum effecturus est: &²² tem-
 peranti auctoritate & licentia. Alioqui²³
 quomodo sciri poterit, sit ne talis, an qui-
 dam alius? Queritur²⁴ autem utrum in
 uirtute consilium dominetur magis, an
 actiones, proinde quasi uirtus in utrisq;
 consistat. Minimē²⁵ igitur illud obscurū
 est, in utrisq; perfectionē esse sitam: ad²⁶
 actiones autem multa desiderari, tantoq;
 plura, quāto fuerint maiores & pulchrio-
 res. Ei²⁷ autē, qui res animo cernit & con-
 templatur, ad muneris functionem nullis
 talibus opus est: immō uerō ea contem-
 plationi rerum penē dicam impedi-
 to sunt. Quā²⁸ autem homo est, & cum
 pluribus uitae consuetudine coniungitur,
 studet etiam ea, quae uirtuti consentanea
 sunt, agere. Talibus²⁹ igitur rebus egebit,
 ut cum hominibus uersetur, & humani-
 ter uiuat. Perfectam³⁰ autem beatitudi-
 nem, functionem quandam muneris esse
 in rerum contemplatione positam, etiam
 ex hoc perspicere licet, ³¹ quod deos feli-
 cissimos ac beatissimos esse arbitramur.
 Actiones³² autem, quas eis tribuere nos
 oportet: Iustasne? an ridiculi uidebun-
 tur contrahentes inter se, & deposita red-
 dentes, & cetera id genus? At³³ forte is,

ut res formidolosae subeant ac perferant, & periculum adeant, quia honestum sit.
 An³⁴ liberales? cui uerō donabunt? absurdum autem si apud eos erit etiam num-
 mus,

αὐτοῖς νόμισμα, ἢ τι τοιοῦτον. 35 οἱ δὲ σώ-
φρονες ἀρ' αὐτοῖς; ἢ φοβητοὶς ὁ ἔπεινος;
ὅτι ἐκ' ἐχθροῦ φάουλαις ἀνθυμίας; 36 διεξι-
οῦσι δὲ πάντα φαίνοιντο αὐτὰ πρὸς τὰς
πράξεις, μικρὰ καὶ ἀνάξια θεωρεῖν. 37 ἀλ-
λὰ μὲν βίωσι πάντες ἐπιεικῶς αὐ-
τοῖς. 38 καὶ ἑνὶ ἑκάστῳ ἄρα. 39 οὐ γὰρ δὴ
καὶ δούλει, ὡς περὶ τὸν Ἐνδυμῖωνα. 40
ὅτι δὴ ζῶντι τὸ πρῶτον ἀφ' ἑκαστοῦ, ἐ-
πι δὲ μάλλον τὸ ποιῆν, τί λείπει, πολλὴν
θεωρίαν; 41 ὥστε ἢ τὸ δεῖν ἑνὶ ἑκάστῳ, μα-
κροτέρῃ διαφύξει, θεωρητικῇ αὖ ἐστιν.
42 καὶ τῶν ἀνθρωπίνων δὴ ἢ τῶν τε συγ-
γενεῶν, οὐδ' αἰμωνικῶν τε. 43 σημεῖ-
ον δὲ καὶ τὸ μετέχειν τὰ λοιπὰ βίᾳ οὐ-
δ' αἰμονίας, τῆς τοιαύτης ἑνὶ ἑκάστῳ ἐσθ' ἡ
μὴν τελείως. 44 τοῖς γὰρ θεοῖς πᾶσι
ὁ βίῃ μακρότερος. 45 τοῖς δὲ ἀνθρώποις,
ἐφ' ὅσον ὁμοιωμὰ τι τῆς τοιαύτης ἑνὶ
ἑκάστῳ ἔχει. 46 τῶν δὲ ἄλλων ζώων δ'
οὐδ' αἰμονεῖ, ἐπειδὴ ὁ δαμῶν κρινώ-
ναι θεωρεῖται. 47 ἐφ' ὅσον δὴ διατείνει ἢ
θεωρεῖται, καὶ ἢ οὐδ' αἰμονεῖ. 48 καὶ οἷς μάλ-
λον ἔχει τὸ θεωρεῖν, καὶ οὐδ' αἰμονεῖν,
49 ὅτι συμβεβηκός, ἀλλὰ ἢ τὴν θεω-
ρίαν. 50 αὐτὴ γὰρ καὶ αὐτὴν πᾶσι. 51
ὥς ἐστιν αὖ ἢ οὐδ' αἰμονία θεωρεῖται.

tu, sed ex contemplatione. Ea 50 enim per se magni precij est, magnoq; honore deco-
randa. Itaq; 51 beatitudo erit contemplatio quædam.

LAMBINI ANNOTATIONES.

QVod decorum est cuiq; &c.] Τὸ πρὸς τὸν ἐνάσω διατηρεῖν. Perion. Suum cuiq; tribuimus
pro dignitate. Multa peccata in paucis uerbis. Διατηρεῖν, est, conseruare, non, tribuere. Nisi fortè di-
cet se legisse, διαγογγίζων, quæ lectio reperitur in quibusdam libris Germanicis: sed mendosa est. Præterea,
τὸ πρὸς τὸν, non rectè interpretatur, pro dignitate.

Et temperanti auctoritate & licentia.] καὶ τὸ σώφρονος δ' ἐξίας. Plato libro primo de Repu-
blica præclare ac penè dicam diuine, ut alia, ostendit iustitiam & temperantiam in hominibus dissimili
ac dispari fortuna spectari, atq; explorari. Nam ut si quis diues, & omnibus rebus ad uictum cultumq; ne-
cessarijs affluens neminem fraudet, nullius rem furetur, non continuo iustus habendus sit: sed is potius, qui
in summa tenuitate, & mendicitate, nihil tale admittat: Sic si quis priuatus, imops ac tenuis uxorem alie-
nam non sollicitet ad stuprum, nec puellis ingenuis labem inferat, non sit ob eam causam temperantiæ lau-

Kk dibus

adibit ornandus: sed is demum, qui potens, opulentus, & magistratum gerens, ab uxore alterius oculos & cupiditates suas contineat, & refrenet. Quidam uiri doctissimi putant, δὲ σίσια, hoc loco ualere, Facultas temē: à quibus dissentio. Est enim, δὲ σίσια, potestas ea, quam potentior, aut opulentior aliquis propter opes suas, aut magistratum adeptus est: & ita loquitur suprà libro primo, cap. 4. *Διὰ τὸ πικρὸς τῆς ἐν δέσσει*
σίους οὐκ οὐκ παρὰ τὸν Σαρδαναπάδην.

Et humaniter uiuat.] Sic loquitur M.Tullius in quadam epistola, Docebo quid sit humani-
ter uiuere.

Iam uero utrum di erunt temperantes.] Scio in omnibus libris impressis legi, εἰ δὲ σώφρο νis, ἢ αὐτὸ ἐστίν. Sed cum uiderem, hæc uerba non satis aptè coherere cum ijs, quæ antecedunt, διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας, τὰς ἐν τοῖς αἰσ, suspicatus sum subesse mendum. Auxit suspicionem meam quidam uetus codex manuscriptus, in quo ita scriptum reperi, Αἱ δὲ σώφρονες. Præterea uetus interpres aliquantum abest ab hac uulgata lectione, uideturq; legisse, αἶψα αὐτὸ ἐστίν. Vi hæc fortasse sit integra huius loci scriptura, οἱ δὲ σώφρονες αἶψα αὐτὸ ἐστίν. ἢ πορνῶς, & c. quorum uerborum sententiam expressi, cum ijs, quæ sentit Aristoteles, meo quidem iudicio, ualde consentaneam. Verba autem, quæ deinceps sequuntur, An odiosa atque inepta. & c. quæ cum interrogatione pronuncianda sunt, affirmationis uim obtinere intelligenda sunt: quod loquendi genus Aristoteli perquam usitatum est. Totum porro hunc locum uidetur M. Tullius expressisse, aut certè adumbrasse lib. 3. De nat. deor. his uerbis (ut admonet Muretus lib. 7. uar. lect.) Quid enim ē prudentiam? ne Deo tribuemus? quæ constat & scientia rerum bonarum & malarum, & nec bonarum nec malarum. Cui mali nihil est, nec esse potest, quid huic opus est delectu bonorum & malorum? quid autem ratione? quid intelligentia? quibus utimur ad eam rem, ut apertis obscura assequamur. At obscurum Deo nihil esse potest. Iam iusticia, quæ suum cuique distribuit, quid pertinet ad deos? hominum enim societas & communitas, ut uos dicitis, iusticiam procreauit. temperantia autem constat prætermittendis uoluptatibus corporis: cui si locus in cælo est, est etiam uoluptatibus. Nam fortis Deus intelligi quæ potest, in dolore, an in labore, an in periculo? quorum Deum nihil attingit.

An inepta & contumeliosa laus illa.] ἡ φορητὸς ὁ ἐπαινος. Supra annotavi, vocem, φορητὸς, mihi uideri aptè reddi posse Latine, Odiosum, non ferendum, stolidum, ridiculum, ineptum.

Z V I N G G E R I S C H O L I A.

K Αἰεὶ πρὸς Αἰὶον ἐστίν. Quam quidem ob causam Crates suas facultates in mare demersit, Democritus hereditatem amplissimam fratribus reliquit habendam, ipse tantum seruauit, quantum ad peregrinandum satis uideretur. Anaxagoras ex peregrinatione rediens cum agros suos incultos aspexisset, Perissim ego, nisi isli perisissent, exclamauit.

CAPVT IX.

Tertia Beatitudinis non quidem species, sed comes quædam est Felicitas propriè dicta, externorum scilicet bonorum copia, tanquam instrumenta virtutis homini beato suppeditans.


 ΕΗΣΕΙ ἡ δὲ καὶ τῆς οὐκ ἐκ
 εἰας, ἀνθρώπων ἀντι² ὅ γὰρ αὐτὰς
 καὶ ἡ φύσις πρὸς τὸ διαρῆναι, ἀλλὰ διὰ τὴν
 τὸ σῶμα ὑγιαίνειν, καὶ τροφήν, καὶ τὴν
 ἀρε-

VERVM¹ opus erit beato etiam
prosperitate externa, cum sit ho-
mo. Non² enim suis ipsa bonis
contenta natura est ad contemplandum,
sed & corpus ualeat, & uictus, reliquosq;
uita

λαμπρῶν θόρακείων ὑπάρχειν. 3 οὐ μὲν
οὐκίον γε πολλῶν καὶ μεγάλων διήσει-
σαι τὸν ἀνδραμονήσοντα, εἰ μὴ γινώσκῃ
ἀνδρῶν ἑκτὸς ἀγαθὸν μακρότερον εἶναι. 4
εἰ γὰρ γινώσκῃ ὑπερβολὴν τὸ αὐτάρκουν, εἰ δὲ ἡ
κρίσις, εἰ δὲ ἡ πρᾶξις. 5 δυνάμει δὲ καὶ μὴ
ἀρχῇ τῆς αἰσθητικῆς, πρᾶξις τῆς κα-
λῆς. 6 ὁ γὰρ ἀπὸ μετρίων διωκόμενος ἀνὴρ
πρᾶξις ἡ τῆς ἀρετῆς. 7 ὅθεν δὲ ὅστις ἐ-
δίδειν γινώσκῃ, οἱ γὰρ ἰσχυροὶ τῶν δυναστῶν ἐχ-
ῆσαν δόξαν τὰ ὑποκείμενα πρᾶξις, ἡ καὶ
καὶ μάλλον. 8 ἰκανὸν δὲ τοσαύτῃ ὑπάρ-
χειν. 9 ἔσται γὰρ ὁ βίος οὐδ' αἰμῶν, τοῦ
ἡτῆς τῆς ἀρετῆς γινώσκοντος. 10 ὁ Σό-
λων δὲ αὖθις οὐδ' αἰμῶνας ἵσως ἀπεφάνε-
το, καλῶς ἐπὶ τῶν μετρίων τοῖς ἐκτὸς κεχρ-
ευστημένοις, πεπραγότας δὲ τὰ καλὰ κα-
ὡς οἶόν τι, καὶ βεβιωκότας σωφρόνως· γιν-
ώσκῃ γὰρ μέτρια μετρημένοις, πρᾶ-
ται δὲ αἰσθητικῇ. 11 εἰσὶ δὲ ὁ ἀναξαγόρας, εἰ
πολύσιμον, εἰ δὲ δυναστῶν ὑπολαβῆναι τὸν
ἀνδραμονήσοντα, ἐπὶ τῶν δὲ καὶ ἀνδραμονήσοντα,
εἰ πρὸς ἀρετῇ φανέει τοῖς πολλοῖς. εἰ γὰρ γιν-
ώσκῃ τοῖς ἐκτὸς, τὸ τῆς ἀνδραμονήσοντος μόν-
ον. 12 συμφωνεῖν δὲ τοῖς λόγοις εἰσὶ κα-
σιμῶν τῶν σοφῶν λόγῳ. 13 πῶς γὰρ ἂν ἴδῃ
τὰ ποιῶντα ἐκείνῳ. 14 τὸ δὲ ἀληθὲς γιν-
ώσκῃ πρᾶξις ἐκ τῶν ὀργῶν ὁ τῶν βίον καὶ
νεταί. 15 γινώσκῃ γὰρ τὸ μέγεθος. 16 σὺ
πᾶν δὲ τὰ πρᾶξις καὶ καλῇ, καὶ τὰ ὀ-
ργῶν καὶ τὸν βίον ὑποφρόντας· καὶ σωφρόν-
τῶν γὰρ τοῖς ὀργοῖς, ἀπὸ δικτῶν ἀφωρόντων
τῶν δὲ, λόγῳ ὑποληπτῶν. 17 ὁ γὰρ ἡτῆς
γινώσκῃ, ὁ δὲ θόρακον, καὶ ἀπὸ δικτῶν
καὶ αἰσθητικῇ, ὁ δὲ θεοφιλέστατος εἰσὶ κα-
σιμῶν. 18 εἰ γὰρ πρὸς ἀνδραμονήσοντα ἀνδραμονή-
σοντα ὑποφρόντας γίνεσθαι, ὡς πρὸς δικτῶν, καὶ
εἶναι

uitæ cultus adfit oportet. Non tamen si
fieri non potest, ut quisquam sine bonis
externis sit beatus, idcirco existimandum
est multa & magna uirum beatum deside-
raturum. Non enim copia bonis omni-
bus per se cumulata in nimio posita est,
neq; huius rei iudicium, neque actio. Fie-
ri autem potest ut etiam ij, qui maris &
terræ imperium non habent, res agant ho-
nestas & præclaras. Nam potest quis bo-
nis mediocribus instructus, quæ uirtuti
consentanea sunt, administrare. Atq; hoc
perspicue cernere licet. Priuati enim ho-
mines non minus quàm dynastæ, res æqui-
tati, omniq; uirtuti consentaneas agere ui-
dentur, atq; adeo magis. Satis est autem
tantum suppetere, quantum postulent
honestæ actiones. Erit enim eius uita bea-
ta, qui muneribus fungatur uirtuti con-
sentaneis. Et fortasse Solon beatos non
male pronuntiabat eos, qui mediocriter
bonis externis instructi sunt, & qui res
quàm potuerunt, honestissimas gesserunt,
temperanterq; uixerunt. Fieri enim po-
test, ut ij, qui bona mediocria tenent ac pos-
sident, agant ea, quæ sunt agenda. Anaxa-
goras quoq; non diuitem, neq; poten-
tem aliquem, uirum beatum existimasse
uideatur, quippe qui dixerit mirum sibi
non futurum, si multitudini absurdus qui-
dam & ineptus esse uideatur. Hæc enim
ex reb. externis iudicat, propterea quod
has tantum sensu percipit. Atq; his ra-
tionibus sapientum opiniones congrue
re uidentur. Habent igitur aliquid etiã
talìa, quod ad faciendam fidem ualeat.
Verum cum de ijs, quæ sub actione ue-
niunt, queritur, ex factis & uita ueritas iu-
dicatur. In his enim uis eorū præcipua
consistit. Ita autem ea, quæ antè dicta
sunt, spectare oportet, ut ad facta uitamq;
referamus: & si cum factis consentiant,
probanda: sin dissident, & discrepent,

uerba sunt habenda. Qui uero muneribus fungitur menti consentaneis, & hanc
colit, estq; optimè animo affectus, eum probabile est Deo carissimum esse. Nam
si dii immortales curam habent aliquam rerum humanarum, quemadmodum uer-

ἐκ αὐτοῦ λόγου χαίρειν τε αὐτῷ ἐπὶ ἀρε-
σῇ. ὁ δὲ συγγενεσάτω. (19 ὅτι δ' αὐ-
τοῦ οὐκ ἔστι) 20 ὁ δὲ ἀγαπῶντας μάλι-
στα ὅτι καὶ πικρὰς, αὐτοὺς ποιεῖν, ὥς τῶν
φίλων αὐτοῖς ὑπομελουμένων, καὶ ὁρῶντας τε
καὶ καλῶς πράττοντας. 21 ὅτι δὲ τούτα
πάντα ἐπὶ σοφῷ μάλιστ' ἀπέρχεται, ὅτι αὐ-
τοῦ δ' εἰκὸς καὶ διδασκαλεῖσθαι. 24 ὥστε
καὶ οὕτως ἐκ τοῦ σοφοῦ μάλιστα διδά-
σκω.

simile est: illud quoque probabile fuerit, eos
re omnium optima, sibi quoque maximè cogna-
ta, delectari: (hæc autem mens fuerit:) 19
ipsi quoque, 20 qui hanc maximè diligunt, & plu-
rimi faciunt, præmia persolvere, gratiæque
referre, ut eorum, quæ ipsis cara sunt, cu-
ram habentibus, rectasque atque honestas a-
ctiones obeuntibus, atque exercentibus.
Hæc autem omnia in sapiente inesse ma-
ximè, non est obscurum. Est igitur Deo
carissimus. Eundem autem etiam bea-
tissimum esse uerisimile est. Itaque sapi-
ens etiam hoc modo beatissimus erit.

LAMBINI ANNOTATIONES.

NEquæ huius rei iudicium.] οὐδ' ἡ νεότης. In quibusdam codicibus mendosis desunt hæc
ὅτι ἡ νεότης.

Et qui res quàm potuerint honestissimas, gesserunt.] Omnes libri tum impressi, tum
manuscripti, quos quidem uiderim, sic habent, περιπαγόντας δὲ τὰ δάδια ὡς ἔπειτα. Ego uero eos omnes
arbitror esse corruptos. Quia in re non dubito, quin homines eruditi & politi mihi sint assensuri. Quis
enim ita loqueretur: Et qui res, (ut arbitrabatur) honestissimas gesserunt. Existimo igitur ita primum scri-
ptum esse ab Aristotele, περιπαγόντας δὲ τὰ δάδια ὡς οἶόν τε: deinde uel librarios, uel arrogantis ali-
quos homines (quorum maxima turba est) ex oīōν τε, fecisse, οἶόν τε: postremo studiosos, & mediocriter
doctos animaduertentes uerbum temporis præsentis, οἶόν τε, huic loco non quadrare, & suspicantes ab
Aristot. scriptum esse, ὡς ἔπειτα, ut ad Solonem referatur, non ad participium, περιπαγόντας, ita correxisse.
Legendum igitur hoc loco cenfeo, ὡς οἶόν τε: neque puto quenquam naris emunctæ hominem à me dissensu-
rum. Quemadmodum autem Græci dicere solent, ὡς οἶόν τε καλίστην, ὡς οἶόν τε βέλτιστην, ὡς οἶόν τε μέ-
γιστον: ita & Latine dicimus, Quàm possum maxima uoce dico, Quàm breuissimè potui, Quàm maximè
possumus, Quàm potui maximis itineribus.

Quippe qui dixerit, mirum sibi non futurum, si multitudinī, &c.] Scio Eustratium
ita hunc locum explicare, quasi significet Aristot. Anaxagoram dixisse, sibi mirum non futurum, si ipse
haberetur à multitudine ineptus quidam & absurdus. Sic enim scribit Eustratius, λέγει δὲ ὁ Ἀναξαγόρας
μυθῶν εἶναι θεωρίας, εἰ τοῖς πολλοῖς ἀτόπῳ καὶ ἀνοητοῦ νομίζονται. id est, Non est mirum (inquit
Anaxagoras) si à multitudine absurdus, & miser habeatur. Verum pluris est apud me Aristoteles ipse in li-
bris ad Eudemum, cuius hæc uerba sunt, Ἀναξαγόρας μὲν δὲ καλοῦσθαι ὁρᾷ, τίς δὲ διδασκαλεῖται
ἄλλοις, εἴπερ, ὅτι οὐ νομίζουσιν, ἀλλ' ἀτόπῳ καὶ αὐτὸς τοῖς σοφοῖς φανέειν. id est, Anaxagoras Clazomenius interrogatus
quis esset beatissimus? Non is (inquit) quem tu existimas, sed absurdus quidam, atque à beatitudine ualde a-
lienus uideatur. Apparet igitur ex his uerbis, non dixisse Anaxagoram mirum non futurum, si ipse miser,
minimeque beatus à uulgo habeatur: sed si is, qui reuera sit beatus, non habeatur à uulgo beatus. Fateor ta-
men etiam Eustratii sensum huic loco conuenire.

Vis eorum præcipua.] Τὸ νέγιον. Perion. In quibus laus uersatur. Non probō. Τὸ νέγιον, malim
interpretari, id quod plurimum ualet, uim præcipuam, &c. ut supra.

ZVINGGERI SCHOLIA.

KΑὶ Σόλων δὲ.] Videtur alludere ad eam historiam, quam Herodotus lib. 1. recitat, de Solonis cum
Cræso rege Lydorum, congressu. Interrogatus enim à rege, Ecquemnam hominum se beatiorem pu-
taret?

θός τε δ' ὕγνεις, καὶ ὥς ἀλκιδῶς φιλόκα-
 λον ποιῆσαι αὐτὸν κατὰ νόμον ἐκ τῆς ἀρε-
 τῆς· σ' αὖτ' ἐπεὶ πολλὰς ἀδυνατῶν πρὸς κα-
 λυκαγαδίαν προτρέψαται· 7 ὁ γὰρ πε-
 φύκασι καὶ δόξῃ παρὰ φύσιν, ἀλλὰ φόβῳ·
 ὁ δ' ἀπέχεται τῆν φάουλαν δ' αὖτ' ἀνδρῶν,
 ἀλλὰ δ' αὖτ' ἀπὸ πτωχείας· 8 πάντ' γὰρ ζῶν-
 τόν, τὰς οἰκίας ἡδονὰς διώκουσι, καὶ δι-
 ῶν αὐταὶ ἔσονται, φύσει δὲ τὰς ἀντι-
 κειμένας λύπας· 9 τὸ δὲ καλὸν καὶ ὥς
 ἀλκιδῶς ἡδέεται, ὁ δ' ἐννοίας ἔχουσι, ἀ-
 γνοῦσι ὄντες· 10 αὖτ' ἐν τούτοις, τίς αὖ
 λόγῳ μετατρέψεται; 11 ὁ γὰρ οἶον τε,
 ἢ ὁ ῥαδιον, τὰ ἐκ παλαιᾶς οἰκίας καὶ
 ἀμυδρὰ, λόγῳ μετατρέψεται· 12 ἀγαπη-
 τὸν δ' ἴσως ὅτι, εἰ πάντ' ἡν παρὰ φύσιν,
 δι' ὧν ὑπερβαίνει δονοῦν γίνεσθαι, μετα-
 λάβοιμεν τῆς ἀρετῆς· 13 γίνεσθαι δ' ἀγα-
 θὸς οἶονται, οἱ μὲν φύσει, οἱ δὲ ἐπει, οἱ δὲ δι-
 δακτῶν· 14 τὸ μὲν ἐν τῇ φύσει, δι' ἡλὸν ὥς
 ἐπὶ τὸ ἡμῶν ὑπερβαίνει, ἀλλὰ διὰ τὴν θεί-
 ας ἀπίας οἷς ὥς ἀλκιδῶς δύναται ὑ-
 περβαίνει· 15 ὁ δὲ λόγῳ καὶ ἡ διδασκαλία
 ποτε ἐκ τῆς ἀπασιμίας, ἀλλὰ διὰ τὴν προ-
 διεργαζομένην οἷς ἐπει πᾶσι τὸ ἀκροατῶν
 ψυχῇ πρὸς τὸ καλὸν χαίρειν καὶ μισῶν,
 16 ὥσπερ γὰρ πᾶσι θρέψαν τὸ σωφρο-
 νία· 17 ὁ γὰρ αὐτὸς ἀκούσει λόγῳ ἀρετρεπὸν
 τὸ, οὐδ' αὖτ' ἐν τῇ οἷς πᾶσι ζῶν· 18
 τὸν δ' ὅπως ἔχοντα, πᾶσι οἶον τε μετα-
 πείσεται; 19 ὅπως δ' ὁ δόκει λόγῳ ὑπερ-
 βαίνει τὸ πᾶσι, ἀλλὰ βία· 20 δὲ δὲ τὸ
 ἡδὲ πρὸς ὑπερβαίνει πᾶσι οἷον τῆς ἀρε-
 τῆς, σόφρον τὸ καλὸν, καὶ δύναται αὐτὸν τὸ
 ἀνδρῶν· 21 ἐκ νέου δὲ ἀγωγῆς ὁρῶν τυ-
 χεῖν πρὸς ἀρετὴν, χαλεπὸν, καὶ πρὸς οἷς
 οἷς τραφέντα νόμοις· 22 τὸ γὰρ σωφρο-
 νίας

honesti studiosum, docile ad uirtutē red-
 dere, eiusq; studio inflammare posse: mul-
 titudinem σ autem ad honestatem ac pro-
 bitatem excitare non posse. Non 7 enim il-
 la pudore solet retineri ac reprimi natura,
 sed metu potius coerceri: neq; se à rebus
 uitiosis propter turpitudinem abstinere,
 sed propter supplicium. Nam 8 cum ui-
 tam suam perturbatione moderatur, ac
 dirigit: tum suas uoluptates, eaq; quibus
 hæ pariuntur, consecratur: dolores eis con-
 trarios fugit: honesti 9 autem, uereq; iu-
 cundi ne notionem quidem unquam ani-
 mo depinxit, utpote quod nunquam de-
 gustarit. Taleis 10 igitur homines quæ ra-
 tio corrigere, & à uitio ad uirtutem tradu-
 cere queat: Non 11 enim fieri potest, aut
 certè uix, ut quæ iam pridè moribus con-
 cepta sunt, oratione deleantur. Præclarè
 12 autem fortasse nobiscum agatur, si, cum
 omnia nobis suppetant, quibus boni fie-
 ri solemus, uirtutem adipisci possimus.
 Bonos 13 autem fieri putant alij natura, a-
 lij consuetudine, alij doctrina. Quod 14 i-
 gitur à natura tribuitur, in nobis minimè
 situm esse, sed ab aliqua diuina causa pro-
 fectum inesse in ijs, qui re uera sunt fortu-
 nati, perspicuum est. Oratio 15 autem &
 doctrina ne non peraquè in omnibus ua-
 leant, sed oporteat animum auditoris, ut
 16 humum, quæ seminis alēdi facultatem
 habitura est, consuetudine antè subigi &
 excoli, ut rectè latetur, rectèq; oderit, ue-
 rendum fortasse est. Nam 17 qui perturba-
 tione uitam dirigit, is nunquam illum, à
 quo deterreatur, atq; auocetur à uitio, pa-
 tienter auditorus est, nunquam eius ora-
 tionem intelleturus. At 18 cum, qui ita sit
 affectus, quoniam modo oratione de sua
 sententia demouere possis: Omnino 19
 perturbatio non uidetur orationi cedere,
 sed ui esse cogenda. Mores 20 igitur antè
 quodammodo insunt oportet ad uirtutē
 accommodati, qui honestum amplectan-

tur, turpitudineq; offendantur. A 21 puero autem directam ad uirtutē institutionem
 consequi difficile est, nisi qui in talibus legibus fuerit educatus. Temperatè 22 enim

νως ζῶντες καὶ ἡγεμονικῶς, ὅχι δὲ τοῖς πολ-
 λοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς νέοις. 23 διὸ νόμοις δε-
 τεράχθαι τῶν προφῶν ἐπὶ τὰ ὑποτιθε-
 ματα. 24 ὅτι ἔσαι γὰρ λυπηρὰ σωήθη
 γνόμενα. 25 ὅχι ἰκανοὺς δὲ ἵσως νέους ὄν-
 τας προφῶν καὶ ὑπομελείας τυχεῖν ὀφεί-
 ναι, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἀνδρωδυνίας δεῖ ὑποτι-
 θεῖν αὐτὰ ἐπιβέβαιαι, καὶ ποτὶ ταῦτα
 δεοίμεθα ἂν νόμων. 26 ὅλως δὲ ποτὶ
 πάντα τὸν βίον. 27 οἱ γὰρ πολλοὶ ἀνέγ-
 κη μᾶλλον ἢ λόγῳ παθεσκέουσι, καὶ ζυμ-
 ας, ἢ τρεῖς καλῶ. 28 διὸ πρὸ οἰοντοῦ πι-
 νοῦσιν ὅτι νομοθετοῦντας δεῖν μὴ πρὸς καλῶν
 ὑπὸ τῶν ἀρετῶν, καὶ πρὸς τρεῖς πεδεῖν τοὺς κα-
 λῶν ἡγεμονικῶς, ὡς ἡγεμονικῶς πρὸς τὴν ὑπο-
 κῶν τοῖς ἐδεῖσι πρὸς γυμνάσιον. 29 ἀπειθ-
 σι δὲ καὶ ἀφρονεῖσθαι οἱ, καλᾶς τε καὶ τι-
 μωρίας ὑποτιθεῖν. 30 οὗτοι δ' ἀνιάτους
 ὅλως ὀφείλουσι. 31 τὸν μὴ γὰρ ὑποτιθεῖν, καὶ
 πρὸς τὸ καλὸν βδύναται, τρεῖς λόγῳ παθεσ-
 κέουσι. 32 τὸν δὲ φαῦλον, ἡδονῶν ὀρεγ-
 μένον, λυπηρὰ καλᾶν, ὡς πρὸς ἡγεμονικῶν
 γίνομαι. 33 διὸ καὶ φασὶ δεῖν τὰς τοιαύτας
 γίνεσθαι λυπᾶς, αἱ μάλιστα γινώσκου-
 νται τὰς ἀγαπωμένων ἡδονῶν. 34 εἰ δ'
 ὄν, κατὰ πρὸς ἔργου, τὸν ἡδονῶν ἀγα-
 δὸν προφῶν καλῶς δεῖ, ἐπιβέβαιαι
 εἰδ' οὕτως ὅτι ὑποτιθεῖν ἀσπρὺν ὑποτιθεῖν
 ζῶν, καὶ μήτε ἀκοντα, μήτε ἐκόντα πράτ-
 τεῖν τὰ φαῦλα ταῦτα γίγνεται ἂν βί-
 ον κατὰ πρὸς νόμῳ καὶ τρέψιν ὀφείλω, ἔ-
 χουσι ἰσχύ. 35 ἢ μὴ παρὰ τὴν πρὸς α-
 γῆν, ὅτι ἔχει τὸ ἰσχυρὸν, ὅτι τὸ ἀναγκά-
 σθαι. 36 ὅτι δὲ ὅλως ἢ ἐνός ἀνδρός, μὴ βασι-
 λέως ὄντος, ἢ πνὸς τοῖς. 37 ὁ δὲ νό-
 μος ἀναγκαστικῶς ἔχει δυνάμειν, λόγῳ
 ὡν

possunt, qui mentem aliquam sequuntur uitae suae ducem, rectumque ordinem ab ea
 praescriptum, uiribus armatum, atque instructum: in 35 paterno quidem iussu nul-
 la satis magna uis aut necessitas inest, neque 36 omnino in unius uiri iussu, nisi sit
 rex, aut regi similis: lex 37 autem uim habet ad cogendum ualentem, cum sit ratio ab
 aliqua

& patiēter uiuere cū multitudinē sit in-
 iucundum, tum iuuenibus maximē. Itaque
 23 educationē, studiāque, & exercitationes
 legibus esse descriptas necesse est. Non 24
 enim molestiae res futurae sunt consuetu-
 dine adhibita. Fortasse 25 autem non sa-
 tis est pueros & adolescenteis, quamdiu
 in ea aetate sunt, recte educari, diligenterque
 institui: sed quoniam corroboratis iam
 aetatibus ea, quae didicerunt, seu diuise tra-
 ctare & persequi, hisque assuefieri oportet, et-
 tiam in his nobis fuerit legibus opus: &
 26 omnino in omni uita traducenda. Ma-
 gna 27 enim pars hominum necessitati
 potius, quam orationi pareat, & poenis ma-
 gis, quam honesto commouetur. Itaque 28
 existimant nonnulli ab eis, qui leges fe-
 runt, honesti causa ad uirtutem homines
 esse cohortandos, atque excitandos, proin-
 de quasi uiri boni in primis more & con-
 suetudine prouecti, legibus sint obtempe-
 raturi: in 29 eos autem, qui non parebunt,
 quique ad uirtutem, & officium inepti erunt
 natura, esse animaduertendum, & suppli-
 cia constituenda: postremo 30 insanabi-
 leis exterminandos ac de rep. tollendos.
 Nam 31 uirum bonum, eumque, qui hone-
 sti regula uitam suam dirigit, orationi ob-
 temperatur: uirtuosum 32 autem atque im-
 probum, quando uoluptatem uehemen-
 ter expetit, dolore & plagis, ut iumentum,
 castigandum & coercendum. Atque 33 ob
 hanc causam eos inuri dolores dicunt
 portare maximē, qui uoluptatibus, his, quas
 illi adamant, aduersantur. Quod 34 si eū,
 qui uir bonus futurus est, quemadmo-
 dum diximus, primum oportet bene esse
 educatum, & honestis officiis assuefactū:
 deinde rectis uitae studiis, atque institutis ui-
 tam traducere: postremo neque inuitū, ne-
 que sua uoluntate res malas, ac flagitio-
 sas admittere: haec autem contingere his

ὅν ἀπὸ πνϑ φρονήσεως τ' νδ. 38 ἢ τῶν
 μὲν ἀνθρώπων ἐχθραίνουσι αὐτὸν φανταμέ-
 νους τὰς ὁρμὰς, καὶ ὁρμᾶς αὐτὸ δρῶσιν.
 39 ὁ δὲ νόμος δὲ ἐστὶν ἐπαχθὴς τὰ τῶν
 τὸ ὑπερβαίνει. 40 ὅτι μόνον δὲ τῇ Λακεδαι-
 μονίῳ πόλει μετ' ὀλίγων ὁ νομοθέτης ἐ-
 πιμέλειαν δοκεῖ πεποιῆσθαι τροφῆς τε
 καὶ ὑπὸ τῆς δυνάμει. 41 ὅτι δὲ τὰς πλεί-
 στας τῶν πόλεων ἀνέμελνται πόδι τῶν
 τοιούτων, καὶ ἢ ἐκαστος ὥς βέλεται, λε-
 κλωπικῶς διεμίσθινον παίδων, ἢ δ' ἀλό-
 γως. 42 ἡρώπιδον μὲν δὲ γίγνεσθαι κοινῶν
 ὑπόμελειαν καὶ ὁρμῶν καὶ δρᾶν αὐτὸ δύν-
 ασθαι. 43 κοινῇ δὲ ἀγαμελουμένων, ἐκά-
 στου δόξαν αὐτὸν ποιεῖν τοῖς σφιστοῖς
 τέκνοις καὶ φίλοις εἰς ἀρετὴν συμβάλλει-
 σθαι, ἢ πτωχεύειν γὰρ. 44 μάλιστ' αὖ
 ὅσον διδάσθαι δόξαν ἐκ τῶν ἀρετῶν,
 νομοθετικῶς γιγνόμενον. 45 αἱ μὲν γὰρ κοι-
 νὰ ὑπόμελαιο διανοοῦσι δὲ νόμων γί-
 γνονται. 46 ὑπερβαίνει δὲ, αἱ δὲ τῶν πα-
 τέρων. 47 γεγραμμένων δ', ἢ ἀγράφων,
 ὅσον αὐτὸν δόξαν δὲ φέρει. 48 ὅσον δὲ ἔστι
 εἰς ἢ πολλοὶ παιδιδύουσιν, 49 ὅσον πρὸς
 ὅσον ὑπὸ μουσικῆς, καὶ γυμναστικῆς, καὶ τῇ
 ἄλλῃ παιδιδύμεται. 50 ὅσον πρὸς γὰρ ὅτι
 τὰς πόλεις ἐν γένει τὰ νόμιμα καὶ τὰ
 ἡθῶν, 51 οὕτω καὶ ἐν οἰκίαις οἱ πατεῖκοι
 λόγοι καὶ τὰ ἡθῶν. 52 καὶ ἐπὶ μάλιστ' αὖ
 τῶν συγγένων καὶ τὰς διόρθώσεως. 53
 πρὸς τὰς χάριτας γὰρ δόξοντες, 54 ἢ δὲ
 παιδείας τῇ φύσει. 55 ἐπὶ δὲ καὶ δὲ φέρει-
 σιν αἱ καὶ ἐκαστος παιδεύει τῶν κοινῶν,
 56 ὅσον πρὸς ὑπὸ ἰατρικῆς καὶ ὁλοῦ μὲν γὰρ
 τῶν πυρετῶν συμφορὰ ἀσπῖα καὶ ἡ-
 συχία. 57 πρὸς δὲ ἴσως δ'. 58 ὅ, τε πυρε-
 τῶν ἴσως δ' αὖ τῶν αὐτῶν μάχην πόδι-
 τήν. 59 ἀνακρίβδου δὲ δόξαν αὐτὸν
 μάλιστ'

aliqua prudentia, menteq; profecta. Atq;
 38 eos quidem homines in odio esse uide-
 mus, qui improborum hominum cupidi-
 tatibus & appetitionibus aduersantur, e-
 tiam si id recte faciant. At 39 lex cum a-
 quum & bonum praescribit, minimè gra-
 uis est. In 40 sola autem Lacedaemoniorū
 ciuitate cum paucis alijs, lator legum edu-
 cationis & studiorum curam habuisse ui-
 detur: in 41 plurimis haec neglecta sunt, ui-
 uitq; suo quisq; arbitratu, Cyclopū more

Vixorem & natos priuata lege gubernant.

Optimum 42 igitur est, ciuium institutio-
 nem communiter ab omnib. & recte pro-
 curari, idq; efficere posse. Quod 43 si hac
 communiter & publice negligantur, uni-
 cuiq; conuenire uideatur, suis liberis & a-
 micis ad uirtutem comparandam, ope-
 ram nauare, aut certe hoc animo & con-
 filio esse, ut nauare operam uelit. Ex 44 ijs
 autem, quae diximus, hoc efficere posse ui-
 deatur maximè, si legum ferendarum sci-
 entiam fuerit consecutus. Nam 45 cum in-
 stitutionis, & disciplinae publica procura-
 tio perspicue legibus continetur, tum 46
 ea bona institutio est, quae bonis conti-
 netur: quae 47 utrum scripta sint, an
 non scripta, nihil referre uideatur. Ne-
 que 48 uerò refert, utrum his legibus u-
 nus, an plures instituuntur: quemadmo-
 dum 49 neque in musica, & arte corporū
 exercendorum, ceteris deniq; institutioni-
 bus. Nam 50 ut in ciuitatibus leges & insti-
 tuta, sic 51 & in familijs priuatis oratio pa-
 terna & mores ualent, ac uigent: multoq;
 52 adeo magis, propter generis communi-
 tatem, & beneficia. Filij 53 enim iam antè
 parentes diligunt, suntq; 54 ad patendum
 faciles flexibilesq; natura. Preterea 55 uerò
 singulares & priuatae institutiones, à com-
 munib. etiā differunt: quemadmodū 56 eue-
 nit in medicina. Vniuersè em̃ ei, qui febrī
 afficitur, inedia & quies utilis est: alicui
 57 autem fortasse inutilis. Et 58 is pugil,

qui docendi facultatem habet, fortasse non in eodem pugnae genere discipulos o-
 mnibus exercet. Videatur 59 autem ille subtilius ac limatius rei singularis naturam
 per

μαλλον το καδ' εκασου, ιδίας τις αυμε-
 λειας γινομενης. 60 μαλλον γν' επω-
 φους τυγχανει εκας. 61 αλλ' αυμε-
 λειν μ' αν κρεισσει το καδ' ηνα, και ια-
 τρος, και γυμνασις, και πας αλλος ο το
 καθολου ειδως, οτι πασι, η τοις τοις ο-
 λει. 62 το κρινει γαρ αι αυσημαι λεγον-
 ται τε και εισι. 63 εμιν αλλα και ενος
 πινος εδην ισως κωλυει καλως αυμελη
 θωαι και ανεπισημονα οντα, πεδιαμε-
 νοι δε ακριβως τα συμβαινοντα εφ' εκας
 σω δι' εμπειριαν. 64 καθαπαρ ε ιατροι
 ητοις εδουσι εν αυτοις κρεισσει εν, ετορω ε-
 δην αν δυνάμενοι επηκρεσαι. 65 εδην δε
 ητοις ισως εδ' γε βολομενω τεχνικω γε-
 νεισ και θεωρητικω, αυ το καθολου βασι-
 λειον εν εδουσι αν, και ενο γνωρισιον
 ως ηνδεχεται. 66 ερεται γαρ οτι ποδι
 τοδ' αι αυσημαι. 67 ταχα δ' αν ην το
 βολομενω δ' αυμελεις βελτιος ποιαν,
 ετε πολλες, ετε ολιγες, νομοδικω πα-
 ρατειν γινεσθαι, εδ' ε νομω αγαθοι γε
 νοιμεθ' αν. 68 οντινα γαρ εν και τον πο-
 τεδηντα εδ' εθαινα καλως εη εσι το τυ-
 χοντες. 69 αλλ' επαρ πινος, το εδουτες
 69 ως παρ επ' ιατρικης και τιν' λοιπων,
 εμ εδην αυμελεις τις ε φρονικης. 70 εδ
 εν μετα εδου αυσημαι, πινος η πας νο-
 μοδικως γινονται αν πας; 71 η καθαπαρ
 αυ τιν' αλλων, ηδ' αν τιν' πολιτικω; 72 μο-
 ριον γαρ εδοκει τις πολιτικης ειν. 73 η
 εχ' ομοιον φαινεται αυ τ' πολιτικης και
 τιν' λοιπων αυσημων τε και δυναμειων;
 74 η μ' γαρ τοις αλλοις, οι αυτοι φαινον;
 πας τε δυναμεις παρ εδουτων, και εδου-
 γουτων απ' αν τιν' οιοι ιατροι, γραφεις.
 75 τα δε πολιτικα επαγγελλονται μ' δι-
 α-

persecuturus, si propria ac priuata dili-
 gentia adhibeatur. Ita enim quod sibi
 opportunum, atque utile est, unusquisque
 magis consequitur atque obtinet. Sed
 & medicus, & exercendorum corporum
 magister, & quicuius alius, optimè singulo-
 rum curam, rationemque habuerit, qui ge-
 nus uniuersum cognouerit: uerbi gratia,
 uel omnibus, uel talibus esse utile. Reum
 enim communium atque uniuersarum
 & dicuntur & sunt scientia. Veruntamen
 nihil fortasse prohibet quo minus etiā
 is, qui sit inscius, uni alicui pulchrè con-
 sulat, dummodò experiendo, quæ cuique
 accidunt, accuratè perspexerit: quemad-
 modum & nonnullos ipsos sibi medi-
 cos esse optimos uidemus, cum alteri sub-
 uenire atque opitulari non possint. Nihilo
 minus autem ei quidem, qui bonus ar-
 tifex, & ad res percipiendas & contemplan-
 das idoneus effici uelit, ad genus uniuersum
 sit progrediendum, atque in illo cogno-
 scendo, quoad eius fieri possit, elaboran-
 dum. In hoc enim scientias positas esse
 diximus. Et fortasse ei, qui uel multos,
 uel paucos cura & studio uelit efficere me-
 liores, opera danda sit, ut legum ferenda-
 rum scientia præstet, si inest hæc uis in legi-
 bus, ut eis boni fieri possimus. Non enim
 cuiuslibet hominis est quemuis, &
 eum, qui propositus & traditus ei fuerit
 erudiendus, rectè conformare: sed si cuius
 est, profectò scientis est: quemadmodum
 in medicina & ceteris artibus, quarum
 aliquod studium, prudentiaque aliqua est,
 cernere licet. Vtrum igitur deinceps ui-
 dendum est, unde & quonam modo quis
 legibus ferendis idoneus esse possit? An,
 ut sit in ceteris artibus, ab ijs, qui in rep.
 gerenda uersantur, hanc facultatem com-
 paraturus est? Civilis enim prudentiæ
 pars esse uidebatur legum ferendarum fa-
 cultas. An uerò aliter se res habet in ra-

tionem reipub. gerendæ, atque in reliquis tum scientijs, tum facultatibus? In ceteris
 enim eosdem uidemus artem, facultatemque agendi tradere, & facultatis munere fun-
 gi: ut medicos & pictores. At rerumpub. administrandarum scientiam docere

κρίναι· 95 ὃ γὰρ φαίνονται ὑδ' ἰατροὶ
ἐκ τῶν συγγραμμάτων γινέσθαι. 96 καὶ δι
πρῶτον γὰρ λέγειν, ὃ μόνον τὰ θόρακός
ματτα ἀλλὰ καὶ ὡς ἰαθεῖν αὐτὸν, ὡς δὲ δε
ραπύειν, ἐκαστὸν διελόμενοι τὰς ἐξαι. 97
ταῦτα δὲ τοῖς ἡγεμείοις, ὡφελίμα ἐστὶν
δοκεῖ· 98 τοῖς δὲ ἀνεπισήμοισιν, ἀρχεῖα. 99
ἴσως ἐν καὶ τῷ νόμῳ ἐπὶ τὴν πολιτείαν αἰστω
κω γὰρ, τοῖς ἡγεμείοις θεωρεῖσθαι, καὶ
κρίναι τὴν καλῶς, ἢ τὸναντίον, ἢ ποῖα ποι
οῖς ἀρεμότης, ὡς ἔχουσα αὐτὴν. 100 τοῖς δ'
αὐτοῖς ἐξαι τὰ τοιαῦτα διεξῆσι, τὸ ἡγεμ
νεῖν καλῶς, ὅτι αὐτὸν ὑπάρχει, εἰ μὴ ἄρα αὐ
τίματον· ὅτι σωετώτεροι δὲ εἰς ταῦτα τὰ
χαρὸν γίνονται. 101 πρῶτον γὰρ οὐκ ἔστιν
πρῶτον ἀνδρόνικον τὸ ποῖα τῆς νομο
θεσίας, αὐτὸν ὑπὸ σκέψασθαι μάλλον, βέλ
ποιστως, καὶ ὅλως διὰ τὴν πολιτείαν,
ὅπως εἰς δυνάμειν ἢ ποῖα τὰ ἀνθρώπινα
ἐκτελεσθῶν τελεωθῇ. 102 πρῶτον ἡ οὐκ
ἐπὶ τῇ μὲν ὁρμῇ ἐρεται καλῶς ὑπὸ τῷ πρῶ
τον γινέσθαι, πειραδόμενον ἐπελθεῖν. 103
εἰτα ἐκ τῶν σωτηριῶν πολιτείαν θεω
ρεῖσθαι τὰ ποῖα σώζει καὶ φθείρει τὰς πό
λεις, καὶ τὰ ποῖα ἐκαστὸν τῶν πολιτείων,
καὶ εἰς τῶν πινὰς αἰτίας, εἰ ἡ καλῶς, αἰ δὲ
τὸναντίον πελιτῶνται. 104 θεωρεῖσθαι
τῶν γὰρ τῶν τὰ χαρὸν αὐτὸν μάλλον σωτηρι
αῖ καὶ ποῖα πολιτεία ἀρίστη, ἐπὶ ὧς ἐ
κείνη ταχθεῖσα, καὶ τίς νομοῖς καὶ ἐθεσι
χρημένη. 105 λέγουμεν δὲ ἀρεμείοις.

primæ, iudicare possit: Nam 95 ne medi
cinæ quidem satis periti fieri videntur ex
commentariorum lectione. Atqui 96 com
memorare & tradere conantur illi non so
lùm curationum genera, sed & quibus re
medijs ægros sint curaturi, & quemadmo
dum medicinam facere oporteat, de cu
iusque habitudine corporis distinctè ac
distributè differentes. Sed 97 hæc usu per
itis & exercitatis prodesse possent credibile
est: imperitis 98 autem, atq; insens, nequa
quam. Fortasse 99 igitur etiam legum, re
rumq; publicarum genera collecta, eis, qui
animo cernere & iudicare possunt, quid
bene, quid contrà constitutum sit, & quæ
quibus apta sint, usui esse poterunt. In 100
autem, qui hæc sine animi habitu persecu
ti fuerint, rectè iudicandi facultatem qui
dem sibi nūquam comparabunt, nisi for
tè temerè, & aliquo casu: intelligentiores
autem fortasse in his poterunt esse. Cum
101 igitur superiores illi legum ferendarum
rationem exquirere atque inuestigare o
miserint, præstiterit fortasse nos ipsos de
ea, & omnino de omni reipub. admini
strandæ forma attentius commentari: ut,
quantum in nobis est, tota, quæ ad res hu
manas pertinet, philosophia perfectâ sit.
Primum 102 igitur si quid præclarè hac de
re à ueteribus singillatim literis proditū
est, id persequi conemur: deinde 103 ex re
rumpub. formis undique collectis, quæ
res ciuitatibus & singulis rebuspub. inte
ritum afferant, & quibus de causis aliæ be
ne, aliæ secus administrantur, uideamus.

His 104 enim perspectis & cognitis, fortas

se & qui sit optimus reipublicæ status, & quibus unamquamque rempublicam insti
tutis, quibusq; legibus ac moribus temperari cōueniat ad id ut sit optima, planum
fiet. Exordiamur 105 igitur dicere.

LAMBINI ANNOTATIONES.

ET multum & magnum, &c.] Πολλὸν αὐτὸν καὶ μέγαλον, &c. Versus est Theogn. integer
pentameter. Interiectum est autem aduerbium, ἀμαχίως: cuius sententiam non est affecutus Perionius.
Quin ne suspicatus quidem est esse uersum: sic enim interpretatur, Magnum illa quidem fructum ferrent.
id est, ut opinor, afferrent. ἐφ' ὅσον autem ualet hoc loco, ἐφ' ὅσον, id est, consequerentur, obimerent, re
ferrent.

ferrent. Præterea non probo, quod *μυδερ*, fructum interpretatur, cum mercedem significet. Neque uerò est, quod quis mihi uitio uertat, quod Precium Latine reddiderim. Nam & licuit mihi in uersu, *μυδερ*, precia dicere, & arbitror etiam in soluta oratione, precium pro mercede usurpari posse.

Docile ad uirtutem reddere.] Scio, *νατονώχιμον*, ualere, *ἀλλὰ τὸν, νατὶ χέρινον, νινγατμή*, uer, id est, captum, obnoxium, diuino quodam spiritu afflatum. Sed cum lingua Latina talem translationem non ferat, nisi ita uerterem, Virtutis studio atq; amore diuinitus afflare: studui in Aristotelis sententia exprimenda quàm proximè ad Græci nominis notionem alio loquendi genere accedere. Inflammandi igitur uerbum, quo usus sum, quamuis à significatione nominis Græci, *νατονώχιμον*, ualde remotum sit: ab eo tamen, quod significat Aristoteles, non ualde longè animos abducit. Alterum autem illud, quod priore loco posui, Docile ad uirtutem reddere, Græco, *νατονώχιμον ποιῆσαι*, ita simile est, ut idem penè uideatur. Eustratius enim disertè ait, *νατονώχιμον*, hoc loco ualere, *τὸ ὑπέρου καὶ ὑπέρθε*, id est, quod cedit, facileq; obtemperat: quibus nomen Docilis propemodum par est. Non est porro omitendum, Argyropy lum mihi uideri aliter legisse, quàm in uulgatis libris scriptum reperitur. Sic enim habent omnes libri typis excusi, cum quibus consentiunt manuscripti, quos quidem uiderim, *ἡδὸς τε ἀργυρὸς καὶ ὡς ἀλλῶς φιλόνοτος, ποῖσαι αὐτὸν νατονώχιμον ἐν τῷ ἀρετῆς*. quorum uerborum ea sententia est, quam expressimus. Ille autem sic uidetur legisse, *ἡδὸς τε ἀργυρὸς καὶ ὡς ἀλλῶς φιλόνοτος, ποῖσαι αὐτὸν νατονώχιμον ἐν τῷ ἀρετῆς*: id est, Ingenioq; generoso, uereq; honesti studio bona educatione diuinitus afflato fidem facere posse. Cuius lectionis uestigia nusquam alibi reperi.

Præclarè autem fortasse nobiscum agatur.] *Ἀγαπήτην δ' ἰσως ἐστὶν, ἀγαπήτην ἐστὶ*. Latine dicere solemus, Bene aut præclarè nobiscum agitur, Magna dijs habenda est gratia. Perion. Sed contenti esse debemus. Non probo.

Sed oporteat animum auditoris, &c.] *Ἀλλὰ δὲν προδιερῶσαι τοῖς ἑστέων τὸ ἀρετῆς τὸ ψυχῆς*. Perionius hæc uerba, *τὸν τὸ ἀρετῆς τὸ ψυχῆς*, interpretatur, Impotentis animum: duorum uocabulorum similitudine, *ἀρετῆς*, & *ἀρετῆς* deceptus: quorum alterum auditorem significat, aliter, incontinentem, seu impotentem. neq; emendauit Gruchius.

Quónam modo oratione de sententia sua demouere possis?] Varia est huius loci lectio, ita tamen, ut quomodo cunq; legas, eadem sit sententia. Libri Veneti, Florētini, & Parisienses, quos secutus sum, sic habent: *ὡς οἷός τε μεταπίσσει*, alij, *ὡς οἷός τε μεταπίσει*, subintellige, *λόγῳ*, alij, quos secutus est uetus interpres, *ὡς οἷός τε μεταπίσει*.

Proinde quasi uiri boni more & consuetudine prouecti.] Secutus eram initio scripturam omnium librorum impressorum, quos quidem uiderim, quæ talis est, *ὡς ὑπανίσταται τῷ ἐπαινω*. τοῖς ἑστέων προσημύως, quamuis eam suspicarer esse corruptam: suspicionem meam augente uetere interprete, qui uidetur legisse, *προσημύως*. Ex qua uitiata scriptura cum putauissem legendum esse, *προσημύως*, neq; tamen ausus essem uulgatam immutare, quamuis meam coniecturam codex unus manuscriptus comprobaret: nactus postea Romæ duos manuscriptos longè optimos, unum Colonensem, alterum Vaticanum, in quibus dilucidè & literatè scriptum esset, *προσημύως*, non dubitavi iam horum codicum auctoritatem sequi.

Cyclopum more uxorem & natos priuata lege gubernans.] *Κυκλωπιῶς θεμις σύναρ παίδων, ἢ δ' ἀλόχῃ*. Hom. Odys. ii.

Cæteris deniq; institutionibus.] *καὶ τῶν ἄλλων παιδευμάτων*. In quibusdam codicibus scriptum reperi, *καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδεύματων*. Vtraq; lectio æquè probabilis est.

Suntq; ad obtemperandum faciles & propensi.] *καὶ ὑπειθέ*. Nonnulli codices habēt, *ὑπειθέ*, sed mendose: quos secuti Perionius & Gruch. hunc locum secus interpretati sunt.

Ita enim, quod sibi opportunum, atq; utile est.] *Μάλλον γὰρ τὸ προσφές τυχαῖα ἐναρ*. Perion. Omnes enim utilitatem sequuntur libentius. Sunt hæc quidem uera, sed ab Aristotelis sententia ualde remota sunt.

Quem

Quemadmodum & nonnullos ipsos sibi medicos.] *καθ' αὐτὸν καὶ ἱατροὶ οὖν δὲ οὐδὲν ἔχοντες ἄλλοι ἐν αὐτῷ.* Perionius, Sicuti etiam sunt quidam medici, qui suo iudicio sunt clarissimi. Longè aliam orationem affingit Aristoteli, quàm ipse sentiat Aristoteles. Non enim dicit, quosdam medicos sua opinione, suò iudicio esse optimos, sed reapse, aut certe aliorum opinione ac iudicio quosdam sibi esse medicos optimos, propterea quòd ijs rebus obseruatis, quæ sibi prodesse & quæ obesse soleant, didicerint, quo potissimum uictu, & quibus exercitationibus suam ualitudinem tueri possint.

Ut legum ferendarum scientia præstet.] *Νομοθετικὴ γονέδαι.* Perion. Ut ad leges imponendas idoneus esse uideatur. Docuimus supra, Leges imponere, esse ferre leges perniciosas, aut inutiles, aut graues: neq; hoc loquendi genus huic loco conuenire.

Non enim cuiuslibet hominis est quemuis, & eum, qui, &c.] *Ὅτινα γὰρ οὐ καὶ τὸν προτεθέντα διαβῆναι καλῶς, ὅν ἐστι τὸ τυχεῖν.* Perionius & Gruchius hæc uerba, *ὅτινα καὶ τὸν προτεθέντα*, referunt ad νόμον: non rectè. Sic enim illi, Neq; enim cuiusuis est nosse quas leges ponere oporteat, & quomodo rectè disponenda, quas ponere uelit. Quam quidem interpretationem ego refellerem, nisi Græci sermonis usus & consuetudo refellerent. Quis enim Græcorum ita unquam locutus est, *προτιθέμεναι νόμον*, pro, Legem ponere aut ferre? Præterea his uerbis, *ὅτινα οὐν*, nullo modo ea sententia, quam illi expresserunt, subiijci potest. Postremò Argyropylus, & Aretinus, & ceteri omnes, uerba illa, *ὅτινα, & τὸν προτεθέντα*, de homine, qui sit instituendus, accipiunt. Quin D. Thomas, tamesi corrupta interpretatione usus sit, eam tamen sententiam, quam ego expressi, sequitur, probat, & explicat.

Z VINGGERI SCHOLIA.

Π Οὐδὲς αὐ μὲδός.] Locus est apud Theognidem in Gnomis, ubi inquit:

εἰ δ' ἀσπληνιότατος ἴδω ἐδῶκε θεός,

ἰαδὲς λαοτότυτα, καὶ ἀτηγὰς φρονίας ἀνδρῶν,

πολλὰς αὐ μὲδός καὶ μεγάλας ἐφόβον.

οὐ μόνη δὲ τῇ τῶν Λακεδαιμονίων.] Vide Plutarchum de Repub. Lacedæmoniorum.

λυσιππίδης θεμιστῶν.] Sic enim Homerus Odysseæ 1, de Cyclopibus scribit:

τοῖσιν δ' ἔτ' ἀγορὰ βυλνφόροι, ἔτε θεμιστ,

ἀλλ' οἷ' ὑψηλῶν ὀρέων ναῖσσι λάρυνα

οὐ σπέσι γλαφυροῖσι, θεμιστὸς δὲ ἔκαστος

παίδων ἢ δ' ἀλόχων, ὅδ' ἀλλήλων ἀλέγχει.

ἐν τῶν εἰρηδίων.] Ex ijs quæ diximus, hoc est, ex ijs conditionibus quas in publica institutione necessarias esse affirmauimus: nimirum ut & recta ratione & autoritate confirmetur. Quod quidem fiet, si νομοθετικὸς fiat, id est, si artem ferendarū legum acquirat. Nam si artem habeat, recta profectò ratione nitetur: at si hoc, auctoritatem simul acquireret, cum omnes legibus illius tanquam sanctissimis præceptis libenter sint pariuri.

προὔπαρχοι γὰρ σφύγοντες, καὶ ὁ πατὴρ τῇ φύσει.] Verbum *προὔπαρχοι* pleriq; ad filios referunt. Sic igitur conferendi erunt filij non cum patribus, sed cum ciuibus, ut sit sensus: Filios prius diligere parentes, quàm ciues diligant suos principes & legislatores: eoq; fieri, ut facilius pareant filij parentibus, quàm legislatori ciues. Ego uerò ad patres referre malo, & posterius *ὁ πατὴρ* (sive, ut alij legunt, *ὁ πατὴρ*, parua fortassis differentia) ad filios, ita quidem ut, *προὔπαρχοι σφύγοντες*, respondeat *ταῖς ἀσφύγαις*: *ὁ πατὴρ τῇ φύσει* autem referatur ad *συγγούσων*. Has namq; causas esse dixerat, cur filij parentibus promptius obedirent, quàm ciues legislatoribus.

ἐπὶ δὲ καὶ διαφύσσον.] *ἐπὶ* istud à precedente *ἐπὶ* pendet, quando dixit, *καὶ ἐπὶ μάλλον*. Etsi enim eo in loco conuenientiam publicæ & priuæ institutionis docuit, simul tamen inæqualitatem quam

dam subesse ostendit: quæ cum differentes faciat, meritò nunc expofitò de earundem differentia acturus, coniungit hanc partem cum præcedenti, per coniunctionem $\epsilon\tau$.

ιδίαις τῆς ἐπιμελείας.] Hoc est, Cum in eam tanquam in rem propriam, quæque maiore studio incumbat.

ὥσπερ ἐν τοῖς λευτοῖς μυσικῶν.] Eam ob causam Aristot. in 8. Polit. ciues suæ Reip. in musicis erudiri iubet, non modò ut ipsi, dum per etatem licet, ingenuo hoc ludo operam dare possint, sed etiam ut senes facti iudicare queant, qui nam moduli etati iuuenili cõueniant, qui nonne scilicet uel molliores uel ferociore reddantur iuuenes.

ὁμοῦ ἡγεῖν ὡς ἰατρῶν αὐτῶν.] Experientia quotidiana huic rei attestatur. Legat quis Medicorũ cõmentarios: quemuis morbũ & cognitu & curatu facilem iudicabit. Ille idem tamen si ad ipsam ἐγχείρησιν accedat, tunc denuò infantiam suam agnoscet, uerumq; Galeni illud esse fatebitur, Medicinã duobus uelut curib. niti, Ratione & Experientia: quorum altero si claudicet, nihil laude & artifice dignum præstabit. Plinius certè Medicorum commentarijs ita credidit, ut cum simplicibus morbos quosque abigi posse sibi persuaderet, composita medicamenta in uniuersum damnarit. Quam recte, ij quorum interest iudicent.

FINIS DECIMI ET VLTIMI LIBRI
ETHICORVM ARISTO-
TELIS.

FRAGMEN